

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΕΥΧΟΥΣ 8

Στάδιο Β1 – Τεύχος 8

B.1.1.δ: Εξειδίκευση των κατευθύνσεων	1
B.1.1.δ.1: Σε επίπεδο ενότητας Δήμων με ισχυρή συλλειτουργία	1
B.1.1.δ.1-1:Εισαγωγικά.....	1
B.1.1.δ.1-2: Ενότητες που οργανώνονται από τα αστικά κέντρα 2 ^{ου} και 3 ^{ου} επιπέδου	3
B.1.1.δ.1-3: Ενότητες που οργανώνονται από τα αστικά κέντρα 5 ^{ου} επιπέδου	14
B.1.1.δ.1-4: Ενότητες που οργανώνονται από τα οικιστικά κέντρα 6 ^{ου} επιπέδου, ενισχυμένου και μη.....	22
B.1.1.δ.2: Στο επίπεδο της Περιφέρειας, για επιλεγμένο θεματικό πεδίο: παραγωγή ενέργειας γενικά και ΑΠΕ	40
B.1.1.δ.3: Εξειδίκευση και Ανάδραση των κατευθύνσεων του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων.	44
B.1.1.δ.3-1: Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128Α/03.07.2008). Εξειδίκευση/Ανάδραση επιλογών του περιφερειακού σχεδιασμού.....	45
B.1.1.δ.3-2: Ειδικό Πλαίσιο ΑΠΕ (ΦΕΚ 2464Β/03.12.08). Εξειδίκευση/Ανάδραση επιλογών του περιφερειακού σχεδιασμού	46
B.1.1.δ.3-3: Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 3155Β/12.12.13). Εξειδίκευση/Ανάδραση επιλογών του περιφερειακού σχεδιασμού	47
B.1.1.ε: Πρόγραμμα Δράσης 2014-2031	51
B.1.1.ε.1: Διαθέσιμοι πόροι.....	51
B.1.1.ε.1-1: Περίοδος 2014-2020	51
B.1.1.ε.1-2: Περίοδος 2021-2031	55
B.1.1.ε.2: Ανάγκες επενδύσεων	56
B.1.1.ε.2-1: Οι αναγκαίες επενδύσεις στην Κρήτη 2014-2020	56
B.1.1.ε.2-2: Οι επενδύσεις σε δράσεις με χωρική αναφορά και σε υποδομές	58
B.1.1.ε.3: Βαθμός κάλυψης αναγκών.....	68
B.1.1.ε.4: Προϋποθέσεις για την επίτευξη αποτελεσμάτων	71

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

Περιθώριο εγκατάστασης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε ζώνες καταλληλότητας ανάπτυξης ΑΠΕ	72
--	----

Κατάλογος χαρτών εντός κειμένου	σελ.
Χάρτης Α6: Σχεδιασμός του χώρου	37
Α.2.1.β.1-11: ΠΕ Ρεθύμνης. Όρια των 74 οικισμών	38
Β.1.1.δ.1-2: Η ανάπτυξη του παραδείγματος επίδειξης εντός της Κρήτης	39
Β,1,1.δ.2: Δίκτυο παραγωγής και διανομής ενέργειας από συμβατικές και από ανανεώσιμες πηγές	43
Β.1.1.δ.3-3: Συγκριτική παρουσίαση της χωρικής οργάνωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά το Ειδικό Πλαίσιο Τουρισμού και κατά το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης	50

Στάδιο Β1

B.1.1: Πρόταση Αναθεώρησης – Εξειδίκευσης του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ 1486B/2003)

B.1.1.δ: Εξειδίκευση των κατευθύνσεων

B.1.1.δ.1: Σε επίπεδο ενότητας Δήμων με ισχυρή συλλειτουργία

B.1.1.δ.1-1: Εισαγωγικά

(βλ. εντός τεύχους Χάρτη Α.6: Σχεδιασμός του χώρου)

Στην Κρήτη έχουν εκπονηθεί Μελέτες και έχουν εγκριθεί με ΦΕΚ¹ σημαντικός αριθμός ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, τα οποία όπως είναι φυσικό έχουν χωρική αναφορά στους Καποδιστριακούς Δήμους. Συγχρόνως όμως, σημαντικός αριθμός Μελετών είναι σε διαδικασία εκπόνησης, πάντοτε με χωρική αναφορά στους Καποδιστριακούς Δήμους, δεδομένου ότι και αυτές ανατέθηκαν από τους αντίστοιχους Δήμους πριν την τελευταία διοικητική μεταρρύθμιση. Το αποτέλεσμα που προκύπτει είναι ότι ή δεν καλύπτεται από τις θεσμοθετημένες ρυθμίσεις το σύνολο της εδαφικής περιοχής του εξεταζόμενου εκάστοτε Καλλικράτειου Δήμου ή ότι όταν καλύπτεται, δεν διατυπώνονται κατ' ανάγκην ομότροπες ρυθμίσεις για το σύνολο της συγκεκριμένης εδαφικής περιοχής. Ο κυριότερος λόγος γι' αυτήν την αναντιστοιχία είναι ότι οι ρυθμίσεις αυτές έχουν προκύψει από διακριτές μεταξύ τους Μελέτες, οι οποίες έχουν εκπονηθεί από διαφορετικούς Μελετητές και για λογαριασμό Δημοτικών Συμβουλίων εκλεγμένων, σε σχέση με τα σημερινά δεδομένα, από άλλο μέγεθος και σύνθεση πληθυσμού.

Στα πλαίσια της παρούσας Μελέτης, με στόχο την μερική άρση των προαναφερόμενων προβλημάτων, τα οποία έχουν δημιουργηθεί από τις δύο διαδοχικές διοικητικές μεταρρυθμίσεις και με δεδομένο ότι στην Κρήτη έχουν εγκριθεί ή είναι σε διαδικασία εκπόνησης 39 ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, κρίνεται αναγκαίο να εκπονηθεί, σε επίπεδο Καλλικράτειου Δήμου ή σε επίπεδο Αναπτυξιακών Ενοτήτων, κατευθυντήριο χωροταξικό σχέδιο, δηλαδή ένα είδος «δομικού σχεδίου». Το «δομικό σχέδιο» στην κλίμακά του αντιστοιχεί σε μικρής κλίμακας χωροταξικό σχέδιο, μέσω του οποίου θα διατυπώνονται και συγχρόνως θα επικαιροποιούνται οι στρατηγικές επιλογές για το πολύ μεγαλύτερο χωρικό σύστημα αναφοράς του Δήμου ή της Ομάδας Καλλικράτειων Δήμων- έναντι αυτού του ενός Καποδιστριακού-, και θα εξειδικεύονται οι προβλέψεις του Γενικού και του Περιφερειακού Πλαισίου.

Συνεπώς, ρόλος του κάθε επιμέρους σχεδίου είναι να εξειδικεύσει τις κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ για χρήση από τον υποκείμενο σχεδιασμό (σήμερα για τα ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, αλλά ενδεχομένως και για τις ΠΜΕ-Α), να ομογενοποιήσει τις ρυθμίσεις στο συνολικό χωρικό σύστημα, αλλά και να εντοπίσει και να προτείνει λύσεις για όσες διατάξεις απαιτείται να αναθεωρηθούν, παρόλο που έχουν θεσμοθετηθεί. Με αυτόν τον τρόπο, μέσω του δομικού σχεδίου, ισχυροποιείται ο στρατηγικός ρόλος των Περιφερειακών Πλαισίων και των επιλογών τους στον σχεδιασμό της Χώρας, ενώ συγχρόνως καθίσταται αποτελεσματικότερη η εφαρμογή των κατευθύνσεών του.

¹ Βλ. χάρτη «Α6: Σχεδιασμός του χώρου» του τεύχους 4 της Μελέτης, που παρατίθεται και στο παρόν τεύχος, για διευκόλυνση της κατανόησης των θεμάτων τα οποία τίθενται. Για την κατανόηση του θέματος σημειώνεται ότι υπάρχουν Περιφέρειες στη Χώρα όπου έχει εγκριθεί μόνον 1 ΣΧΟΟΑΠ.

Είναι σημαντικό ότι η εκπόνηση ενός είδους «δομικών σχεδίων», ως πρόσφορων επιβοηθητικών εργαλείων για την άσκηση χωροταξικών πολιτικών, αναγνωρίστηκε ως αναγκαία και από το Υ.Π.Ε.Κ.Α. και στον ν/4269 (ΦΕΚ 142Α/28.06.14) «χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση» ενσωματώθηκαν οι ακόλουθες προβλέψεις:

«Άρθρο 6 ν/ 4269: Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια περιλαμβάνουν σε ειδικό παράρτημα, που συνοδεύεται από κείμενα και διαγράμματα κατάλληλης κλίμακας, κατευθύνσεις ανά Δήμο που αφορούν ιδίως τα εξής:

αα) τη χωροταξική και αναπτυξιακή φυσιογνωμία

ββ) τη διάρθρωση του οικιστικού δικτύου και την οικιστική ανάπτυξη.

γγ) την προστασία και ανάδειξη του φυσικού, πολιτιστικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος

δδ) τα βασικά δίκτυα υποδομής

εε) τη χωρική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων ή άλλων χρήσεων στον μη αστικό, ιδίως, χώρο.

ε) Κατά την κατάρτιση του παραρτήματος υποχρεωτικά ανά Δήμο, εντός των διοικητικών ορίων του δίδονται κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση των γενικών κατηγοριών των χρήσεων των εδαφίων, κλπ».

Η προσέγγιση, που ακολουθεί, φιλοδοξεί να δώσει μια συνθετική εικόνα της φυσιογνωμίας των αναπτυξιακών ενότητων² και να υπογραμμίσει όσα στοιχεία εντοπίστηκαν κατά την Αξιολόγηση και την Αναθεώρηση του παρόντος Πλαισίου, χρήσιμα και για την εκπόνηση των προβλεπόμενων από τον νέο νόμο κειμένων και διαγραμμάτων ανά Καλλικράτειο Δήμο, καθώς και των εκπονούμενων ή προς εκπόνηση ΓΠΣ και των ΣΧΟΟΑΠ, όπως και αυτών που τυχόν θα αναθεωρηθούν. Συγχρόνως επισημαίνονται ορισμένα κρίσιμα ζητήματα αναντιστοιχίας μεταξύ των ρυθμίσεων των θεσμοθετημένων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και του εν ισχύι ΠΠΧΣΑΑ και εν μέρει αυτών του Γενικού Πλαισίου. Προσεγγίζονται επίσης, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, περιορισμένες επιτελικού χαρακτήρα συμπληρωματικές κατευθύνσεις, χρήσιμες και αυτές στην εκπόνηση των προβλεπόμενων σχεδίων ή και σε πιθανή αναθεώρηση ή και τροποποίηση διατάξεων των θεσμοθετημένων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Όπως είναι φυσικό, στις περιπτώσεις όπου δεν έχουν θεσμοθετηθεί ή κοινοποιηθεί τα συμπεράσματα των Μελετών ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που ανατέθηκαν, διότι δεν έχει ολοκληρωθεί η εκπόνησή τους, οι αναφορές και οι επισημάνσεις στα χωρικά τους συστήματα έχουν περιορισμένη έκταση και μπορεί να χρησιμεύσουν μόνον ως γενική κατευθυντήρια ιδέα για την εκπόνηση του δομικού σχεδίου. Ειδικότερα σημειώνεται ότι, οι επισημάνσεις για τις ήδη θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, θίγουν κατά κύριο λόγο θεσμικά θέματα, τα οποία συναντώνται συστηματικά, όπως: περιορισμός των επεκτάσεων των πόλεων και των οικισμών και επαρκής αιτιολόγησή τους / αποτελεσματικός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης στις παράκτιες ζώνες / προβλέψεις για την δημιουργία β' κατοικίας στους υπάρχοντες πολυπληθείς οικισμούς - εξειδικευμένα μέτρα για τους συγκεκριμένους οικισμούς (ιδιοκτησιακό καθεστώς, τυπολογίες, κ.ά.) / πρόβλεψη ή μη χωροθέτησης ζωνών όπου αναζητείται η εγκατάσταση άλλων δραστηριοτήτων, πλην κατοικίας, για λόγους προστασίας του τοπίου, με γνώση των ιδιαιτεροτήτων του συγκεκριμένου χώρου.

² Ο αριθμός τους περιορίζεται στους 17, έναντι 18 του προς αναθεώρηση Πλαισίου, ενώ οι Καλλικράτειοι Δήμοι είναι 24 τον αριθμό.

Β.1.1.δ.1-2: Ενότητες που οργανώνονται από τα αστικά κέντρα 2^{ου} και 3^{ου} επιπέδου

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ/ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Πληθυσμός Ενότητας 2011: 268.985 κάτοικοι

(πληθυσμός Δήμου Ηρακλείου: 2011/175.113 κάτοικοι - εκτιμώμενος πληθυσμός 2021/ 180.438 και 2031/ 185.925 κάτοικοι)

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

Οικιστική υποενότητα Ηρακλείου (νέοι Δήμοι: Ηρακλείου, Μαλεβιζίου και βόρειο τμήμα Δήμου Αρχανών – Αστερουσίων). Η πλέον δυναμική περιοχή της Κρήτης πληθυσμιακά και αναπτυξιακά στους τρεις τομείς παραγωγής, που οργανώνεται από τον πρωτεύοντα εθνικό πόλο / οικιστικό κέντρο 2^{ου} βαθμού, το Ηράκλειο. - Περιλαμβάνει περί τους 150 διάσπαρτους οικισμούς, που εκτιμάται, κυρίως με βάση διατιθέμενα στοιχεία προηγούμενων απογραφών³, ότι ακόμη και σε αυτό το δυναμικό σύστημα το 75 % εξ' αυτών έχει πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 50% φθίνουντα.

Στον πρωτογενή και ιδιαίτερα στον γεωργοκτηνοτροφικό τομέα, η προτροπή να παράγονται παραδοσιακά περιβαλλοντικά και βιολογικά προϊόντα, σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις, αναμένεται να συνοδευτεί από την οργάνωση της εκμάθησης των παραγωγών για τις δυνατότητες μεταποίησης και διάθεσης των προϊόντων τους στο, με μακρά παράδοση δίδυμο αγροτικό/οικιστικό κέντρο Αρχανών/ Πεζών. Στον τομέα της μεταποίησης, που σε συντριπτικό ποσοστό συγκεντρώνεται στο Ηράκλειο, δεν αναμένεται σημαντική μεταβολή του ποσοστού απασχόλησης, έως το 2030, αλλά εξειδίκευση και αύξηση της παραγωγικότητας σε μεταποίηση γεωργικών προϊόντων και σε παραγωγή προϊόντων μικρού όγκου και βάρους. Αντιθέτως, εμφανίζονται σημαντικές προοπτικές για την περαιτέρω σημαντική ανάπτυξη του τομέα παροχής υπηρεσιών και δη αυτών του τουρισμού, καθώς και της ερευνητικής δραστηριότητας, προς τους τομείς γενικότερα της γνώσης και του πολιτισμού, αλλά και ειδικότερα της βιοτεχνολογίας, της πληροφορικής, των τηλεπικοινωνιών και της τηλεϊατρικής.

Στον τομέα των κατασκευών, η αναμενόμενη μετά την κρίση σημαντική αύξηση των θέσεων εργασίας θα πρέπει να οδηγηθεί προγραμματικά προς την ανάπλαση του συνολικού αστικού, μνημειακού και του εκτεταμένου και υποβαθμισμένου περιαστικού χώρου -με έμφαση στην παράκτια ζώνη και με εξωτερικό νότιο όριο αυτό της «ΕΣΧΠ 91»-, καθώς και προς την αισθητική αναβάθμιση των λιμενικών και αερολιμενικών πυλών εισόδου της Κρήτης. Συγχρόνως οι νέες θέσεις εργασίας στις κατασκευές θα πρέπει να προσανατολιστούν σε δράσεις αποκατάστασης παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, ανάδειξης στοιχείων του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος, πάντοτε υψηλής ποιότητας, με έμφαση στους δυναμικούς και λιγότερο δυναμικούς οικισμούς και στους ορεινούς όγκους.

Οικιστική υποενότητα Χερσονήσου (νέος Δήμος Χερσονήσου). Περιοχή κυρίως τουριστικών, εμπορικών και δραστηριοτήτων αναψυχής, που οργανώνεται από τα συνεργαζόμενα οικιστικά κέντρα 3^{ου} βαθμού Λιμήν Χερσονήσου και Μάλια και από την έδρα του Καλλικράτειου Δήμου, τις Γούρνες. Περιλαμβάνει περί τους 25 οικισμούς, που εκτιμάται κυρίως με βάση διατιθέμενα στοιχεία προηγούμενων απογραφών ότι το 65 % εξ' αυτών έχει πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 30% φθίνουντα. Πρόκειται για περιοχή, όπου επιδιώκεται να υποστηριχθεί περαιτέρω ο τομέας των υπηρεσιών τουρισμού και αναψυχής και να στραφεί προς

³ τα διατιθέμενα στοιχεία της πρόσφατης απογραφής 2011 είναι ιδιαίτερα περιορισμένα

τις υπηρεσίες ποιότητας. Επιδιώκεται, επίσης να αναπτυχθεί σε συνδυασμό και ο τομέας των κατασκευών, με σαφή κατεύθυνση την ποιοτική αναβάθμιση, τόσο των μονάδων στις οποίες επιτελούνται οι ως άνω δραστηριότητες, όσο και του συνολικού χώρου και ιδιαίτερα του παράκτιου, που και εδώ ως εξωτερικό περίγραμμα του ορίζεται αυτό της «ΕΣΧΠ 91».

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Στην παρούσα αναπτυξιακή ενότητα περιλαμβάνεται το εμβληματικό χωρικό σύστημα της ενότητας 3 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας», όπου θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα η προσπάθεια για την προστασία και ανάδειξη του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων. Στο χωρικό σύστημα περιλαμβάνονται, οι περιοχές του δικτύου NATURA 2000: ο Γιούχτας- το Φαράγγι Αγίας Ειρήνης (4310002), η Ν. Δίας (4310003), Όρος Γιούχτας (4310010), Αρχαιολογικοί χώροι: μεταξύ άλλων, το Ιστορικό Κέντρο Ηρακλείου, το Ενετικό Λιμάνι (Κούλες), η Κνωσός (χώρος διεθνούς σημασίας), η Ν. Δία, ο αρχαιολογικός χώρος Προφήτη Ηλία, τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: Γιούχτας, Κνωσός, Αγία Ειρήνη, Αμνισός, Σπήλαιο Ειλειθυίας, Βαθύπετρο. Η ζώνη 3 διαθέτει τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες για να καταρτιστεί και να εφαρμοστεί στην περιοχή της Σχέδιο Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.).

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Στον αστικοποιημένο ενιαίο συνεχή χώρο της υποενότητας Χερσονήσου επιδιώκεται η συλλειτουργία, σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού, του πολύπολου Γούρνες/ Σταυρωμένος- Ελαία, Γούβες, Επισκοπή, Λιμήν Χερσονήσου – Μάλια/Μοχός. Στο εσωτερικό, νότιο και δυτικό χωρικό σύστημα του Ηρακλείου, επιδιώκεται η συλλειτουργία, ομοίως σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού, των τριών πολυπολικών συμπλεγμάτων: Πεζά/ Μελέσες, Αρχάνες - Βενεράτο, Άγιος Μύρων, Προφήτης Ηλίας - Γάζι, Τύλισος, Κρουσώνας. Σε επίπεδο Μελετών των Νόμων 2508/97 και 2742/99:

- Έχει ανατεθεί από τη Διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠΕΚΑ και έχει εκπονηθεί και παραληφθεί η Β΄ Φάση της Μελέτης Ρυθμιστικού Σχεδίου **Οικιστικού Συγκροτήματος Ηρακλείου**. Από την πρόσφατη Χωροταξική και Πολεοδομική μεταρρύθμιση προβλέπεται η ενσωμάτωση των στρατηγικών κατευθύνσεων των Ρυθμιστικών Σχεδίων στις προτάσεις των Περιφερειακών Πλαισίων και η παρούσα Μελέτη τις έχει εκ των προτέρων ενσωματώσει .
- Έχουν θεσμοθετηθεί στις εδαφικές περιοχές των τ. Καποδιστριακών Δήμων τα ΓΠΣ **Νέας Αλικαρνασσού, ΣΧΟΟΑΠ Γουβών και ΣΧΟΟΑΠ Κρουσώνα**.
- Παλαιότερα είχαν θεσμοθετηθεί επίσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 1337/83, δύο ΓΠΣ για τους οικισμούς του τ. Δήμου **Μαλίων** και του **Αρκαλοχωρίου - Γασίου** του τ. Δήμου Αρκαλοχωρίου.
- Είναι σε διαδικασία εκπόνησης οι μελέτες των ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ των τ. Καποδιστριακών Δήμων **Παλιανής, Αρχανών, Ν. Καζαντζάκη, Τυλίσου και Επισκοπής**.

Έχει ήδη τεκμηριωθεί επαρκώς το γεγονός ότι το εξωτερικό όριο του Ρθ. Ηρακλείου είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο και ως εκ τούτου δυσλειτουργικό και συνιστάται η ταύτιση των ορίων του με τα όρια της παρούσας αναπτυξιακής ενότητας. Η κίνηση αυτή επιτρέπει να επικεντρωθεί το αντικείμενο των υποκείμενων της Μελέτης «Ρυθμιστικό Σχέδιο Ηρακλείου» μελετών στον πραγματικό τους χώρο, αυτόν των καθημερινών μετακινήσεων, ώστε να καλύπτουν τον ρόλο τους ως σχεδιασμός ενδιάμεσου επιπέδου. Η επιτυχία της ανάληψης τέτοιου ρόλου προϋποθέτει την άρση των όποιων αναντιστοιχιών με το Περιφερειακό Πλαίσιο και τον εμπλουτισμό των

Μελετών ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, που έχουν εκπονηθεί, με λεπτομερέστερη θεώρηση της παράκτιας υποβαθμισμένης και άτακτα αστικοποιημένης αστικής ζώνης. Τέτοιου επιπέδου θεώρηση κρίνεται απόλυτα αναγκαία για χρήση των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού, αυτών των κατευθυντήριων δομικών σχεδίων.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από τα θεσμοθετημένα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ:

- Στα ΓΠΣ τ. Δ. Νέας Αλικαρνασσού, ΣΧΟΟΑΠ τ. Δ. Κρουσώνα, ΣΧΟΟΑΠ τ. Δ. Γουβών θεσμοθετούνται νέες οικιστικές περιοχές με χρήση γενικής κατοικίας ή τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες κατά κανόνα δεν αιτιολογούνται ούτε από τις πληθυσμιακές εξελίξεις, ούτε συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού (ΠΠΧΣΑΑ και Γενικό Πλαίσιο).
- Στα ΓΠΣ τ. Δ. Νέας Αλικαρνασσού και ΣΧΟΟΑΠ τ. Δ. Γουβών (Α και Β κατοικία) παρατηρούνται εκτεταμένες ζώνες και διασπορά προβλεπόμενων θέσεων για περιοχές αναζήτησης ΠΕΡΠΟ, σε χωρική ενότητα όπου διαπιστώνεται υπερεπάρκεια προσφοράς για τη συγκεκριμένη χρήση.
- Στα ΓΠΣ τ. Δ. Νέας Αλικαρνασσού και ΣΧΟΟΑΠ τ. Δ. Γουβών θεσμοθετούνται όροι και περιορισμοί για την εκτός σχεδίου δόμηση ίδιοι με τους ισχύοντες (αρτιότητα 4,0 στρ. και παρεκκλίσεις σύμφωνα με τις διατάξεις παρ. 2 / άρθρο 1 / Π.Δ. 24.05.85), παρ' όλο που πρόκειται για παράκτιες αστικές ζώνες ιδιαίτερα επιβαρυνμένες.
- Σε όλα τα ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ θεσμοθετούνται θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία της γεωργικής γης, των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες σκόπιμο είναι να ενοποιηθούν από το δομικό σχέδιο και στη συνέχεια να τύχουν άμεσων εφαρμογών.
- Από τα ΣΧΟΟΑΠ τ. Δ. Κρουσώνα και τ. Δ. Γουβών θεσμοθετούνται υποδοχείς για βιομηχανικές – βιοτεχνικές εγκαταστάσεις, κυρίως γεωργικής δραστηριότητας, αλλά από το ΓΠΣ τ. Δ. Αλικαρνασσού υποδοχέας γενικής δραστηριότητας, προβλέψεις οι οποίες συνάδουν με τις υποδείξεις της παρούσας Μελέτης του Περιφερειακού Πλαισίου και επιδιώκεται να τύχουν άμεσων εφαρμογών (δημιουργία φορέα, κίνητρα για μετεγκατάσταση των διάσπαρτων μονάδων, κλπ.).
- Από την παρούσα Μελέτη του Περιφερειακού Πλαισίου προβλέπεται, για την αναπτυξιακή/οικιστική ενότητα Ηρακλείου, η θεσμοθέτηση «ευρείας ζώνης αναζήτησης για ανάπτυξη δραστηριοτήτων ΑΠΕ», η οποία σκόπιμο είναι να συμπεριληφθεί στη Μελέτη «δομικού σχεδίου» Δ. Ηρακλείου.
- Από την παρούσα Μελέτη του Περιφερειακού Πλαισίου προβλέπεται, επίσης, η μετεγκατάσταση του ΑΗΣ Λινοπεραμάτων και η δημιουργία ζώνης για τις οχλούσες βιομηχανικές δραστηριότητες στη θέση Κορακιάς (Φόδελε). Απελευθερώνεται επομένως η έκταση των Λινοπεραμάτων και το δομικό σχέδιο σκόπιμο είναι να κατοχυρώσει την χρήση της ως κοινόχρηστης, καθώς και τις χρήσεις του ενεργειακού κόμβου Κορακιά.

Όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις αποτελούν επισημάνσεις και προς τις Επιτροπές Επίβλεψης, προκειμένου να εξασφαλιστεί η τήρησή τους από τις Μελέτες των εκπονούμενων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Θέματα υποδομών

- Από τη Β' Φάση της Μελέτης του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου προβλέπεται η δημιουργία τριών συμπληρωματικών «οριζόντιων» οδικών αξόνων, με κατεύθυνση ανατολή – δύση, πρόβλεψη η οποία κρίνεται

υπερβολική από την Μελέτη του Περιφερειακού Πλαισίου. Πάντως, από χωροταξική/αναπτυξιακή σκοπιά και από την σκοπιά της διάθεσης των πόρων, όσον αφορά στο επίπεδο του Περιφερειακού Σχεδιασμού, κρίνεται αναγκαία η προώθηση για υλοποίηση του δευτερεύοντος άξονα ενδοπεριφερειακής σημασίας από Καστέλι Πεδιάδος - Πεζά - Προφήτης Ηλίας- Βενεράτο (βλ. χάρτες Π.2α και Π.2β της παρούσας Μελέτης σε κλίμακα 1:250.000).

- Το φράγμα Αποσελέμη και τα συνοδά έργα (διυλιστήριο, αγωγοί, κλπ) αποτελούν σημαντικό έργο ενίσχυσης της ύδρευσης - άρδευσης της ευρύτερης περιοχής Γαζίου – Ηρακλείου – Νεάπολης - Αγίου Νικολάου, βρίσκονται στο στάδιο περαίωσής τους και προβλέπεται να ολοκληρωθούν εντός του 2014. Η πλήρωση του ταμιευτήρα έχει ξεκινήσει τον 6^ο/2012. Ο καθορισμός από την παρούσα Μελέτη του Περιφερειακού Πλαισίου της ευρύτερης περιοχής του φράγματος ως Περιοχής Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.) έχει ουσιαστικό χαρακτήρα και οι σχετικές δράσεις θα πρέπει να ενεργοποιηθούν άμεσα.
- Επιδιώκεται η ένταξη στην Περιοχή Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων του φράγματος και του ευρύτερου χώρου της -σε διαδικασία για ταχεία υλοποίηση- μονάδας Μονάδας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων -σύμμεκτα και οργανικά- νότια της Χερσονήσου.
- Προωθούνται κατά προτεραιότητα οι διαδικασίες, που σε ένα βαθμό έχουν ήδη δρομολογηθεί, για την οριστικοποίηση των χρήσεων στην περιοχή του σημερινού αεροδρομίου –όταν αυτό απομακρυνθεί και τεθεί σε λειτουργία το νέο -, της αεροπορικής βάσης, καθώς και της πλησίον ευρισκόμενης μεγάλης ΒΙΠΕ, με στόχο την αναπτυξιακή και την περιβαλλοντική αναβάθμιση, καθώς και την επίτευξη καλλίτερης ποιότητας ζωής για τους κατοίκους του οικισμού της Αλικαρνασσού.
- Η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του νέου αεροδρομίου στο Καστέλι πρέπει να συνοδευτεί από Μελέτη Πρότασης Π.Δ/τος χρήσεων γης στην ευρύτερη περιβάλλουσα περιοχή του, η οποία πρέπει να θεσμοθετηθεί άμεσα, πριν την εγκατάσταση του αεροδρομίου.

Στόχοι ποιότητας στην ενότητα τοπίου 3

Κύρια μέριμνα για το τοπίο της εμβληματικής ενότητας παραμένει η ενοποίηση των ιστορικών τοπόσημων και του φυσικού τοπίου, μέσα από την ανάδειξη του άξονα «Ενετικό Λιμάνι – Παλαιά Πόλη/Τείχη – Κνωσός», εγχείρημα που είναι ιδιαίτερα δύσκολο εξαιτίας της ιδιαίτερα κακής ποιότητας του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνον με την εκπόνηση Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης. Στην ενότητα περιλαμβάνεται και ο Γιούχτας και το Φαράγγι Αγίας Ειρήνης, στους στόχους ποιότητας των οποίων πρέπει να τεθεί η διατήρηση της μεγάλης ποικιλίας και αισθητικής αξίας του τοπίου, η ανάδειξη των καλαίσθητων ανθρωπογενών στοιχείων (αξιόλογοι παραδοσιακοί οικιστικοί πυρήνες, συγκέντρωση ενετικών και μινωικών αρχαιολογικών χώρων, κτίσματα που σχετίζονται με την οινική παράδοση της περιοχής) και η σήμανση των αξιόλογων διαδρομών σε σπάνιους τύπους τοπίου.

Ειδικότερα, για τη Νήσο Δία βασικός στόχος ποιότητας είναι η διατήρηση της αισθητικής αξίας του τοπίου (γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, χρώματα πετρωμάτων) και της σημαντικής βιοποικιλότητας του. Το αυξανόμενο τουριστικό ενδιαφέρον, οδηγεί σε αυθαίρετη σταδιακή κατοίκηση της νότιας παραλίας και θα πρέπει άμεσα να ορισθούν οι επιτρεπόμενες μορφές τουριστικής εκμετάλλευσης. Η υπερβόσκηση στο νησί έχει επιφέρει σημαντική υποβάθμιση στην υπάρχουσα βλάστηση. Θα πρέπει να ενισχυθούν και να ενταθούν οι ήδη σοβαρές προσπάθειες της Διεύθυνσης Δασών του Ηρακλείου στην κατεύθυνση της ορθής δασικής διαχείρισης της νήσου.

Συνοδευτικούς στόχους ποιότητας αποτελεί, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, η προώθηση ειδικών ηπιότερων μορφών τουρισμού στην περιοχή της ενότητας 3, καθώς και ο αποτελεσματικός έλεγχος των αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων, καθώς αποτελούν σημαντική απειλή για την υδρόβια και υδροχαρή πανίδα και βλάστηση της περιοχής.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ/ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ

Πληθυσμός της ενότητας 2011: 137.126 κάτοικοι

(πληθυσμός Δήμου Χανίων: 2011/116.154 κάτοικοι - εκτιμώμενος πληθυσμός 2021/128.306 και 2031/ 138.948 κάτοικοι)

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

Οικιστική υποενότητα Χανίων (νέος Δήμος Χανίων, που περιλαμβάνει περί τους 90 διάσπαρτους οικισμούς, και με βάση στοιχεία προηγούμενων απογραφών εκτιμάται ότι το 80 % εξ' αυτών διαθέτει πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 55% με φθίνοντα). Η δεύτερη σε δυναμισμό περιοχή της Κρήτης, πληθυσμιακά και αναπτυξιακά, πολλαπλών δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών και τουριστικών, εμπορικών, πολιτιστικών και αναψυχής, που οργανώνεται από τον πρωτεύοντα εθνικό πόλο / οικιστικό κέντρο 2^{ου} βαθμού, τα Χανιά.

Στον γεωργοκτηνοτροφικό τομέα η ενεργή παρουσία του ΜΑΙΧ έχει παίξει καταλυτικό ρόλο και ειδικά στην ενίσχυση της παραγωγής παραδοσιακών περιβαλλοντικών και βιολογικών προϊόντων, σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις, η οποία συνδυάζεται με την οργάνωση της εκμάθησης παραγωγών και των δυνατοτήτων μεταποίησης και διάθεσής τους, στους χώρους του Ινστιτούτου αλλά και σε άλλους κατάλληλους χώρους. Στον τομέα της μεταποίησης, που σε συντριπτικό ποσοστό συγκεντρώνεται στην ευρύτερη περιοχή της Πόλης των Χανίων, αναμένεται συγκράτηση των θέσεων απασχόλησης και ειδικά στη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων ποιότητας, σε συνδυασμό και με την εμπειρία που αποκτάται από τις δραστηριότητες του ΜΑΙΧ.

Αναμένεται να αναπτυχθεί ουσιαστικά η ερευνητική δραστηριότητα σε αναφορά με το Πολυτεχνείο Κρήτης και τα εγκατεστημένα στην περιοχή Ερευνητικά Κέντρα, καθώς και ο τομέας των υπηρεσιών ποιότητας. Αναμένεται, επίσης, να προωθηθεί ο ποιοτικός τουρισμός και η συνδυασμένη ανάδειξη των πολυπληθών μνημείων, παραδοσιακών οικισμών και λοιπών ιστορικών καταλοίπων της με τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. Στον τομέα των κατασκευών, η αύξηση των θέσεων εργασίας επιδιώκεται να κατευθυνθεί προς την ανάπτυξη του συνολικού αστικού και περιαστικού χώρου, καθώς και των μνημειακών και παραδοσιακών συνόλων και οικισμών της.

Οικιστική υποενότητα Πλατανιά (νέος Δήμος Πλατανιά, με έδρα το Γεράνι, οικιστικό κέντρο 7^{ου} βαθμού ενισχυμένου, με πυκνό δίκτυο περίπου 130 οικισμών, με το 85 % εξ' αυτών με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 60% με φθίνοντα). Περιοχή γεωργοκτηνοτροφική στον εσωτερικό χώρο και έντονα τουριστική στον παράκτιο. Η ανάπτυξή της θα πρέπει να στραφεί προς την παροχή υπηρεσιών ποιότητας στον τομέα του τουρισμού, την παραγωγή αγροτικών προϊόντων ποιότητας, σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις, την εξυγίανση των γεωργικών εδαφών από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα και την εκμάθηση των εργαζομένων της παροχής υπηρεσιών ποιότητας στο οικιστικό κέντρο του Καστελίου Κισσάμου.

Αναμένεται σχετική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για δίκτυα μεταφορών, για ποιοτική αναβάθμιση των μονάδων στις οποίες επιτελούνται οι τουριστικές

δραστηριότητες, καθώς και για παραγωγή α' και β' κατοικίας καλής ποιότητας, στους πολυπληθείς παραλιακούς και εσωτερικούς ημιορεινούς οικισμούς της. Παράλληλα, επιδιώκεται η αποκατάσταση παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, η κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, ιδιαίτερα στους ορεινούς όγκους, αλλά και στις παραλιακές ζώνες. Αναμένεται, επίσης, να αναπτυχθεί σημαντικά ο τομέας των υπηρεσιών.

Φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον. Στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στο τμήμα του χωρικού συστήματος της ενότητας 7 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας», που εντοπίζεται εντός των ορίων της αναπτυξιακής ενότητας και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων. Στο χωρικό σύστημα περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η εντός των τειχών Πόλη των Χανίων (τοπίο διεθνούς σημασίας), η Νησίδα Άγιοι Θεόδωροι, η Λίμνη Αγίας - Πλατανιάς Ρέμα και εκβολή Κερίτη, η Κοιλιάδα Φάσας, το Αμυγδαλοκεφάλι και το Μαράθι Ακρωτηρίου, ο Μινωικός οικισμός Ψαθί, ο Κάστελος Βαρυπέτρου, η περιοχή Αλικιανού, ο Νεροκούρος, η Αλμυρίδα Πλάκας - Δουλιανά, το Άσπρο Γαβαλοχωρίου, το Γαβαλοχώρι, οι Μονές Γκουβερνέτου - Τσαγκαρόλου και Αγίας Τριάδας (τοπία εθνικού ενδιαφέροντος), ο Κόλπος Καλαθά, ο Σταυρός Κουνουπιδιανά, κ.ά.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία του πολύπολου, σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού στην ενότητα Χανίων, που οργανώνεται από τα περιφερειακά στα Χανιά μικρά αστικά κέντρα Πιθάρι/Κουνουπιδιανά, Γερολάκκος, Μουρνιές, Βαμβακόπουλο, Νέα Κυδωνία. Στο χωρικό σύστημα της υποενότητας Πλατανιά, επιδιώκεται η συλλειτουργία του πολύπολου Γεράνι/Πλατανιάς, Αλικιανός, Βουκολιές, Κολυμπάρι.

Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97:

- Έχει θεσμοθετηθεί το ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Πλατανιά**, με χωρική αναφορά μικρό τμήμα της εδαφικής περιφέρειας της ομώνυμης υποενότητας.
- Είναι σε διαδικασία εκπόνησης ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ και συγκεκριμένα στους Δήμους **Χανίων - Νέας Κυδωνίας**, συμπεριλαμβανομένων των τ. Καποδιστριακών Δήμων **Θερίσου, Ελευθερίου Βενιζέλου, Σούδας και Ακρωτηρίου**, που καλύπτουν σημαντικό τμήμα της υποενότητας Χανίων.

Εκτιμάται ότι, για λόγους που οφείλονται στην παρούσα οικονομική συγκυρία, οι παραπάνω Μελέτες που έχουν ανατεθεί -και βρίσκονται ακόμη στην Α' Φάση- δεν θα προχωρήσουν άμεσα στα επόμενα στάδια. Ειδικά για την ευρύτερη περιοχή του πρωτεύοντα εθνικού πόλου των Χανίων, αλλά και για την ευρύτερη περιοχή από Ακρωτήρι έως Σούδα (περιοχή συνδυασμένου μεταφορικού κόμβου και πύλη εισόδου της Κρήτης), η έλλειψη συγκροτημένου και θεσμοθετημένου χωρικού σχεδιασμού δημιουργεί σημαντικό έλλειμμα. Ακόμη και σε αυτό το επίπεδο, η εκπόνηση⁴ και η έγκριση δομικού σχεδίου θα επέλυε μερικώς το πρόβλημα.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Στο εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου Πλατανιά θεσμοθετούνται:

⁴ Εγχείρημα που επίσης παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία, λόγω έλλειψης προσεγγίσεων σχεδιασμού κατωτέρου επιπέδου

- νέες οικιστικές περιοχές με χρήση γενικής κατοικίας ή τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες κατά κανόνα δεν αιτιολογούνται ούτε από τις πληθυσμιακές εξελίξεις, ούτε συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού (ΠΠΧΣΑΑ και Γενικό Πλαίσιο),
- όροι και περιορισμοί για την εκτός σχεδίου δόμηση ίδιοι με τους ισχύοντες (αρτιότητα 4,0 στρ. και παρεκκλίσεις σύμφωνα με τις διατάξεις παρ. 2 / άρθρο 1 / Π.Δ. 24.05.85), παρ' όλο που πρόκειται για παράκτιες αστικές ζώνες ιδιαίτερα επιβαρυμένες,
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία της γεωργικής γης, των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες, αφού ενοποιηθούν από το δομικό σχέδιο, να τύχουν άμεσων εφαρμογών και
- ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης σε ορεινούς και ημιορεινούς όγκους, προβλέψεις οι οποίες συνάδουν με το εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ.

Σημειώνεται ότι όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις αποτελούν επισημάνσεις και προς τις Επιτροπές Επίβλεψης, για την τήρησή τους από τις Μελέτες των εκπονούμενων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Θέματα υποδομών

- Ήδη από το εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ προβλέπεται η δημιουργία του μεγάλου ταμιευτήρα 'δίδυμοι Σεμπρωνιώτη', για την ολοκλήρωση της κάλυψης των αναγκών ύδρευσης και άρδευσης του βόρειου άξονα. Με την ολοκλήρωση των μεγάλων ταμιευτήρων στον ανατολικό τομέα (περιοχή Ηρακλείου – Αγίου Νικόλα), στον δυτικό (περιοχή Χανίων) και κεντρικό (περιοχή Ρεθύμνου) τομέα της Κρήτης, η υλοποίηση του συγκεκριμένου διδύμου ταμιευτήρων του δυτικού τομέα, με τα συνοδά τους έργα, αποκτά προτεραιότητα.
- Επιδιώκεται η σταδιακή εξυγίανση των χρήσεων γης (γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, α' και β' κατοικία, κ.ά.) και των δραστηριοτήτων (σημαντικές ξενοδοχειακές μονάδες, α' και β' κατοικία, φωτοβολταϊκά) που συναντώνται στην διευρυμένη παράκτια ζώνη από Χανιά/Γαλατά έως Κολυμπάρι. Οι δραστηριότητες έχουν κρίσιμο χαρακτήρα και συνολικά συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής, αλλά η διάχυση των χρήσεων είναι μεγάλη και οι υποδομές τους στερούνται της απαιτούμενης ποιότητας.
- Η πρόταση του παρόντος Πλαισίου, να αναζητηθεί κατάλληλη έκταση στην ευρύτερη περιοχή -βόρεια από το Μαράθι Ακρωτηρίου, στο υψίπεδο εμπρός από την ανατολική απόληξη του αεροδιαδρόμου- για τη δημιουργία Ενεργειακού Κόμβου και ΒΕ.ΠΕ για μονάδες υψηλής οχλήσεως, δημιουργεί υποχρέωση για προσεκτική επιλογή της χάραξης του οδικού άξονα προσπέλασης της περιοχής, γενικά για την προστασία του τοπίου, αλλά και ειδικότερα του αρχαιολογικού χώρου. Η χάραξη πρέπει να συνδυαστεί και με την απαιτούμενη οδική αναβάθμιση της σύνδεσης του λιμανιού Σούδας με τον αερολιμένα.
- Από το γεγονός ότι έχει προγραμματιστεί η επέκταση του διεθνούς αεροδρομίου Δασκαλογιάννη στο Ακρωτήρι, κρίνεται σκόπιμο να επιδιωχθεί ο χαρακτηρισμός της ευρύτερης ζώνης «αερολιμένας και προσπέλασή του / ενεργειακός κόμβος και προσπέλαση του και λιμένας της Σούδας» ως Περιοχής Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων. Ενδεχομένως, θα ήταν σκόπιμη η ένταξη και της περιοχής Κουρουπητού στην ΠΕΠΧ.

Στόχοι ποιότητας στην ενότητα τοπίου 7

Στην συγκεκριμένη ενότητα, τον σημαντικότερο στόχο αποτελεί η αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων που δημιουργεί η οικιστική ανάπτυξη, με σοβαρές

συνέπειες και στο φυσικό τοπίο. Ειδικότερα στην περιοχή γύρω από την πόλη των Χανίων, αλλά και στους παραλιακούς οικισμούς, οι αλλοιώσεις είναι μεν τοπικού χαρακτήρα, πλην όμως σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους. Η εκτός σχεδίου δόμηση, η εντατική οικιστική και τουριστική χρήση σε μια ζώνη βάθους 2-3 χλμ. από το παραλιακό μέτωπο, αλλοιώνουν το ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό τοπίο και επιπλέον δημιουργούν φαινόμενα ρύπανσης στη θάλασσα και στα ρέματα. Στην περιοχή του λιμανιού και της Σούδας, γενικότερα, το «ιδιαίτερα υποβαθμισμένο τοπίο» θα αναταχθεί μέσω του μηχανισμού της ΠΕΠΧ.

Επομένως, η ποιοτικότερη ένταξη της οικιστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον, η απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα και στα ρέματα που την τροφοδοτούν και η αποκατάσταση/ανάδειξη των μνημείων και των οικισμών με παραδοσιακό χαρακτήρα, είναι οι κύριοι στόχοι ποιότητας τοπίου για την ενότητα αυτή.

Ειδικά η ύπαρξη διάσπαρτων οχλουσών μονάδων, μερικές από τις οποίες ανήκουν στην κατηγορία SEVESO, αναμένεται να αντιμετωπιστεί με τη δημιουργία της ειδικής ΒΕΠΕ και της φροντίδας για την εκεί μετεγκατάστασή τους, ενώ συγχρόνως απαιτείται να ληφθεί μέριμνα για την αποκατάσταση των χώρων και των τοπίων που θα απελευθερωθούν.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ/ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Πληθυσμός της ενότητας 2011: 68.729 κάτοικοι

(πληθυσμός Δήμου Ρεθύμνου: 2011/62.886 κάτοικοι - εκτιμώμενος πληθυσμός 2021/ 69.465 και 2031/ 80.617 κάτοικοι)

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

Οικιστική υποενότητα Ρεθύμνου (νέος Δήμος Ρεθύμνου, που περιλαμβάνει περί τους 100 διάσπαρτους οικισμούς, αρκετοί εκ των οποίων είναι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί και με βάση διατιθέμενα στοιχεία προηγούμενων απογραφών, εκτιμάται ότι το 96% εξ' αυτών διαθέτουν πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 40% με φθίνοντα). Η τρίτη σε δυναμισμό και με έντονα φαινόμενα αστικής ανάπτυξης περιοχή της Κρήτης, με πολλαπλές δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών και τουριστικών, εμπορικών, πολιτιστικών και δραστηριοτήτων αναψυχής, που οργανώνεται από τον προτεινόμενο -από την παρούσα Μελέτη- να αναβαθμιστεί σε δευτερεύοντα εθνικό πόλο / οικιστικό κέντρο 3^{ου} βαθμού, το Ρέθυμνο.

Στον πρωτογενή τομέα διακρίνεται η υπεροχή της κτηνοτροφικής δραστηριότητας, η οποία είναι έντονα ανεπτυγμένη και η οποία αναμένεται να στραφεί ουσιαστικά προς την παραγωγή και την μεταποίηση παραδοσιακών περιβαλλοντικών και βιολογικών προϊόντων. Στον τομέα της μεταποίησης επιδιώκεται συγκράτηση των θέσεων απασχόλησης, ενώ αναμένεται να αναπτυχθεί περαιτέρω ο τομέας της ερευνητικής δραστηριότητας προς τους τομείς της προστασίας και της ανάδειξης του περιβάλλοντος και του πολιτισμού.

Η οικιστική ενότητα επιδιώκεται να λειτουργήσει ως πιλοτική περιφέρεια για τη συνδυασμένη ανάδειξη των στοιχείων του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, με την συνδρομή του Τμήματος Ιστορίας Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών (πάρτημα του ΙΤΕ), δομές που είναι εγκατεστημένες στο Ρέθυμνο. Για την επίτευξη του στόχου, απαιτείται προσήλωση στην αντίληψη ότι οι δράσεις που θα αναληφθούν προς αυτήν την κατεύθυνση, μπορεί να λειτουργήσουν ως παράγοντας ανάπτυξης της περιοχής συνολικά. Αναμένεται επίσης η περαιτέρω τόνωση των υπηρεσιών τουρισμού με

κατεύθυνση την ποιότητα, συνδυασμένες με τις δράσεις για ανάπτυξη και ανάδειξη των πολυπληθών ορεινών και ημιορεινών παραδοσιακών οικισμών και στοιχείων. Στον τομέα των κατασκευών, η αναμενόμενη αύξηση των θέσεων εργασίας επιδιώκεται να στραφεί με σαφή κατεύθυνση για την ανάπτυξη του συνολικού αστικού και περιαστικού χώρου, καθώς και των σημαντικής έκτασης και μοναδικής ποιότητας μνημειακών και παραδοσιακών συνόλων και οικισμών της.

Οικιστική υποενοότητα Αμαρίου (νέος Δήμος Αμαρίου, με περί τους 40 διάσπαρτους οικισμούς, που εκτιμάται ότι διαθέτουν πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων στο σύνολό τους, εκ των οποίων το 58% με φθίνοντα).

Μικρή εσωτερική περιοχή, κυρίως γεωργοκτηνοτροφική, που εξ' αιτίας των γεωγραφικών χαρακτηριστικών της, θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε να εξυπηρετείται ο πληθυσμός της, κατά το δυνατό σε εβδομαδιαία βάση, από την έδρα της/ μικρό οικιστικό κέντρο 7^{ου} βαθμού ενισχυμένο, την Αγία Φωτεινή. Με την λειτουργία του φράγματος Ποταμών και της λιμνοδεξαμενής Βιζαρίου έχουν δημιουργηθεί θέσεις εργασίας στον τομέα της ενέργειας, οι οποίες αναμένεται να αυξηθούν με την επιδιωκόμενη παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, στις κεφαλές του υλοποιημένου φράγματος Ποταμών και του προβλεπόμενου φράγματος Πλατύ, όταν το τελευταίο υλοποιηθεί.

Αναμένεται η ανάπτυξη του τομέα των περιβαλλοντικών προϊόντων ποιότητας, σε κτηνοτροφικά και σε γεωργικά προϊόντα, παραγόμενα σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις. Περιοχή όπου επιδιώκεται να αναπτυχθεί ο ποιοτικός τουρισμός στους ορεινούς όγκους, με αύξηση της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών και των κατασκευών και για Α και Β κατοικία ποιότητας, με αποκατάσταση παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων του Ψηλορείτη και του Κέδρου και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Ειδικά, στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στο εντός της αναπτυξιακής ενότητας τμήμα της ζώνης 5 «τοπία ιδιαίτερης σημασίας» και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων. Στο χωρικό σύστημα, μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται η Παλαιά Πόλη Ρεθύμνου, τοπίο διεθνούς σημασίας και τα σύνολα παραδοσιακών οικισμών εθνικής σημασίας (1) Ομάδα Αργυρούπολης: Επισκοπή, Αρχοντική, Αργυρούπολη, Κάτω Πόρος, Ζουρίδι, Άγιος Κωνσταντίνος, Ρούστικα, Μούντρος, (2) Ομάδα Ρεθύμνου: Βεδέροι, Πρινές, Ατσιπόπουλο, Γάλλος, Μικρό Μετόχι, Μεγάλο Μετόχι, Αγία Ειρήνη, Ρουσοσπίτι, Μύλοι, Καπεδιανά, Χρωμομοναστήρι, Πρασές, Κάστελος, Αρμένοι, Άγιος Γεώργιος, Αμπελάκι, Καρέ, Μαρουλάς. Εντός των οικισμών συναντάται μεγάλος αριθμός από τοιχογραφημένες βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία του πολύπολου, σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού στην ενότητα Ρεθύμνης, με την συλλειτουργία των περιφερειακών στο Ρέθυμνο μικρών οικιστικών κέντρων, στον δυτικό τομέα της ενότητας, Ατσιπόπουλο - Γεράνι, Επισκοπή/Αργυρούπολη – Ασή Γωνιά Χανίων, Αθάνατος, καθώς και Άδελε, Αγία Φωτεινή/Αμάρι, Φουρφουράς, στον ανατολικό και νότιο τομέα.

Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97:

- Έχουν θεσμοθετηθεί το ΓΠΣ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Ρεθύμνου** (πρόσφατα, τον Οκτώβριο 2013) και το ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Λατπαιών**, με χωρική αναφορά μικρό τμήμα της εδαφικής περιφέρειας της ομώνυμης υποενότητας στον δυτικό τομέα.
- Είναι σε διαδικασία εκπόνησης οι μελέτες των ΣΧΟΟΑΠ των τ. Καποδιστριακών Δήμων **Αρκαδίου** και **Νικηφόρου Φωκά**.

Στην οικιστική ενότητα Ρεθύμνου συναντώνται περί τους 36 παράκτιους και ορεινούς οικισμούς⁵, οι οποίοι εμπίπτουν στις παράνομες νομαρχιακές αποφάσεις του 1987, όπου απέκτησαν όρια «οικισμών προ του 23» με τη χρήση νοητού διαβήτη (από μη οριζόμενο κέντρο οικισμού και με ακτίνα 800,0μ. από αυτό, δίχως πραγματική θεσμική νομιμοποίηση και δίχως να λαμβάνεται υπόψη το τοπίο). Αρκετοί εξ' αυτών είναι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί,

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από τα θεσμοθετημένα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, θεσμοθετούνται:

- Στα εγκεκριμένα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακών Δήμων Ρεθύμνου και Λατπαιών, νέες οικιστικές περιοχές με χρήση γενικής κατοικίας ή τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες δεν είναι υπερβολικές, αιτιολογούνται από τις πληθυσμιακές εξελίξεις και κατά κανόνα συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού (ΠΠΧΣΑΑ και Γενικό Πλαίσιο).
- Χρήσεις γης και όροι δόμησης που περιορίζουν ικανοποιητικά την εκτός σχεδίου δόμηση και είναι ουσιαστικά διαφοροποιημένοι από τους ισχύοντες σήμερα, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο βαθμό προστασίας των επιμέρους οριζόμενων «Περιοχών Ελέγχου και Περιορισμού της Δόμησης» (ΠΕΠΔ), οι οποίες επίσης συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού,
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία της γεωργικής/κτηνοτροφικής γης, των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των πηγών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες, αφού ενοποιηθούν από το δομικό σχέδιο, να τύχουν άμεσων εφαρμογών,
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προώθηση αγροτικών δραστηριοτήτων (γεωργία – κτηνοτροφία), δραστηριοτήτων οικοτουρισμού και ήπιας οικονομικής, οικοτουριστικά, αγροτουριστικά ξενοδοχεία/κατοικία, προσδιορισμού ζωνών ήπιας τουριστικής ανάπτυξης σε ορεινούς και ημιορεινούς όγκους, προβλέψεις οι οποίες συνάδουν με το εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ.

Η αντιμετώπιση του θέματος «παράνομη οριοθέτηση οικισμών» από τα εγκεκριμένα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ δεν κρίνεται ικανοποιητική, διότι οι προβλέψεις τους δεν είναι συμβατές με το μέγεθος του προβλήματος (ακύρωση των όρων προστασίας του τοπίου και του περιβάλλοντος, αποδοχή 'νόμιμων' παράνομων κατασκευών, συνεχείς προσφυγές στο ΣτΕ, κλπ.). Προκρίνεται η εκπόνηση συνθετικής Ειδικής Μελέτης -πολεοδομικού χαρακτήρα- από την Περιφέρεια Κρήτης (φυσικά για το σύνολο των 74 οικισμών της Περιφερειακής Ενότητας) και η προώθησή της στις Κεντρικές Υπηρεσίες ΥΠΕΚΑ για έκδοση νέων Υ.Α.. Ως κατευθύνσεις για την εκπόνηση της Μελέτης δίδονται:

- αφενός, η οριοθέτηση του συνεκτικού τμήματος κάθε οικισμού ως είχε το 1985, με τη χρήση Φ/Γ διαγραμμάτων και αεροφωτογραφιών που διαθέτει ο

⁵ Βλ. εντός τεύχους χάρτη «Α.2.1.β.1-11: ΠΕ Ρεθύμνης. Όρια των 74 οικισμών» του τεύχους 4 της Μελέτης, που παρατίθεται και στο παρόν τεύχος, για διεκδίκηση της κατανόησης του ζητήματος που έχει προκύψει. Έχουν εκδοθεί 2.456 οικοδομικές άδειες!

ΟΚΧΕ. Εντός των περιγραμμάτων τους ορίζονται οι συνήθεις όροι και περιορισμοί στη δόμηση εντός οικισμών και

- αφετέρου, στην περιμετρική ζώνη του συνεκτικού τμήματος έως το νοητό όριο της ζώνης των 800,0μ. του διαβήτη, εντοπίζονται τα τμήματα όπου μπορεί να οριστεί ως χρήση η κατοικία, αφού αφαιρεθούν τα ρέματα, τα δάση, οι δασικές εκτάσεις, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα τμήματα με κλίσεις άνω του 35% κλπ. Σε ότι απομένει ορίζονται νέοι όροι και περιορισμοί στη δόμηση (μεγάλες αρτιότητες και κατατμήσεις, μικροί Σ.Δ., κλπ.), σχετικά ευμενέστεροι από αυτούς της νόμιμης εκτός σχεδίου δόμησης.

Σημειώνεται ότι όλες οι παραπάνω υποδείξεις/ παρατηρήσεις, παρ' όλο που στη συγκεκριμένη περίπτωση διατυπώνονται θετικά, αποτελούν επισημάνσεις και προς τις Επιτροπές Επίβλεψης για την τήρησή τους από τις εκπονούμενες Μελέτες ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, αλλά και τις τυχόν Πολεοδομικές.

Θέματα υποδομών

- Κρίνεται σκόπιμη η δημιουργία δυο μικρών οδικών αξόνων πρωτεύοντος δικτύου, με κατεύθυνση ανατολή – δύση, όπως ακριβώς αυτοί προβλέπονται από το ΓΠΣ Ρεθύμνου, ο πρώτος στη ζώνη νότια του οικισμού Γάλλου έως και νότια του οικισμού Πλατανιά και ο δεύτερος στην περιοχή του Κάστελου/Αρμένων προς τις Πρασίες.
- Επιλέγεται κεντρική θέση, ώστε να είναι προσπελάσιμη από το πρωτεύον και δευτερεύον διαπεριφερειακό οδικό δίκτυο, για την εγκατάσταση της προβλεπόμενης μονάδας διαχείρισης σύμμεικτων απορριμμάτων, ανακυκλώσιμων υλικών και οργανικών αποβλήτων (πιθανότατα σε περιοχή πλησίον του φράγματος Ποταμών, δεδομένου ότι ο συγκεκριμένος χώρος εξυπηρετείται και δεν απαιτείται η δημιουργία νέων οδικών υποδομών).
- Προωθείται η δημιουργία του Κέντρου Ενιαίας Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης / Ενημέρωσης στην Παλαιά Πόλη Ρεθύμνου, σκοπός⁶ του οποίου είναι η διευρυμένη και συντονισμένη πληροφόρηση για όλες τις όψεις και πλευρές του φυσικού και πολιτισμικού / πολιτιστικού περιβάλλοντος του νησιού. Οι τομείς στους οποίους αφορά η πληροφόρηση είναι:
Α. Το φυσικό περιβάλλον σήμερα και διαχρονικά
Β. Το ανθρωπογενές περιβάλλον, όπως αυτό συγκροτείται από τη σύγχρονη δραστηριότητα, παραγωγική ή πολιτισμική, παραδοσιακή ή νεωτερική, καθώς και τα υπάρχοντα και τα ορατά / επισκέψιμα κατάλοιπα των παρελθουσών ιστορικών περιόδων.

Σε όλους τους τομείς επιδιώκεται να εξεικονίζονται οι όψεις του περιβάλλοντος ενταγμένες σε πλαίσιο ευρύτερου γεωγραφικού χώρου που τις προσδιορίζουν θετικά ή διασταλτικά.

⁶ Ο στόχος αυτός υπηρετείται με:

1. Μόνιμη έκθεση με γενική πληροφόρηση για το σύνολο του νησιού και ειδική πληροφόρηση (πλουσιότερη και αναλυτικότερη) για τις επιλεγμένες παραδειγματικές περιοχές στις ενότητες των τοπίων ιδιαίτερης σημασίας και κατά μήκος του Ε4
2. Σχεδιασμό και συντονισμό περιοδικών εκθέσεων που αναφέρονται σε θεματικά δίκτυα για ολόκληρο το νησί και διαπεριφερειακά.
3. Έντυπη και ηλεκτρονική πληροφόρηση / ενημέρωση, γενικότερα και ειδικότερα που αντιστοιχεί στους τομείς της Μόνιμης Έκθεσης και σε θεματικά δίκτυα ανεξάρτητα εάν αυτά εμφανίστηκαν ή εμφανίζονται στις περιοδικές εκθέσεις.
4. Έντυπη και ηλεκτρονική συστηματική ενημέρωση για την ύπαρξη και τη θέση της εγκατάστασης. Τα στοιχεία προέρχονται από την πιλοτική δράση ARCHI-MED «η ανάδειξη του περιβάλλοντος ως παράγοντα ανάπτυξης στον μεσογειακό χώρο», Αθήνα 2001 (ΥΠΕΧΩΔΕ, Υ.Δ.Ε. Ιταλίας, Περιφέρεια Basilicata).

(Βλ. συνοδευτικό χάρτη εντός τεύχους Β.1.1.δ.1-2)

Στόχοι ποιότητας τοπίου στο τμήμα της ενότητας 5

Η αισθητική αξία τοπίου στην περιοχή έγκειται στα μοναδικού ενδιαφέροντος πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά, γεωμορφολογικά στοιχεία. Στους στόχους ποιότητας είναι η αναγνώριση και ανάδειξη του τοπίου των οικισμών της ενότητας, ως ιστορικού, τόσο ως προς το κτιριακό απόθεμα ή την οικιστική δομή, όσο και σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον και τον ευρύτερο χώρο αναφοράς τους. Στην κατεύθυνση αυτή πέρα από τις δεσμεύσεις που υπάρχουν σχετικά με την προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής των κτιρίων, θα πρέπει να υπάρξουν αντίστοιχες δεσμεύσεις για την προστασία του οικιστικού ιστού και δεσμεύσεις για τις επεμβάσεις στο άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον των οικισμών και των τοπίων. Καθώς το παραδοσιακό περιβάλλον μπορεί να αποκτήσει χωρική οντότητα όταν αναφέρεται στο τοπίο των οικισμών, θα είναι σκόπιμο οι όποιες νέες κατασκευές και ιδιαίτερα η ένταξή τους στο ευρύτερο περιβάλλον να ελέγχονται από τον Ενιαίο Διαχειριστικό Περιφερειακό Φορέα Φυσικού/Πολιτιστικού Περιβάλλοντος, ο οποίος πρέπει να αποκτήσει θεσμικό ρόλο και σχετικά με την προστασία του Τοπίου της Περιφέρειας. Ειδικά στα παράκτια τμήματά του, τα οποία συγχρόνως ανήκουν γεωγραφικά και στα όρια των υποβαθμισμένων τοπίων της περιοχής, για την ανάταξή τους θα απαιτηθεί η χρήση των εργαλείων των αστικών αναπλάσεων.

Β.1.1.δ.1-3: Ενότητες που οργανώνονται από τα αστικά κέντρα 5^{ου} επιπέδου

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ/ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Πληθυσμός ενότητας 2011/30.390 κάτοικοι - εκτιμώμενος πληθυσμός 2021/35.053 και 2031/40.443 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

Οικιστική υποενότητα Αγίου Νικολάου (νέος Δήμος: Αγίου Νικολάου, που περιλαμβάνει περίπου 120 διάσπαρτους οικισμούς, οι οποίοι με βάση στοιχεία προηγούμενων απογραφών εκτιμάται ότι το 97% εξ' αυτών διαθέτει πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 65% με φθίνοντα). Ανεπτυγμένη περιοχή παροχής υπηρεσιών πολλαπλών δραστηριοτήτων και ειδικότερα τουριστικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, εμπορικών και δραστηριοτήτων αναψυχής, αλλά και περιοχή γεωργοκτηνοτροφική, που οργανώνεται από το οικιστικό κέντρο 5^{ου} βαθμού, τον Άγιο Νικόλαο, με την αρωγή και του ιστορικού εσωτερικού αστικού κέντρου της Νεάπολης.

Επιδιώκεται η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, με κατεύθυνση τα περιβαλλοντικά προϊόντα ποιότητας, σε κτηνοτροφικά και σε γεωργικά είδη και με οργάνωση της μεταποιητικής δραστηριότητας με αναφορά το οικιστικό κέντρο της Νεάπολης. Επιδιώκεται εξίσου και η περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών ποιότητας, που μπορεί να υποστηριχθεί από την εγκατάσταση στον Άγιο Νικόλαο του παραρτήματος του ΤΕΙ, του οποίου το πρόγραμμα σπουδών απαιτείται να αναδομηθεί και να στραφεί σαφώς προς αυτήν την κατεύθυνση. Η οργάνωση της εκμάθησης των παραγωγών για τις μεθόδους μεταποίησης και διάθεσης των περιβαλλοντικά συμβατών προϊόντων ποιότητας, είναι δυνατό να γίνεται στην προτεινόμενη να δημιουργηθεί παραγωγική σχολή της Ιεράπετρας.

Στον τομέα των κατασκευών, η αναμενόμενη μετά την κρίση αύξηση των θέσεων εργασίας επιδιώκεται να κατευθυνθεί προς την ανάπλαση του συνολικού αστικού, μνημειακού και περιαστικού χώρου, με ποιότητα και προς την αποκατάσταση των

πολυπληθών παραδοσιακών οικισμών, κτιρίων ή και συνόλων στους ιστορικούς ορεινούς όγκους της, καθώς και προς την παραγωγή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, κυρίως στις βόρειες παράκτιες ζώνες της. Αναμένεται επίσης, να στραφεί ο τομέας, με σαφή προτεραιότητα, προς την ποιοτική αναβάθμιση, τόσο των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων στις οποίες επιτελούνται οι τουριστικές δραστηριότητες, όσο και του συνολικού παράκτιου χώρου, με στόχο να αναδειχθεί ο χαρακτήρας του μοναδικού παράκτιου και εσωτερικού τοπίου του.

Οικιστική υποενοότητα Οροπεδίου (νέος Δήμος Οροπεδίου, με 17 διάσπαρτους οικισμούς, με το 88% εξ' αυτών με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 75% με φθίνοντα). Περιοχή παραδοσιακά γεωργοκτηνοτροφική, που οργανώνεται από το οικιστικό κέντρο 4^{ου} βαθμού, το Τζερμιάδο. Η οργάνωση της εκμάθησης των παραγωγών για τις μεθόδους μεταποίησης και διάθεσης των προϊόντων, είναι δυνατό να γίνεται στην Ιεράπετρα. Αναμένεται η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, με κατεύθυνση τα περιβαλλοντικά προϊόντα ποιότητας, κυρίως σε κτηνοτροφικά, αλλά και σε γεωργικά είδη, καθώς και η ανάπτυξη της μεταποίησής τους. Περιοχή με σχετική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για δίκτυα μεταφορών και για Α και Β κατοικία, με κατεύθυνση την ποιότητα, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων της Δίκτης και στο Οροπέδιο.

Σημαντική, ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της, δραστηριότητα που πρέπει να αναδειχθεί και να ενταχθεί στα δίκτυα των επιδεικτικών πιλοτικών εφαρμογών, είναι η παραδοσιακή δραστηριότητα της παραγωγής ενέργειας στο Οροπέδιο, σε οικιακή κλίμακα από αιολικές Ανανεώσιμες Πηγές, τα υλικά στοιχεία της οποίας διατηρούνται ακόμη σήμερα.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στο τμήμα του χωρικού συστήματος της ενότητας 2 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας», που περιλαμβάνεται εντός των ορίων της αναπτυξιακής ενότητας και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων. Στο χωρικό σύστημα περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων σημαντικά σύνολα του δικτύου Φύση 2000, πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων (ορεινοί, κατά μήκος της ακτής, νησιωτικά σύνολα) και παραδοσιακών οικισμών (Επάνω Σίσι, Πλάκα, Επάνω Ελούντα, Κριτσάς, Βραχάσι, Καστέλι, Λίμνες, Μίλατος, Φουρνή), σημαντικός αριθμός τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αλλά και τοπόσημα διεθνούς σημασίας (Σπιναλόγκα, Μάλια).

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών κέντρων Άγιος Νικόλαος- Νεάπολη - Τζερμιάδο/Άγιος Γεώργιος, σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97, έχουν εκπονηθεί Μελέτες και έχουν εγκριθεί ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, που καλύπτουν τις διοικητικές περιοχές των τ. Καποδιστριακών **Δήμων Αγίου Νικολάου και Νεάπολης** και της **Κοινότητας Βραχασίου** και απαιτείται ενοποίηση των ρυθμίσεων μέσω εκπόνησης δομικού σχεδίου. Μόνον η διοικητική περιοχή του Δ. Οροπεδίου Λασιθίου δεν καλύπτεται με αντίστοιχες θεσμικές ρυθμίσεις.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε επισημάνσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από τα εγκεκριμένα ΣΧΟΟΑΠ, σημειώνεται ότι:

- από αυτό του Αγίου Νικολάου, οι προβλεπόμενοι όροι και περιορισμοί για την εκτός σχεδίου δόμηση είναι ίδιοι με τους ισχύοντες (αρτιότητα 4,0 στρ. και παρεκκλίσεις σύμφωνα με τις διατάξεις παρ. 2 / άρθρο 1 / Π.Δ. 24.05.85), παρ' όλο που πρόκειται για παράκτιες αστικές και τουριστικές ζώνες ιδιαίτερα επιβαρυνμένες,
- από αυτό της Νεάπολης, προβλέπονται χρήσεις γης και όροι δόμησης που περιορίζουν ικανοποιητικά την εκτός σχεδίου δόμηση και είναι διαφοροποιημένοι από τους ισχύοντες σήμερα, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο βαθμό προστασίας των επιμέρους περιοχών, με ρυθμίσεις οι οποίες γενικά συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού,
- έχουν θεσμοθετηθεί εκτεταμένες ζώνες, με διασπορά προβλεπόμενων θέσεων για περιοχές αναζήτησης ΠΕΡΠΟ, κυρίως στις βόρειες παράκτιες περιοχές, σε χωρική ενότητα όπου διαπιστώνεται επάρκεια προσφοράς για τη συγκεκριμένη χρήση, εάν μάλιστα συνεκτιμηθεί και ο σημαντικός οικιστικός πλούτος του πυκνού δικτύου των οικισμών,
- προβλέπονται θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία της γεωργικής γης, των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες, αφού ενοποιηθούν από το δομικό σχέδιο, να τύχουν άμεσων εφαρμογών και
- έχουν θεσμοθετηθεί οργανωμένοι υποδοχείς για παραγωγικές δραστηριότητες, προβλέψεις οι οποίες συνάδουν με τις υποδείξεις της παρούσας Μελέτης του Περιφερειακού Πλαισίου και επιδιώκεται να τύχουν άμεσων εφαρμογών (δημιουργία φορέα, κίνητρα για μετεγκατάσταση των διάσπαρτων μονάδων, κλπ.).

Θέματα υποδομών

- Κρίνεται αναγκαία, από την σκοπιά της διάθεσης των πόρων, η προώθηση για υλοποίηση του προτεινόμενου από την παρούσα Μελέτη, δευτερεύοντος περιφερειακού οδικού δικτύου για την εσωτερική εξυπηρέτηση του οικιστικού δικτύου της ενότητας, από Χερσόνησο – Λιμένα Χερσονήσου - Καλό Χωριό – Τζερριάδο – Νεάπολη και από Αγ. Νικόλαο - Ελούντα – Νικηθιανό.
- Είναι σκόπιμο να προωθηθεί η εκπόνηση εξειδικευμένης μελέτης, να εγκριθεί και να εφαρμοστεί για την ευρεία ζώνη δυτικά του Αγίου Νικολάου, όπου ασκούνται λατομικές δραστηριότητες. Ως στόχος αυτής της Μελέτης ορίζεται ο περιορισμός του αριθμού των θέσεων απόληψης αδρανών υλικών, η αποκατάσταση και η περιβαλλοντική και ποιοτική αναβάθμιση των τοπίων, όπου ασκείται η δραστηριότητα.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στο τμήμα της ενότητας 2

Τον σημαντικότερο στόχο αποτελεί η αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων που δημιουργεί το ανθρωπογενές τοπίο, με σοβαρές συνέπειες και στο φυσικό τοπίο. Ειδικότερα στην περιοχή γύρω από τον Άγιο Νικόλα, αλλά και στους παραλιακούς οικισμούς, οι αλλοιώσεις είναι μεν τοπικού χαρακτήρα, πλην όμως σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους. Η εκτός σχεδίου δόμηση, η εντατική οικιστική και τουριστική χρήση αλλοιώνουν σοβαρά το πλούσιο φυσικό τοπίο και επιπλέον δημιουργούν φαινόμενα ρύπανσης στη θάλασσα και στα ρέματα. Ορατό είναι επίσης το φαινόμενο της σημαντικής συγκέντρωσης λατομικών δραστηριοτήτων σε μεγάλη έκταση, δυτικά και βόρεια του Αγίου Νικολάου. Θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με συρρίκνωση του αριθμού τους και αποκατάσταση των τοπίων.

Στο εσωτερικό, στην περιοχή της Νεάπολης και του Οροπεδίου, η αισθητική αξία του τοπίου έγκειται στα ενδιαφέροντα πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά, γεωμορφολογικά στοιχεία. Στους στόχους ποιότητας είναι η αναγνώριση και ανάδειξη του τοπίου των

παραδοσιακών και όλων των λοιπών οικισμών της ενότητας, ως ιστορικού, τόσο ως προς το κτιριακό απόθεμα ή την οικιστική δομή, όσο και σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον και τον ευρύτερο χώρο αναφοράς τους. Στην κατεύθυνση αυτή πέρα από τις δεσμεύσεις που υπάρχουν σχετικά με την προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής των κτιρίων, θα πρέπει να υπάρξουν αντίστοιχες δεσμεύσεις για την προστασία του οικιστικού ιστού και δεσμεύσεις για τις επεμβάσεις στο άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον των οικισμών και των τοπίων.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

Πληθυσμός 2011: 27.450 κάτοικοι - εκτιμώμενος πληθυσμός 2021/29.348 και 2031/31.293 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

(Νέος Δήμος Ιεράπετρας). Περιοχή γεωργοκτηνοτροφική και έντονα τουριστική, που οργανώνεται από το μοναδικό αστικό κέντρο του νότου της Κρήτης, την Ιεράπετρα, με 75 διάσπαρτους οικισμούς, εκ των οποίων το 85% εξ' αυτών εκτιμάται με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, με το 40% εξ' αυτών με φθίνοντα. Η δραστηριότητα του πρωτογενή τομέα, αλλά και η ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνειδησης, επιδιώκεται να προωθηθούν με κατεύθυνση την στροφή των έως σήμερα παραγόμενων προϊόντων -κυρίως με καλλιέργειες υπό κάλυψη- προς περιβαλλοντικά ποιότητας, σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις, με την εξυγίανση των γεωργικών εδαφών από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα και με την οργάνωση της εκμάθησης παραγωγών και των δυνατοτήτων μεταποίησης και διάθεσης των προϊόντων τους.

Θα πρέπει συγχρόνως να αντιμετωπιστεί και το φαινόμενο της διασποράς και της έντονης χρησιμοποίησης της γεωργικής γης πρώτης προτεραιότητας από εγκαταστάσεις Φ/Β πάρκων. Επιδιώκεται η προώθηση της εγκατάστασης ΑΠΕ στην προβλεπόμενη από το παρόν σχέδιο «ζώνη αναζήτησης», καθώς και η εκμάθηση της λειτουργίας και της συντήρησης των εγκαταστάσεών τους στο οικιστικό της κέντρο, την Ιεράπετρα. Στον τομέα της μεταποίησης αναμένεται συγκράτηση των θέσεων απασχόλησης, σε συνδυασμό με την περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα παροχής τουριστικών υπηρεσιών, αλλά και των τομέων γενικότερα της γνώσης και του πολιτισμού και της βιώσιμης διαχείρισης του περιβάλλοντος.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στο τμήμα του χωρικού συστήματος της ενότητας 2 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας» και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων, σε συνδυασμό με τα προτεινόμενα για τη χωρική ενότητα του Αγίου Νικολάου. Ιδιαίτερη μέριμνα δίνεται στο σύστημα από τον μυχό του Μεράμπελου έως και την νήσο Χρυσή.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97, η ενότητα διαθέτει θεσμοθετημένα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, που καλύπτουν όλη της τη διοικητική περιοχή, αλλά έχουν εκπονηθεί στα πλαίσια δύο τ. Καποδιστριακών Δήμων, της **Ιεράπετρας** και του **Μακρύ Γιαλού** και απαιτείται ενοποίηση των προβλέψεών τους με την εκπόνηση του δομικού σχεδίου. Στα πλαίσια της εκπόνησης του δομικού σχεδίου απαιτείται να εξεταστεί και η δυνατότητα συλλειτουργίας, σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού, του οικιστικού κέντρου του Κουτσουρά με την Ιεράπετρα.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από τα εγκεκριμένα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, θεσμοθετούνται:

- από το ΓΠΣ Ιεράπετρας, όροι και περιορισμοί για την εκτός σχεδίου δόμηση ίδιοι με τους ισχύοντες (αρτιότητα 4,0 στρ. και παρεκκλίσεις σύμφωνα με τις διατάξεις παρ. 2 / άρθρο 1 / Π.Δ. 24.05.85), παρ' όλο που πρόκειται για παράκτιες αστικές και τουριστικές ζώνες ιδιαίτερα επιβαρυμένες. Αντιθέτως από το ΣΧΟΟΑΠ Μακρύ Γιαλού θεσμοθετούνται αρκετές διαφοροποιήσεις, σε σχέση με τις ισχύουσες διατάξεις,
- από το ΣΧΟΟΑΠ Μακρύ Γιαλού, επεκτάσεις μικρής κλίμακας στους κεντρικούς οικισμούς Κουτσουρά, Μακρύ Γιαλού και Ανάληψης, ενώ δημιουργία νέων υποδοχέων με χρήση κατοικία προβλέπεται μόνον μέσω του μηχανισμού ΠΕΡΠΟ και ορίζονται σχετικές περιοχές,
- από το ΓΠΣ Ιεράπετρας, σημαντικής έκτασης ζώνες και σχετική διασπορά προβλεπόμενων θέσεων για περιοχές αναζήτησης ΠΕΡΠΟ, με χρήσεις «Τουρισμός - Αναψυχή» του άρθρου 8 του Π.Δ. 166Δ/87 ή και με χρήση Α και Β κατοικία, κυρίως στις παράκτιες και επιβαρυμένες περιοχές. Δεν λαμβάνονται υπόψη η θεσμοθετημένη περιοχή αναζήτησης ήπιας τουριστικής ανάπτυξης του ισχύοντος Πλαισίου, αλλά ούτε και οι εγκεκριμένες περιοχές αναζήτησης ΠΕΡΠΟ. Πρόκειται για νέες, προτεινόμενες από το ΓΠΣ, συμπληρωματικές χωρικές ενότητες και
- οργανωμένοι υποδοχείς για παραγωγικές δραστηριότητες, προβλέψεις οι οποίες συνάδουν με τις υποδείξεις της παρούσας Αναθεώρησης του Περιφερειακού Πλαισίου και επιδιώκεται να τύχουν άμεσων εφαρμογών (δημιουργία φορέα, κίνητρα για μετεγκατάσταση των διάσπαρτων μονάδων, κλπ.).

Θέματα υποδομών

- Επιδιώκεται, από την σκοπιά της υποστήριξης των αστικών κέντρων της νότιας Κρήτης και των δραστηριοτήτων τους, η κατά προτεραιότητα προώθηση της υλοποίησης του τμήματος του Ν.Ο.Α.Κ Άνω Βιάννος – Ιεράπετρα – Παχιά Άμμος, που είχε προγραμματιστεί για ολοκλήρωση στα πλαίσια του τρέχοντος ΕΣΠΑ, με γεωμετρικά χαρακτηριστικά που κατά περίπτωση απαιτείται να επαναπροσδιοριστούν.
- Κρίνεται αναγκαία η εναρμόνιση με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ και η τροποποίησή του ΓΠΣ, μέσω της προώθησης δομικού σχεδίου για την ενότητα, στα θέματα των διευρωπαϊκών οδικών δικτύων. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι από το θεσμοθετημένο ΓΠΣ καταργείται η, προβλεπόμενη από τις εν ισχύ θεσμοθετήσεις (ΠΠΧΣΑΑ και Διευρωπαϊκά Δίκτυα /ΥΠΟΜΕΔΥ), παράκαμψη της Ιεράπετρας, ενώ το τμήμα του διευρωπαϊκού Ν.Ο.Α.Κ, από Μύρτος έως Παχιά Άμμο, χαρακτηρίζεται δευτερεύουσα αρτηρία.
- Υποδεικνύεται από την παρούσα Αναθεώρηση του Περιφερειακού Πλαισίου η συμπλήρωση οδικών τμημάτων -που παρακάμπτουν τους οικισμούς, εκεί όπου είναι δυνατό δίχως να τραυματίζεται το τοπίο- για την βελτίωση των χαρακτηριστικών του οδικού άξονα πρωτεύοντος ενδοπεριφερειακού δικτύου από Μακρύ Γιαλό έως και παράκαμψη της Ιεράπετρας προς Παχιά Άμμο, σε απόσταση από την ακτή και με στόχο την εξυγίανση της παράκτιας ζώνης ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής αναβάθμισης.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στο τμήμα της ενότητας 2

Τον σημαντικότερο στόχο στον μυχό του Μεράμπτελου και πολύ περισσότερο στην περιοχή γύρω από την Ιεράπετρα αποτελεί η αντιμετώπιση των οξυμένων

προβλημάτων που δημιουργούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες στο άναρχο 'οικισμένο' τοπίο, με σοβαρές συνέπειες και στο φυσικό τοπίο. Σοβαρό στόχο ποιότητας αποτελεί η προσπάθεια για ανάταξη των σύνθετων καταστάσεων που δημιουργούν η εκτός σχεδίου δόμηση, η εντατική οικιστική, γεωργική και τουριστική χρήση, δραστηριότητες που αλλοιώνουν σοβαρά το πλούσιο φυσικό τοπίο. Απαιτείται να προωθηθεί πρότυπη εφαρμογή για χρησιμοποίηση καλλιεργητικών μεθόδων γεωργο-περιβαλλοντικών, με σύγχρονη επιδίωξη την εξάλειψη της έντονης ρύπανσης, από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα, στη θάλασσα και στα ρέματα.

Ειδικότερα, για τη Νήσο Χρυσή βασικός στόχος ποιότητας είναι η διατήρηση της αισθητικής αξίας του τοπίου (γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, χρώματα πετρωμάτων) και της σημαντικής βιοποικιλότητας του. Το αυξανόμενο τουριστικό περιπατητικό ενδιαφέρον, οδηγεί σταδιακά σε μη ελεγχόμενη κατάληψη του χώρου και θα πρέπει άμεσα να ορισθούν οι χώροι περιήγησης και παραμονής, καθώς και οι εντός αυτών επιτρεπόμενες μορφές τουριστικής εκμετάλλευσης.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΗΤΕΙΑΣ

Πληθυσμός 2011: 18.155 κάτοικοι - εκτιμώμενος πληθυσμός 2021/19.410 και 2031/20.697 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

(νέος Δήμος Σητείας). Περιοχή κυρίως γεωργοκτηνοτροφική, με ισχυρά στοιχεία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, αλλά και τουριστικών και εμπορικών δραστηριοτήτων και παραγωγής ενέργειας, με συμβατικές μεθόδους και με ΑΠΕ, με κέντρο το αστικό κέντρο-λιμάνι, τη Σητεία. Περιλαμβάνει περί τους 100 διάσπαρτους οικισμούς και εκτιμάται, με βάση στοιχεία προηγούμενων απογραφών ότι το 93% εξ' αυτών έχει πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 60% φθίνοντα. Αναμένεται να αναπτυχθεί περαιτέρω ο τομέας της ναυτιλίας και των υπηρεσιών ποιότητας και να προωθηθούν η ερευνητική δραστηριότητα και ο ποιοτικός τουρισμός στην Κρήτη, με την ανάδειξη του σχετικά άθικτου φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και των σημαντικών πολιτιστικών καταλοίπων σε όλη την ανατολική της ζώνη.

Αναμένεται επίσης αύξηση των θέσεων εργασίας στους τομείς που σχετίζονται με την ανάπτυξη του λιμανιού, με την παραγωγή ενέργειας και με την υλοποίηση των αναγκαίων οδικών δικτύων. Ειδικά στον τομέα των κατασκευών, η αύξηση των θέσεων εργασίας αναμένεται να επιτευχθεί από έργα και δράσεις για την αναβάθμιση του συνολικού παράκτιου, μνημειακού και μη χώρου και του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και την αποκατάσταση των παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, πάντοτε ποιότητας, στους ορεινούς όγκους της. Αναμένεται, επίσης, να αναπτυχθεί ο τομέας της παραγωγής ενέργειας και η μεταποιητική δραστηριότητα προϊόντων του πρωτογενή, με τη συνδρομή και των σημαντικών υποδομών που έχουν δημιουργηθεί στο λιμάνι και στο αεροδρόμιο της Σητείας, αλλά και με τη συνδρομή των υφιστάμενων και των μελλοντικών πάρκων ΑΠΕ, καθώς και του Ενεργειακού Κόμβου /σημερινού Σταθμού ΑΗΣ του Αθρινόλακκου, που ήδη λειτουργούν στην περιοχή.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στο χωρικό σύστημα της ενότητας 1 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας» και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων, ως πιλοτική εφαρμογή και με ιδιαίτερη μέριμνα στο ΒΑ άκρο με τα νησιωτικά σύνολα και τη θαλάσσια ζώνη, στην ανάδειξη του γεωπάρκου/φυσικού πάρκου Σητείας, στο αισθητικό δάσος διεθνούς ενδιαφέροντος

στο Βάι και στον διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό χώρο της Ζάκρου. Θα πρέπει να συνδυαστούν και με δράσεις για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού και πολυδραστηριοτήτων στις προβλεπόμενες και παρακείμενες της ενότητας τοπίου 1 ζώνες, στους ορεινούς / ημιορεινούς όγκους.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών κέντρων Ζίρος/Χανδράς, Παλαίκαστρο, Τουρλωτή, ως πολύπολου με τη Σητεία, κυρίως σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97, έχουν εκπονηθεί μελέτες και έχουν θεσμοθετηθεί ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, που καλύπτουν όλη τη διοικητική περιοχή του Καλλικράτειου Δήμου, τα της **Σητείας**, της **Ιτάνου** και της **Λεύκης**. Όμως οι μελέτες έχουν εκπονηθεί στα πλαίσια τριών Καποδιστριακών Δήμων, από διαφορετικούς μελετητές και για λογαριασμό άλλων Δημοτικών Συμβουλίων και ειδικά σε αυτήν την περίπτωση, κρίνεται απολύτως αναγκαία η εκπόνηση δομικού σχεδίου, ώστε να ενοποιηθούν οι προβλέψεις τους.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από τα εγκεκριμένα ΣΧΟΟΑΠ, θεσμοθετούνται:

- νέες οικιστικές περιοχές με χρήση α και β κατοικίας ή τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες κατά κανόνα δεν αιτιολογούνται ούτε από τις πληθυσμιακές εξελίξεις, ούτε συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού (ΠΠΧΣΑΑ και Γενικό Πλαίσιο),
- περιορισμένες μεταβολές στις ισχύουσες ρυθμίσεις των όρων και περιορισμών για την εκτός σχεδίου δόμηση (όριο αρτιότητας και κατάτμησης 4,0 στρ. και παρεκκλίσεις σύμφωνα με τις διατάξεις παρ. 2 / άρθρο 1 / Π.Δ. 24.05.850), ακόμη και σε κρίσιμες από την άποψη της επιδιωκόμενης προστασίας περιοχές,
- από το του Δ. Ιτάνου, στον όρμο Καρούμπες / Κάβο Πλάκα, βόρεια του αρχαιολογικού χώρου, ανάμεσα στις ζώνες περιοχών του δικτύου Natura, ΠΕΡΠΟ με χρήσεις «Τουρισμός - Αναψυχή» του άρθρου 8 του Π.Δ. 166Δ/87 ή και με χρήση Α και Β κατοικία. Από το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ η περιοχή προβλέπεται ως ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, σε παράκτιο μέτωπο εντός ορίου περιοχής με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου. Επίσης, χρήση «Τουρισμός - Αναψυχή» για την περιοχή δεν περιλαμβάνεται ούτε στις εγκεκριμένες ΠΕΡΠΟ της Π.Ε. Λασιθίου,
- από το του Δ. Ιτάνου, για το χερσαίο τμήμα του ακρωτηρίου, η δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων συμβατών με την έννοια «ήπια τουριστική ανάπτυξη σε ορεινούς και ημιορεινούς όγκους», με Σ.Δ. μικρότερο από το 1/2 του προβλεπόμενου από τις κείμενες διατάξεις της εκτός σχεδίου δόμησης⁷. Σημειώνεται ότι ιδιαίτερα επιβαρυντικό στοιχείο για το περιβάλλον είναι οι μεγάλες εκτάσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη τουριστικών επενδυτικών σχεδίων, όπου με την εφαρμογή και του μικρότερου δυνατού Σ.Δ. προκύπτουν δομημένες επιφάνειες εκτός της κλίμακας του τόπου και των τοπίων,
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία της γεωργικής γης, των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών,

⁷ Στο αρχικό ΣΧΟΟΑΠ υπήρχε πρόταση για Σ.Δ. που να αντιστοιχεί στο 1/2 του προβλεπόμενου από τις κείμενες διατάξεις της εκτός σχεδίου δόμησης. Σε τροποποιητικό (του ΣΧΟΟΑΠ) ΦΕΚ τον Νοέμβριο του 2011 καθορίζονται δυσμενέστεροι όροι, μετά την Απόφαση του ΣτΕ για ακύρωση της προωθούμενης τότε μεγάλης τουριστικής επένδυσης, η οποία και κατά το ΣτΕ ήταν σε αντίθεση τόσο με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ, όσο και με την έννοια της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης.

των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες, αφού ενοποιηθούν από το δομικό σχέδιο, αξίζει να τύχουν άμεσων εφαρμογών,

- από το της Σητείας, η δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων για παραγωγικές δραστηριότητες και ειδικά του δευτερογενούς, προβλέψεις οι οποίες συνάδουν με τις υποδείξεις της παρούσας Αναθεώρησης του Περιφερειακού Πλαισίου και επιδιώκεται να τύχουν άμεσων εφαρμογών (δημιουργία φορέα, κίνητρα για μετεγκατάσταση των διάσπαρτων μονάδων, κλπ.).

Θέματα υποδομών

- Επιδιώκεται, η κατά προτεραιότητα προώθηση της υλοποίησης του τμήματος του Β.Ο.Α.Κ Παχιά Άμμος – Σητεία, που είχε προγραμματιστεί για ολοκλήρωση στα πλαίσια του τρέχοντος ΕΣΠΑ, με γεωμετρικά χαρακτηριστικά που πιθανόν απαιτείται να επαναπροσδιοριστούν και με τη χρήση κοιλαδογεφυρών και σιράγγων, προσαρμοσμένων αισθητικά στο δύσκολο ανάγλυφο. Η υλοποίηση του συγκεκριμένου τμήματος συνδυάζεται με την υλοποίηση της παράκαμψης της Σητείας στα ανατολικά -από Κυμυριώτη/ Πισκοκέφαλο έως Αγία Φωτιά, με χαρακτηριστικά οδικού άξονα εθνικής σημασίας.
- Προωθείται τροποποίηση της χάραξης, για λόγους εναρμονισμού με τις διατάξεις του εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ, του προβλεπόμενου από το ΣΧΟΟΑΠ τ. Δ. Λεύκης «παραλιακού» άξονα από Κάτω Ζάκρο έως Ασπρόλιθο. Ο οδικός άξονας κατατάσσεται κατά το παρόν Πλαίσιο στο τριτεύον οδικό δίκτυο ενδοπεριφερειακής σημασίας και ως εκ τούτου δεν απεικονίζεται στους χάρτες.
- Επιδιώκεται ο προγραμματισμός για την υλοποίηση των απαιτούμενων έργων, ώστε ο οδικός άξονας Ιεράπετρα - Κουτσουράς - Λίθινες - Πισκοκέφαλο – Σητεία να λειτουργεί ως πρωτεύον δίκτυο ενδοπεριφερειακής σημασίας.
- Επιδιώκεται ο προγραμματισμός για την υλοποίηση των απαιτούμενων έργων, ώστε οι οδικοί άξονες: (1) Σητεία - Παλαίκαстро - Αδραβάστοι/Ζάκρος – Καρύδι - Σίτανος – Χανδράς – Ετιά – Παπαγιαννάδες, (2) Αδραβάστοι - Καρύδι – Ρούσσα Εκκλησιά και (3) Χανδράς – Ζίρος – Αθρινόλακκος, να λειτουργούν ως δευτερεύον δίκτυο ενδοπεριφερειακής σημασίας.
- Από την παρούσα Μελέτη του Περιφερειακού Πλαισίου προβλέπεται η θεσμοθέτηση «ευρείας ζώνης αναζήτησης για ανάπτυξη δραστηριοτήτων ΑΠΕ» και η ανάπτυξη του Σταθμού ΑΗΣ Αθρινόλακκου σε Ενεργειακό Κέντρο. Επιδιώκεται η μελέτη και η προετοιμασία των ενεργειών για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων, βάσει προγράμματος.
- Θεωρείται σκόπιμο να προωθηθεί από την αρμόδια Διεύθυνση Περιβάλλοντος και να υποβληθεί συνολική ΜΠΕ για τις συνολικές δραστηριότητες (ορυχεία εξόρυξης και επεξεργασίας γύψου και λιμενικές υποδομές) που λειτουργούν στην περιοχή του Μόχλου, που δημιουργούν τουλάχιστον οπτική 'μόλυνση', δεδομένου ότι δεν βρίσκονται σε άμεση επαφή με οικισμούς ή τουριστικές εγκαταστάσεις.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στην ενότητα 1

Παρόλο που η γενική ποιότητα του τοπίου στην ενότητα 1 είναι υψηλή, η έως τώρα έλλειψη συντονισμένης προστασίας του, έχει ήδη σημειικά προκαλέσει σχεδόν μη αναστρέψιμες βλάβες. Οι στόχοι ποιότητας και οι προτεινόμενες δράσεις για την ενότητα αυτή διατυπώνονται διακριτά, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιμέρους τοπίων της ενότητας.

Έτσι τα δυτικά παράλια του Β.Α. Άκρου και οι ακατοίκητες νησίδες Διονυσάδες, με σημαντικούς παράκτιους σχηματισμούς θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας ως “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί”. Θα πρέπει να απαγορευτεί

η κτηνοτροφία και να σημανθούν περιορισμένες επιτρεπόμενες πεζοπορικές διαδρομές προκειμένου να ενταχθούν σε δίκτυο ήπιου τουρισμού. Η σπάνια χλωρίδα των νησίδων και πανίδα της παράκτιας ζώνης απαιτούν ενιαία και συνολική προστασία από τον προτεινόμενο ενιαίο διαχειριστικό φορέα. Η περιοχή γύρω από τη Μονή Τοπλού εκτός από πόλος έλξης θρησκευτικού τουρισμού και χαρακτηρισμένο ΤΙΦΚ, είναι και ένα παράδειγμα πιστοποιημένης βιολογικής καλλιέργειας αμπελώνων και τυποποιημένης παραγωγής οίνου. Θα πρέπει να υποστηριχτεί με Π.Ο.Π. και ενδεχομένως να συνδεθεί με δίκτυα ήπιου οικολογικού τουρισμού.

Τα βόρεια παράλια του Β.Α. Άκρου -το Σίδερο, η νησίδα Ελάσα και το Βάϊ- συνθέτουν ένα τοπίο διάσπικτο με ίχνη αρχαίων υποδομών, οι οποίες στην μεγαλύτερη έκταση δεν υπέστησαν ανθρωπογενείς παρεμβάσεις ύστερα από τη Βυζαντινή περίοδο. Η προστασία των διάσπαρτων αρχαιολογικών υποδομών – με κορύφωση την Ερμούπολη Ιτάνου- και των σπάνιων ενδημικών φυτών – με κορύφωση το δάσος Φοινίκων του Θεόφραστου- μπορεί να συνδυαστεί και να αποτελέσει την προστατευόμενη ποιότητα μιας εκτεταμένης ζώνης “προστασίας της φύσης” (Ν.3937/11). Το Γεωλογικό Πάρκο Σητείας θα μπορούσε να συμπεριλάβει το σύνολο της επισκέψιμης ενότητας ως ένα υπαίθριο γεωλογικό-αρχαιολογικό μουσείο, με δίκτυο σημειωμένων μονοπατιών και περιοχές κορύφωσης του ενδιαφέροντος τον όρμο Ερμούπολης και φυσικά το Δάσος Βάϊ.

Στα ανατολικά παράλια με πολλαπλά θεσμικά είδη προστασίας, έχουμε ένα παράδειγμα, ιδιαίτερα σημαντικής θεσμικά αναγνώρισης, υπάρχοντος ενιαίου χώρου με “Φυσικό και Πολιτιστικό Κεφάλαιο”. Ως εξειδικευμένοι στόχοι ποιότητας, μέτρα και δράσεις προτείνονται: οι παραδοσιακές καλλιεργούμενες γαίες να θεσπιστούν ως αγροτικές γαίες πρώτης προτεραιότητας και να οριοθετηθούν προκειμένου να αντισταθούν στις πιέσεις β’ κατοικίας και μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης. Να γίνουν ΜΠΕ για τις επιπτώσεις από τη χρήση χημικών στο σύνολο της υδρολογικής λεκάνης, τακτικός έλεγχος του υδροφόρου ορίζοντα, της ποιότητας του ύδατος και ορισμός της συνολικής φέρουσας ικανότητας των υδροφορέων της περιοχής. Ως συμβατή κατεύθυνση ανάπτυξης της περιοχής προτείνεται ένα πρότυπο είδος αγροτουρισμού, ενώ η θεσμική κατοχύρωση του Γεωλογικού Πάρκου Σητείας ως περιφερειακού πάρκου (Ν.3937/11) θα αναβάθμιζε τις περιπατητικές και πεζοπορικές διαδρομές σε δίκτυα υπερτοπικού και διεθνούς τουρισμού, με άμεσο αντίκτυπο στην προσέλκυση τουρισμού σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Τέλος, στα φαράγγια Χοχλακίων και Ζάκρου με τους υδροκρίτες τους, τα πεδινά και τους οικισμούς τους, οι στόχοι ποιότητας αφορούν στην προστασία των φαραγγιών, των υδροβιότοπων και των καλλιεργούμενων παραδοσιακών γαιών, μέσω έγκρισης ΜΠΕ πριν την υλοποίηση λιμνοδεξαμενών, γεωτρήσεων και γενικά εγκαταστάσεων του πρωτογενή τομέα. Η απόληξη του περιπατητικού μονοπατιού Ε4 στον κόλπο της Ζάκρου, θα πρέπει να αξιολογηθεί ως έναυσμα για την κατάλληλη σήμανση και σύνδεση με το δίκτυο μονοπατιών περιήγησης στις διάσπαρτες αρχαιολογικές θέσεις. Τα φαράγγια Χοχλακίων και Ζάκρου θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν ως “δίδυμα” στον τρόπο που γίνονται γνωστά ως προορισμοί σημαντικού αρχαιολογικού, γεωλογικού και βιολογικού ενδιαφέροντος.

Β.1.1.δ.1-4: Ενότητες που οργανώνονται από τα οικιστικά κέντρα 6^{ου} επιπέδου, ενισχυμένου και μη

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ

Πληθυσμός 2011: 23.508 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

(Νέοι Δήμοι: Μινώα Πεδιάδος και Βιάννου).

Περιοχή γεωργοκτηνοτροφική, με κέντρο το Αρκαλοχώρι και έδρα τον Ευαγγελισμό, που περιλαμβάνει περί τους 120 διάσπαρτους οικισμούς, με το 95% εξ' αυτών, όπως εκτιμάται, με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 65% με φθίνοντα.

Περιοχή όπου αναμένεται η περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα των περιβαλλοντικών προϊόντων ποιότητας, σε κτηνοτροφικά και σε γεωργικά προϊόντα – παραγόμενα σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις - και με οργάνωση της εκμάθησης παραγωγών και των δυνατοτήτων μεταποίησης και διάθεσής τους στο οικιστικό της κέντρο, το Αρκαλοχώρι. Περιοχή όπου προβλέπεται σημαντική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για μεταφορικά δίκτυα (οδικά και αερολιμενικά) και για Α και Β κατοικία ποιότητας, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων της Δίκτης και των Αστερουσίων και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, κυρίως στις εξαιρετικής ποιότητας νότιες ορεινές, ημιορεινές και παράκτιες ζώνες της. Με την προβλεπόμενη χωροθέτηση του αερολιμένα διεθνούς ακτινοβολίας στο Καστέλι αναμένεται να αναπτυχθεί ουσιαστικά και ο τομέας των υπηρεσιών.

Στην ενότητα προβλέπεται η δημιουργία «ευρείας ζώνης αναζήτησης για ανάπτυξη δραστηριοτήτων ΑΠΕ», οι ακριβείς προϋποθέσεις για την εγκατάσταση των οποίων θα πρέπει να τεθούν και να θεσμοθετηθούν με το δομικό σχέδιο, με στόχο να προστατεύεται αποφασιστικά ο ευαίσθητος ορεινός όγκος της Δίκτης.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Η ενότητα διαθέτει αξιόλογο αρχαιολογικό, μνημειακό και παραδοσιακό οικιστικό δυναμικό, καθώς και εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον, στις δυτικές και νοτιοδυτικές πλαγιές της Δίρφης και τα Ανατολικά Αστερούσια, που είναι ενταγμένο στο Δίκτυο Φύση 2000. Στον τομέα της αποτελεσματικής ενιαίας προστασίας και της ανάδειξής του, απαιτείται να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων, με ιδιαίτερη μέριμνα στο ΝΑ άκρο με τη θαλάσσια ζώνη και τους οικισμούς.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών κέντρων Ευαγγελισμός/Θραψανό - Καστέλι, Αρκαλοχώρι/ Γαρίπα- Σκινιάς, Άνω Βιάννος, ως πολύπολων σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97, έχει εκπονηθεί Μελέτη και έχει θεσμοθετηθεί το ΣΧΟΟΑΠ Δήμου **Βιάννου** και συνιστάται η εκπόνηση «δομικού σχεδίου», που θα περιλαμβάνει τις διοικητικές περιοχές και των δύο Δήμων και θα ενσωματώνει φυσικά και τις επισημάνσεις που έπονται.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ, θεσμοθετούνται:

- νέες οικιστικές περιοχές με χρήση γενικής κατοικίας ή τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες κατά κανόνα δεν αιτιολογούνται ούτε από τις πληθυσμιακές εξελίξεις, ούτε συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού (ΠΠΧΣΑΑ και Γενικό Πλαίσιο),

- περιορισμένες ρυθμίσεις στους όρους και περιορισμούς για την εκτός σχεδίου δόμηση (όριο αρτιότητας και κατάτμησης 4,0 στρ. και παρεκκλίσεις σύμφωνα με τις διατάξεις παρ. 2 / άρθρο 1 / Π.Δ. 24.05.850),
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και ειδικότερα των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες μπορεί να τύχουν άμεσων εφαρμογών και
- οργανωμένοι υποδοχείς για παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα (βιοτεχνία – βιομηχανία) και του πρωτογενούς τομέα (Ζώνες ανάπτυξης κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων) και πρέπει να τύχουν άμεσων εφαρμογών.

Θέματα υποδομών

- Επιδιώκεται ο προγραμματισμός για την υλοποίηση των απαιτούμενων έργων, ώστε οι ακόλουθοι οδικοί άξονες να λειτουργούν ως πρωτεύον δίκτυο ενδοπεριφερειακής σημασίας Καστέλι/Ευαγγελισμός – Αρκαλοχώρι, ο οποίος συνεχίζει από ανατολικά προς δυτικά προς Αγία Βαρβάρα – Γέργερη – και δυτικότερα.
- Προωθείται για υλοποίηση το πρόγραμμα των προγραμματισμένων μικρών ταμιευτήρων και λιμνοδεξαμενών.
- Επιβάλλεται η ολοκληρωμένη θεώρηση της ΣΜΠΕ του μελλοντικού αερολιμένα, με στόχο να μην καταναλωθεί άσκοπα γεωργική γη, που κατατάσσεται συνολικά ως πρώτης προτεραιότητας και να ενταχθούν τα έργα κατά τον βέλτιστο δυνατό τρόπο στο περιβάλλον.

Στόχοι ποιότητας τοπίου

Στην οικιστική ενότητα Αρκαλοχωρίου δεν χαρακτηρίζεται από την παρούσα Μελέτη συγκεκριμένο «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας», δίχως φυσικά αυτή η έλλειψη να αποκτά αξιολογική σημασία. Χαρακτηριστικά, όλη η νότια ορεινή και παράκτια ζώνη της ενότητας, από Δίκτη μέχρι τα Αστερούσια, εντάσσεται στην ζώνη με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου. Στην ενότητα πρέπει να διατηρηθούν τα πλεονεκτήματα της μικρής πληθυσμιακής συγκέντρωσης, της ιδιομορφίας των πολιτισμικών και φυσικών μνημείων των οικισμών και της ευρύτερης περιοχής τους, της αναγνώρισης της καλλιέργειας της ελιάς στις πλαγιές ως φυσικού τοπίου, της ανάπτυξης ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων, που το μέγεθος τους θα πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη την κλίμακα του σημερινού οικισμένου χώρου. Πρέπει επίσης να αναδειχθούν και να προστατεύονται τα στοιχεία του περιβάλλοντος με ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία και διαδρομές, ειδικά μάλιστα αυτών στις νότιες κλιτύς και την παράκτια ζώνη.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ-ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ

Πληθυσμός 2011: 45.559 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

(Νέοι Δήμοι: Γόρτυνας, Φαιστού και νότιο τμήμα Αρχανών/ Αστερουσίων)

Περιοχή γεωργοκτηνοτροφική, που οργανώνεται από τα συνεργαζόμενα οικιστικά κέντρα 6^{ου} επιπέδου Μοίρες και Τυμπάκι. Περιλαμβάνει περί τους 142 διάσπαρτους οικισμούς, που εκτιμάται με βάση στοιχεία προηγούμενων απογραφών ότι το 85% εξ' αυτών έχει πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 60% με φθίνοντα.

Περιοχή, στη οποία αναμένεται να αναπτυχθεί περαιτέρω ο πρωτογενής τομέας και η μεταποίηση των προϊόντων του με κατεύθυνση (1) την δραστική στροφή των σήμερα

παραγόμενων προϊόντων προς περιβαλλοντικά ποιότητας, σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις, (2) την εξυγίανση των γεωργικών εδαφών από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα και (3) την οργάνωση της εκμάθησης παραγωγών και των δυνατοτήτων μεταποίησης και διάθεσης των προϊόντων τους στο οικιστικό της κέντρο, τις Μοίρες.

Επιδιώκεται σημαντική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για μεταφορικά δίκτυα (Ν.Ο.Α.Κ., πρωτεύοντα οδικά δίκτυα ενδοπεριφερειακής σημασίας και Λιμάνι) και για παραγωγή Α και Β κατοικίας ποιότητας, στις περιοχές ήπιας τουριστικής ανάπτυξης στις νότιες πλαγιές της Ίδης και στα Αστερούσια, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους και στις παραλιακές ζώνες. Με την λειτουργία των προβλεπόμενων νέων διοικητικών υπηρεσιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων, αναμένεται να τονωθεί ο αστικός χαρακτήρας του δίδυμου των πόλεων, ο οποίος θα υποβοηθηθεί έτι περισσότερο όταν αρχίσει η κατασκευή της λιμενικής πύλης του Νότου στο Τυμπάκι, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί σημαντικά τόσο ο τομέας των υπηρεσιών, όσο και των κατασκευών.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στο χωρικό σύστημα της ενότητας 4 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας» και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων, με ιδιαίτερη μέριμνα στη Φαιστό (χώρο διεθνούς σημασίας) και στις πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων από Γόρτυνα, Αγία Τριάδα, Φαιστό, Μάταλα, Κομμό έως Λέντα, Τρυπητή κ.λπ. Ο χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι κυρίως Μινωικά. Επίσης στο πρόγραμμα δράσεων θα πρέπει να συμπεριληφθούν και τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους όπως οι καλοί Λιμένες, Πηγαϊδάκια, Άγιος Γιάννης Καμηλαρίου, Βώρος Πυργιωτίσσης, Αστερούσια Όρη, Μάταλα, Σίβα, Σπήλαιο Καμαρών, Αγία Τριάδα Φαιστού, Φαιστός, Γόρτυς. Τα φυσικά τοπία των Αστερουσίων είναι ενταγμένα στο Δίκτυο Φύση 2000.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών κέντρων Άγιοι Δέκα/Βαγιονιά, Μοίρες/Πόμπια, Τυμπάκι, Ασήμι, Ζαρός/Καμάρες, Γέργερη, Αγία Βαρβάρα, Πύργος/Μεσοχώρι – Τεφέλι – Χάρακας, ως πολύπολων σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97, έχουν εκπονηθεί οι Μελέτες και έχουν θεσμοθετηθεί το ΓΠΣ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Τυμπακίου** και το ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Ζαρού**. Είναι σε διαδικασία εκπόνησης το ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Αγίας Βαρβάρας**. Θα ήταν σκόπιμη η ενοποίηση των προβλέψεων τους στα πλαίσια του προτεινόμενου να εκπονηθεί από την παρούσα Μελέτη δομικού σχεδίου, το οποίο θα περιλαμβάνει τις διοικητικές περιοχές των δύο νέων Καλλικράτειων Δήμων και του νότιου τμήματος του νέου Δήμου Αρχανών/Αστερουσίων και θα ενσωματώνει, μεταξύ άλλων, και τις επισημάνσεις που έπονται.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από τα εγκεκριμένα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, θεσμοθετούνται:

- από το ΓΠΣ Τυμπακίου, νέες οικιστικές περιοχές με χρήση γενικής κατοικίας ή τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες κατά κανόνα δεν αιτιολογούνται ούτε από τις πληθυσμιακές εξελίξεις, ούτε συνάδουν με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού (ΠΠΧΣΑΑ και Γενικό Πλαίσιο),

- από τα δύο εγκεκριμένα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, αρκετές διαφοροποιήσεις στους ισχύοντες όρους και περιορισμούς για την εκτός σχεδίου δόμηση, με την οριοθέτηση περιοχών προστασίας και ελέγχου και περιορισμού της δόμησης,
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία του τοπίου και του φυσικού περιβάλλοντος και ειδικότερα των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες μπορεί να τύχουν άμεσων εφαρμογών και
- οργανωμένοι υποδοχείς για παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα (βιοτεχνία – βιομηχανία) και του πρωτογενούς τομέα (Ζώνες ανάπτυξης κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων και πρέπει να τύχουν άμεσων εφαρμογών.

Ιδιαίτερη μέριμνα απαιτείται να δοθεί στο παράκτιο τμήμα στην περιοχή του Τυμπακίου της προβλεπόμενης ζώνης ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής αναβάθμισης, προκειμένου να εξυγιανθεί.

Θέματα υποδομών

- Επιδιώκεται ο προγραμματισμός για την υλοποίηση των απαιτούμενων έργων, ώστε ο οδικός άξονας Αγία Βαρβάρα – Γέργερη – Ζαρός – Αποδούλου – Φουρφουράς/Αγία Γαλήνη να λειτουργεί ως πρωτεύον δίκτυο ενδοπεριφερειακής σημασίας.
- Ομοίως επιδιώκεται για τον οδικό άξονα Πεζά - Πραιτόρια - Πύργος, που απαιτείται η αναβάθμιση του σε πρωτεύον ενδοπεριφερειακής σημασίας.
- Με την προώθηση των έργων του Λιμανιού στο Τυμπάκι, πρέπει να αναθεωρηθεί η θέση της λιμενικής και λοιπής κτιριακής εγκατάστασης στους Καλούς Λιμένες (μονάδα SEVEZO / με καύσιμα).
- Επιβάλλεται η αντιμετώπιση της αισθητικής θέασης του κάμπου της Μεσσαράς (με ανάπλαση ή και νέες κατασκευές θερμοκηπίων), σε συνδυασμό με τη στροφή των καλλιεργειών προς γεωργοπεριβαλλοντικές μεθόδους.
- Λαμβάνονται μέτρα για τα απόβλητα των μεγάλων συγκεντρώσεων κτηνοτροφικών μονάδων στον άξονα Γέργερη – Μοίρες και στην Πόμπια.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στην ενότητα 4

Γενικά τα Αστερούσια είναι μια ολοκληρωμένη – αυτόνομη γεωγραφική, πολιτισμική ενότητα με σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα ανάπτυξης ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων, που το μέγεθος τους θα πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη την μικρή πληθυσμιακή συγκέντρωση, την ευρύτερη περιοχή και τις ιδιομορφίες των πολιτισμικών και φυσικών μνημείων. Η ενότητα μπορεί να διακριθεί σε δυο υποενότητες, για τις οποίες απαιτούνται δράσεις ώστε να προστατεύεται και να αναδεικνύεται το τοπίο, τα δυτικά Αστερούσια (από Αγιοφάραγγο έως Κόκκινο Πύργο) και τα Ανατολικά (από Κόφινα έως Γόρτυνα).

Στόχοι ποιότητας για το τοπίο των Ανατολικών Αστερουσίων, τα οποία διαθέτουν μια ιδιαίτερη φυσική ομορφιά μοναδική στο σύνολο της Κρήτης, είναι η προστασία των με ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία και διαδρομές στοιχείων του περιβάλλοντος, ειδικά αυτών στις νότιες πλαγιές όπου δημιουργούνται αναρίθμητα μικρά φαράγγια. Απαιτείται επίσης να αναταχθούν οι σημαντικές αλλοιώσεις οι οποίες οφείλονται κυρίως στην ανεξέλεγκτη διάνοιξη κτηνοτροφικών δρόμων και στην αυθαίρετη κατασκευή εγκαταστάσεων, που υποστηρίζουν την κτηνοτροφική δραστηριότητα, με υπερβόσκηση σ' ολόκληρη την ορεινή περιοχή. Η έκταση και η ποσότητα των αλλοιώσεων κρίνονται ελέγξιμες και αναστρέψιμες στην βάση κάποιων οργανωμένων παρεμβάσεων.

Χρήζουν ανάδειξης και προστασίας οι παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής (Αχεντριάς, Εθιά, Καπετανιανά, Μιαμού, Λίσταρος στα ορεινά και ημιορεινά καθώς και ο παλιός πυρήνας του Λέντα) με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, καθώς και ο μεγάλος αριθμός των αρχαιολογικών χώρων, που συναντώνται σε ολόκληρη την έκταση του βουνού.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στα Δυτικά Αστερούσια τίθενται κυρίως για δύο τύπους τοπίου, το πρώτο βραχώδες με κρημνούς και φαράγγια, ενώ το δεύτερο περικλείει μια αμμόδη παραλία και την εκβολή του Γεροπόταμου.

Στα φαράγγια παρουσιάζονται συνεχείς αλλαγές τοπίου, ιδιαίτερα στο Αγιοφάραγγο και συναντώνται εντυπωσιακοί κρημνοί και βράχοι, με μεγάλη ποικιλία από μικρές φυτοκοινότητες (ανάμεσα τους υπάρχουν συστάδες με *Nerium oleander*, μια μικρή συστάδα *Phoenix theophrastii* στην περιοχή του Μάρισαλου, ένα μικρό δάσος με *Juniperus phoenicea*, μακκία *Oleo - Ceratonia* και φρύγανα) και πανίδα, με αμφίβια και ερπετά, καθώς και θηλαστικά προστατευόμενα από τη Συνθήκη της Βέρνης. Οι δραστηριότητες της τουριστικής ανάπτυξης, της παράνομης ανοικοδόμησης, της υπερβόσκησης, της λαθροθηρίας και της παράνομης αλιείας είναι οι κύριες αιτίες, που καθιστούν τρωτή την περιοχή.

Η έντονη τουριστική ανάπτυξη, η παράνομη δόμηση και το παράνομο κυνήγι αποτελούν τις κυριότερες απειλές και για το Δέλτα του Γεροπόταμου. Στους παραδοσιακούς οικισμούς, Βώρος και Σίβα με πολλά αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα καταγράφεται και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η σημαντική οπτική όχληση από νεότερα ακαλαίσθητα κτίσματα.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ

Πληθυσμός 2011: 19.806 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

(Νέοι Δήμοι: Μυλοποτάμου και Ανωγείων). Περιοχή κυρίως γεωργοκτηνοτροφική, με κέντρο το Πέραμα. Περιλαμβάνει περί τους 80 οικισμούς, οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί και συγκεντρωμένοι στην κοιλάδα του Μυλοποτάμου, με το 93% εξ' αυτών με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 65% με φθίνοντα.

Αναμένεται η ανάπτυξη του τομέα των περιβαλλοντικών προϊόντων ποιότητας, κυρίως σε κτηνοτροφικά, αλλά και σε γεωργικά προϊόντα – παραγόμενα σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις - και με οργάνωση της εκμάθησης παραγωγών και των δυνατοτήτων μεταποίησης και διάθεσης των προϊόντων στο οικιστικό της κέντρο, το Πέραμα. Περιοχή με σχετική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για δίκτυα μεταφορών και για Α και Β κατοικία ποιότητας, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων της Ίδης και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, κυρίως στους ορεινούς όγκους, αλλά και στη βόρεια παράκτια ζώνης της.

Φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον. Οι φορείς που διοικούν την ενότητα, πρέπει να επικεντρώσουν τις δράσεις τους στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, όπου το συγκεκριμένο χωρικό σύστημα οφείλει να διεκδικήσει και να αποκτήσει εξέχουσα θέση. Η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στην περιοχή της ενότητας 6 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας» και να οργανωθεί, να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί

ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων, με ιδιαίτερη μέριμνα στις σημαντικές θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων (Αξός, Ζώμινθος, Νίδα, Ιδαίον Άντρον), στα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, στο πολυπληθέστατο (πάνω από 30) σύνολο των παραδοσιακών οικισμών, καθώς και στο Γεωπάрко και τους αρχαιολογικούς δρυμούς του Ψηλορείτη.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών κέντρων Πέραμα/Πάνορμος - Σίσε, Ανώγεια, Γαράζο/Λιβάδια, ως πολύπολων σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97, είναι σε διαδικασία εκπόνησης τα ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Γεροποτάμου** και Δήμου **Ανωγείων**. Δεδομένου ότι δεν έχουν θεσμοθετηθεί, δεν υφίστανται παρατηρήσεις για τυχόν θεσμοθετημένες χρήσεις γης.

Για τις προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης, στα εκπονούμενα ΣΧΟΟΑΠ, ισχύουν οι παρατηρήσεις που καταγράφονται σε όλες τα αντίστοιχα θεματικά πεδία των προηγούμενων αναπτυξιακών ενοτήτων και που έχουν ευθεία αναφορά στο Γενικό Πλαίσιο και στο εν ισχύ ΠΠΧΣΣΑ και φυσικά πρέπει να ληφθούν υπόψη από τις Επιτροπές Επίβλεψης. Ούτως ή άλλως κρίνεται σκόπιμη η εκπόνηση δομικού σχεδίου, το οποίο θα ενσωματώνει και προβλέψεις για τις διοικητικές περιοχές του τ. Καποδιστριακών Δήμου Κουλούκωνα και της τ. Κοινότητας Ζωνιανών.

Στην οικιστική ενότητα Περάματος συναντώνται περί τους 20 παράκτιους και ορεινούς οικισμούς⁸, οι οποίοι εμπίπτουν στις νομαρχιακές αποφάσεις του 1987, όπου απέκτησαν παράνομα όρια «οικισμών προ του 23». Αρκετοί εξ' αυτών είναι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί. Η προτεινόμενη σχεδιαστική και θεσμική αντιμετώπιση του θέματος είναι η ίδια, όπως ακριβώς αναπτύσσεται για τα προβλήματα της αναπτυξιακής ενότητας Ρεθύμνου.

Θέματα υποδομών

Στην ενότητα ενσωματώνεται το σύνολο των αρχαιολογικών δρυμών του Ψηλορείτη, με κέντρο τα Ανώγεια, τα οποία λειτουργούσαν και εξακολουθούν να λειτουργούν ως σύνδεσμος ανάμεσα στην ευρύτερη περιοχή του Ρεθύμνου και του Ηρακλείου. Για να υποστηριχτεί η σημαντική αυτή «συνδετική» λειτουργία του οικισμού και του όρους, δηλαδή για να υποστηριχθεί η ενιαία ενότητα Ψηλορείτη, είναι αναγκαίο να ολοκληρωθεί ο δευτερεύον οδικός σύνδεσμος προς νότο Ανώγεια - Νίδα – Βορίζα, του οποίου σήμερα δεν έχουν κατασκευαστεί πολύ μικρά τμήματα.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στην ενότητα 6

Οι στόχοι ποιότητας για την ενότητα 6 αφορούν κυρίως παρεμβάσεις για την ανάταξη των φαινομένων υποβάθμισης από την οικιστική ανάπτυξη, που εντοπίζονται στις εκτός σχεδίου και εκτός οικισμών περιοχές, αλλά και στους παραδοσιακούς οικισμούς. Στις βορειοδυτικές παρυφές της ενότητας παρατηρείται έντονο φαινόμενο της ρύπανσης, από τα απόβλητα των κτηνοτροφικών μονάδων, μεγάλης ή μικρότερης κλίμακας, οι οποίες πιέζουν το φυσικό τοπίο και ρυπαίνουν τον υδροφόρο ορίζοντα με τελικούς αποδέκτες την θάλασσα και τα ρέματα.

⁸ Βλ. χάρτη «Α.2.1.β.1-11: ΠΕ Ρεθύμνης. Όρια των 74 οικισμών» του τεύχους 4 της Μελέτης, που παρατίθεται και στο παρόν τεύχος, για διευκόλυνση της κατανόησης του ζητήματος που έχει προκύψει. Έχουν εκδοθεί 2.456 οικοδομικές άδειες!

Το πολιτιστικό τοπίο δέχεται τις λιγότερες σχετικά πιέσεις, αλλά οι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί δεν τυγχάνουν ουσιαστικής προστασίας. Οι αλλοιώσεις του κοινωνικού ιστού είναι σημαντικές, με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον της κοινωνίας των πολιτών, όπως άλλωστε παντού, να είναι μειωμένο σε θέματα πολιτισμού καθώς κυριαρχούν δευτερογενή κοινωνικά προβλήματα όχι κατ' ανάγκη τα σημαντικότερα. Η ανάδειξη των μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των παραδοσιακών οικισμών, του καθένα ξεχωριστά, αλλά και σαν σύνολο, συνοψίζουν τους στόχους ποιότητας στο πολιτισμικό τοπίο της ενότητας.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΗΛΙΟΥ

Πληθυσμός 2011: 8.484 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

Νέος Δήμος: Αγίου Βασιλείου. Περιλαμβάνει περί τους 64 διάσπαρτους οικισμούς, με το 73% εξ' αυτών με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 50% με φθίνοντα.

Περιοχή κυρίως γεωργοκτηνοτροφική αλλά και τουριστική, με κέντρο το Σπήλι. Αναμένεται η ανάπτυξη του τομέα των περιβαλλοντικών προϊόντων ποιότητας, σε κτηνοτροφικά και σε γεωργικά προϊόντα – παραγόμενα σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις - και με οργάνωση της μεταποιητικής δραστηριότητας και της εξειδίκευσης εργαζομένων στον ποιοτικό τουρισμό, στο οικιστικό της κέντρο, το Σπήλι. Περιοχή με σχετική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για δίκτυα μεταφορών και για Α και Β κατοικία ποιότητας, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων του Κέδρου και της Ίδης και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, κυρίως στις νότιες παράκτιες ζώνες της.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στο νότιο τμήμα της ενότητας 5 «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας», με το Κουρταλιώτικο Φαράγγι, τη Μονή Πρέβελη και τον σημαντικό περιβάλλοντα χώρο της (φοινικόδασος και βιότοπος η νότια παραθαλάσσια περιοχή), καθώς και τα ενταγμένα στο Δίκτυο Φύση 2000 ορεινά τοπία της και ιδιαίτερα αυτά του όρους Κέδρος. Η αισθητική αξία του τοπίου είναι μεγάλη, με ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά, γεωμορφολογικά και πολιτιστικά στοιχεία, ενώ συγχρόνως προσφέρει πανοραμικές θέες προς το Λιβυκό πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών κέντρων Σπήλι/Κοξαρέ -Μέλαμπες – Αγία Γαλήνη, Πλακιάς/Σέλια, ως πολύπολου σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97:

- Έχει εκπονηθεί μελέτη και έχει θεσμοθετηθεί το ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Λάμπης** και
- Βρίσκεται σε διαδικασία εκπόνησης το ΣΧΟΟΑΠ τ. Καποδιστριακού Δήμου **Φοίνικα**.

Κρίνεται σκόπιμη η εκπόνηση δομικού σχεδίου, το οποίο θα περιλαμβάνει τις διοικητικές περιοχές των δύο τ. Καποδιστριακών Δήμων, ώστε να εναρμονιστούν οι προβλέψεις των δύο ΣΧΟΟΑΠ εντός των ορίων του νέου Καλλικράτειου Δήμου. Το δομικό σχέδιο θα ενσωματώνει και τις επισημάνσεις που ακολουθούν.

Στην οικιστική ενότητα Σπηλίου συναντώνται, επίσης, περί τους 15 παράκτιους και ορεινούς οικισμούς⁹, οι οποίοι εμπίπτουν στις νομαρχιακές αποφάσεις του 1987, όπου απέκτησαν παράνομα όρια «οικισμών προ του 23». Αρκετοί εξ' αυτών είναι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί. Η προτεινόμενη σχεδιαστική και θεσμική αντιμετώπιση του θέματος είναι η ίδια, όπως ακριβώς αναπτύσσεται από την παρούσα Μελέτη για την αντιμετώπιση των ανάλογων προβλημάτων της αναπτυξιακής ενότητας Ρεθύμνου.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ, θεσμοθετούνται:

- μορφές οργανωμένης οικιστικής ανάπτυξης (ΠΕΡΠΟ) και παραγωγικών δραστηριοτήτων σε οργανωμένους υποδοχείς,
- περιορισμένες μεταβολές στις ισχύουσες ρυθμίσεις για τους όρους και περιορισμούς της εκτός σχεδίου δόμησης (όριο αρτιότητας και κατάτμησης 4,0 στρ. και παρεκκλίσεις σύμφωνα με τις διατάξεις παρ. 2 / άρθρο 1 / Π.Δ. 24.05.850), ακόμη και σε κρίσιμες από την άποψη της επιδιωκόμενης προστασίας περιοχές,
- ιδιαίτερα μεγάλο πρόγραμμα παραθεριστικής κατοικίας, μη εναρμονισμένο με τον εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ σε προβλεπόμενη παράκτια ζώνη ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης και
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία του τοπίου και του φυσικού περιβάλλοντος και ειδικότερα των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες μπορεί να τύχουν άμεσων εφαρμογών.

Στην ενότητα περιλαμβάνονται τμήματα από τις προτεινόμενες «ευρείες ζώνες αναζήτησης για ανάπτυξη δραστηριοτήτων ΑΠΕ», οι ακριβείς προϋποθέσεις για την εγκατάσταση των οποίων θα πρέπει να τεθούν και να θεσμοθετηθούν με το δομικό σχέδιο, με στόχο να προστατεύονται αποτελεσματικά οι ευαίσθητοι ορεινοί όγκοι.

Θέματα υποδομών

- (1) Επιδιώκεται ο προγραμματισμός για την υλοποίηση των απαιτούμενων έργων, ώστε ο οδικός άξονας Επισκοπή - Καρωτή - Άγιος Κωνσταντίνος-Μούντρος - Αγ.Ιωάννης / Άγιος Βασίλειος/ Μύρθος – Μαριού – Ασώματος – Φρατί – Άνω Μυξόρουμα – Καρίνες – Πατσός – Βολεώνες – Αγία Φωτεινή, να λειτουργεί ως δευτερεύον δίκτυο ενδοπεριφερειακής σημασίας.
- Με την επιδιωκόμενη αρχή, τόσο από το εν ισχύ όσο και από το παρόν Πλαίσιο, απαιτείται να τροποποιηθεί η προτεινόμενη από το ΣΧΟΟΑΠ χάραξη του παράλληλου με την ακτογραμμή οδικού άξονα, στην περιοχή του Αγίου Παύλου.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στο νότιο τμήμα της ενότητας 5

⁹ Βλ. χάρτη «Α.2.1.β.1-11: ΠΕ Ρεθύμνης. Όρια των 74 οικισμών» του τεύχους 4 της Μελέτης, που παρατίθεται και στο παρόν τεύχος, για διεκδίκηση της κατανόησης του ζητήματος που έχει προκύψει. Έχουν εκδοθεί 2.456 οικοδομικές άδειες!

Ειδικά στο νότιο τμήμα της ενότητας 5 η κατάσταση του τόπου κρίνεται ικανοποιητική σε γενικές γραμμές. Σε ορισμένες μάλιστα περιοχές είναι φυσική/αρίστη. Καταγράφονται ελάχιστες αλλοιώσεις τοπίου και αυτές αναστρέψιμες. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.

Όσον αφορά στο οικιστικό τοπίο οι επιδιωκόμενοι στόχοι ποιότητας απαιτούν δράσεις κυρίως στις ζώνες όπου αναπτύσσεται η εκτός σχεδίου δόμηση, για ποιοτικά αρτιότερη εμφάνιση και ένταξη των κατασκευών στο φυσικό τοπίο. Οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες και η τουριστική ανάπτυξη έχουν δημιουργήσει αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο όχι όμως μη ανατάξιμες. Οι στόχοι ποιότητας για το φυσικό τοπίο της ενότητας απαιτούν την ύπαρξη λιγότερων καμένων εκτάσεων και την απόδοση καθαρότερων ρεμάτων, καθώς παρατηρείται ρύπανση των ρεμάτων από τις αγροτοκτηνοτροφικές δραστηριότητες.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΡΥΣΩΝ

Πληθυσμός 2011: 18.042 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας - κατευθύνσεις

Οικιστική υποενότητα Αποκορώνου (νέος Δήμος Αποκορώνου, με περίπου 66 διάσπαρτους οικισμούς και όπως εκτιμάται με στοιχεία προηγούμενων απογραφών, με το 93% εξ' αυτών με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 62% με φθίνοντα).

Περιοχή κυρίως γεωργοκτηνοτροφική αλλά και τουριστική/παραθεριστική, που οργανώνεται από τα συνεργαζόμενα οικιστικά κέντρα Βάμμος και Βρύσες. Αναμένεται να αναπτυχθεί περαιτέρω ο τομέας των περιβαλλοντικών προϊόντων ποιότητας, σε κτηνοτροφικά και σε γεωργικά προϊόντα – παραγόμενα σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις - και να οργανωθεί η μεταποίηση των προϊόντων της στο δίδυμο οικιστικό της κέντρο. Περιοχή με σχετική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για δίκτυα μεταφορών και για Α και Β κατοικία ποιότητας, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων των Λευκών Ορέων, αλλά και στις ανατολικές παράκτιες περιοχές της, με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, κυρίως στους ορεινούς όγκους, αλλά και στην παράκτια ζώνη της.

Οικιστική υποενότητα Σφακίων (νέος Δήμος Σφακίων, με 26 διάσπαρτους οικισμούς, στο σύνολό τους με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 69,2% με φθίνοντα)

Μεγάλη σε έκταση ορεινή και μικρή πληθυσμιακά περιοχή, κυρίως γεωργοκτηνοτροφική, με κέντρο τη Χώρα Σφακίων. Περιοχή όπου αναμένεται να συνεχίσει να αναπτύσσεται ο τομέας των περιβαλλοντικών προϊόντων ποιότητας, σε κτηνοτροφικά κυρίως προϊόντα. Αναμένεται επίσης να αναπτυχθεί ο ποιοτικός τουρισμός στους ορεινούς όγκους, με αύξηση της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών και των κατασκευών και για Α και Β κατοικία ποιότητας, με αποκατάσταση παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων των Λευκών Ορέων και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η ενότητα κατέχει προνομιακή θέση. Δύο διακριτά συστήματα «τοπίων ιδιαίτερης σημασίας» συναντώνται στο εσωτερικό της: το τμήμα της βόρειας Ακτής (ενότητα 7) και αυτό της νότιας (ενότητα 9), που είναι μοναδικό και αναφέρεται στις κλιτύες και στους παράκτιους οικισμούς των Λευκών Ορέων, επισκέψιμους μαζί με την νήσο Γαύδο σε ενιαία πορεία από τη θάλασσα. Η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί στα ενταγμένα στο Δίκτυο Φύση

2000 ορεινά τοπία και οροπέδιά της, από το Φαράγγι της Σαμαριάς έως την πεδιάδα Φραγκοκάστελου, αλλά και στο τοπίο της Λίμνης Κουρνά και την εκβολή Αλμυρού.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών κέντρων Βρύσες/Βάμμος- Κουρνάς- Γεωργιούπολη, Χώρα Σφακίων, Καβρός, Καλύβες, Φρές, ως πολύπολων σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97 έχουν εγκριθεί και θεσμοθετηθεί τα ΣΧΟΟΑΠ των τέως Καποδιστριακών Δήμων **Αρμένων** και **Γεωργιούπολης**, ενώ στην υπόλοιπη εκτεταμένη, μόνο στο νότιο τμήμα πολύ ορεινή, περιοχή της αναπτυξιακής ενότητας δεν έχουν ανατεθεί, ούτε είναι σε διαδικασία ανάθεσης μελέτες ΣΧΟΟΑΠ.

Θα απαιτηθεί η εκπόνηση του προτεινόμενου από την παρούσα Μελέτη δομικού σχεδίου, το οποίο θα περιλαμβάνει τις διοικητικές περιοχές των δύο νέων Καλλικράτειων Δήμων, θα ομογενοποιεί τις ρυθμίσεις των δύο εγκεκριμένων ΣΧΟΟΑΠ και θα ενσωματώνει και τις επισημάνσεις που έπονται.

Θεσμοθετημένες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Όσον αφορά σε παρατηρήσεις για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις από τα δύο εγκεκριμένα ΣΧΟΟΑΠ, θεσμοθετούνται:

- από το ΣΧΟΟΑΠ τ. Δήμου Γεωργιούπολης, κάποιες περιορισμένης έκτασης ρυθμίσεις, σε σχέση με τις ισχύουσες, στους όρους και περιορισμούς για την εκτός σχεδίου δόμηση, ενώ από το ΣΧΟΟΑΠ τ. Δήμου Αρμένων δεν προβλέπονται καθόλου διαφοροποιήσεις,
- από το ΣΧΟΟΑΠ τ. Δήμου Γεωργιούπολης, θεσμοθετούνται ζώνες τουριστικής ανάπτυξης σε παράκτιες ζώνες, ήδη βεβαρημένες από τη δραστηριότητα,
- θετικές ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και ειδικότερα των ακτών, των παράκτιων και παραποτάμιων ζωνών, των περιπατητικών μονοπατιών, των υδατορεμάτων, των παρόχθιων οικοσυστημάτων, των υγροτόπων, των φαραγγιών, κλπ., οι οποίες μπορεί να τύχουν άμεσων εφαρμογών.

Ιδιαίτερη μέριμνα απαιτείται να δοθεί στα δύο παράκτια τμήματα, το πρώτο στην περιοχή της Γεωργιούπολης και το δεύτερο σε αυτήν του Φραγκοκάστελου, στις προβλεπόμενες από το εν ισχύ και από το παρόν Πλαίσιο ζώνες ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής αναβάθμισης, προκειμένου να εξυγιανθούν.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στο τμήμα της ενότητας 7

Στους παραλιακούς οικισμούς της υποενότητας οι αλλοιώσεις είναι σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους. Οι οικονομικές δραστηριότητες με άξονα κυρίως τον τουρισμό κυριαρχούν επί της απαίτησης για ένα αρτιότερο οικιστικό τοπίο. Οι κύριοι στόχοι ποιότητας είναι αφενός η ποιοτικά αρτιότερη σύνταξη των μελετών και η εμφάνιση των κατασκευών και αφετέρου η ένταξή τους στο ευρύτερο φυσικό τοπίο, ειδικά στις οριακές περιοχές περί τους οικισμούς, όσο και στην εκτός σχεδίου δόμηση.

Προτείνεται αρχικά ο αυστηρότερος έλεγχος στην εφαρμογή των νόμων των σχετικών με την οικιστική ανάπτυξη, ιδιαίτερα μετά την περαίωση των όποιων κατασκευών ή εγκαταστάσεων, δηλαδή την παρακολούθησή τους κατά την περαιτέρω λειτουργία τους. Στόχος είναι η αρτιότερη εικόνα και λειτουργία του οικιστικού τοπίου, τόσο στο σώμα του, όσο και στη σχέση του με το φυσικό του

περιβάλλον. Οι στόχοι ποιότητας για το φυσικό περιβάλλον αναφέρονται κυρίως στην απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα και στα ρέματα τα οποία την τροφοδοτούν.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στο τμήμα της ενότητας 9

Η αισθητική αξία του τοπίου στη χωρική ενότητα αναφέρεται σε μέρος των Λευκών Ορέων με μοναδικού ενδιαφέροντος τοπία και γεωλογικούς σχηματισμούς, με ιδιαίτερα ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, ενδιαφέρουσες διαδρομές και θέες και εξαιρετικής σημασίας οικοσυστήματα. Η κατάσταση του τοπίου στο σύνολό της είναι φυσική με μικρές αλλοιώσεις στα νοτιοανατολικά πεδινά. Ολόκληρη η χωρική ενότητα βρίσκεται εντός Natura 2000. Το φαράγγι της Σαμαριάς είναι χαρακτηρισμένος Εθνικός Δρυμός και οι περιοχές Ίμπρου, Φραγκοκάστελου και Φαραγγιού Σαμαριάς είναι χαρακτηρισμένες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Στην περιοχή υπάρχει το πυκνότερο δίκτυο του Ε4 Κρήτης, καθώς επίσης και αξιόλογες ορειβατικές διαδρομές τοπικού ενδιαφέροντος.

Βασικός στόχος είναι η διατήρηση και διαχείριση των στοιχείων του οικιστικού, φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής με ενέργειες και δράσεις που αφορούν εκπόνηση μελετών (ΕΠΜ, οργάνωσης υποδομών, διαχειριστικά σχέδια), υποδομές προσέλκυσης, ενημέρωσης και διακίνησης επισκεπτών, πολιτική κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού για την προώθηση οποιασδήποτε αναπτυξιακής διαδικασίας στην ευαίσθητη αυτή περιοχή, αναβάθμιση, βελτίωση και εμπλουτισμό των βασικών υποδομών στην ενότητα.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΕΛΙΟΥ ΚΙΣΣΑΜΟΥ

Πληθυσμός 2011: 16.654 κάτοικοι

Εξειδίκευση της φυσιογνωμίας – κατευθύνσεις

Οικιστική υποενότητα Καστελίου (Νέος Δήμος Κισσάμου, με 185 διάσπαρτους οικισμούς, με το 95% εξ' αυτών με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 72% με φθίνοντα)

Περιοχή γεωργοκτηνοτροφική και τουριστική/παραθεριστική, με κέντρο τον Κίσσαμο. Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα θα πρέπει να στραφεί προς την παραγωγή προϊόντων ποιότητας, σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις, την εξυγίανση των γεωργικών εδαφών από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα και την οργάνωση της εκμάθησης των εργαζομένων στην παροχή υπηρεσιών ποιότητας στο οικιστικό της κέντρο, την Κίσσαμο. Αναμένεται σχετική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για δίκτυα μεταφορών και για παραγωγή α' και β' κατοικίας καλής ποιότητας, στους πολυπληθείς παραλιακούς και εσωτερικούς ημιορεινούς οικισμούς της, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, στους ορεινούς όγκους και στις παραλιακές ζώνες. Αναμένεται, επίσης, να αναπτυχθεί σημαντικά ο τομέας των υπηρεσιών.

Οικιστική υποενότητα Παλαιόχωρας (Νέοι Δήμοι: Καντάνου Σελίνου και Γαύδου, με 88 διάσπαρτους οικισμούς, με το 87% εξ' αυτών με πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων, εκ των οποίων το 70% με φθίνοντα)

Περιοχή κυρίως γεωργοκτηνοτροφική αλλά και τουριστική, με συνεργαζόμενα αστικά κέντρα την Παλαιόχωρα, έδρα του νέου Δήμου και την ιστορική Κάντανο. Αναμένεται να αναπτυχθεί ο τομέας των περιβαλλοντικών προϊόντων ποιότητας, σε κτηνοτροφικά και σε γεωργικά προϊόντα – παραγόμενα σε αρδευόμενες ή μη εκτάσεις - και να οργανωθεί η μεταποιητική δραστηριότητα στο οικιστικό κέντρο της Καντάνου. Ειδικά στην τουριστική περιοχή της Παλαιόχωρας – Κουντούρας, οι

σημερινές μέθοδοι παραγωγής γεωργικών προϊόντων θα πρέπει να εγκαταλειφθούν και να στραφούν σε περιβαλλοντικά συμβατές, με σύγχρονη εξυγίανση των εδαφών της. Περιοχή όπου αναμένεται σχετική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών για παραγωγή Α και Β κατοικίας ποιότητας, με αποκατάσταση και παραδοσιακών κτιρίων ή και συνόλων, στις παρυφές των ορεινών όγκων των Λευκών Ορέων και με κατασκευή μικρών τουριστικών καταλυμάτων, πάντοτε ποιότητας, κυρίως στις νότιες παράκτιες ζώνες της. Στη Γαύδο, ειδικότερα, η οικονομική δραστηριότητα προβλέπεται να στραφεί στον ποιοτικό τουρισμό και στην τόνωση του τομέα των υπηρεσιών, διαμέσου και του ερευνητικού κέντρου του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Φυσικό/πολιτιστικό περιβάλλον. Και σε αυτήν την περίπτωση, στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος η ενότητα κατέχει προνομιακή θέση. Δύο διακριτά συστήματα «τοπίων ιδιαίτερης σημασίας» συναντώνται στο εσωτερικό της: το σημαντικής έκτασης τμήμα της δυτικής Ακτής (ενότητα 8) και τμήμα της νότιας ενότητας (ενότητα 9), στην περιοχή της Παλαιόχωρας, του σημαντικού αυτού οικιστικού κέντρου που εντάσσεται στους επισκέψιμους οικισμούς, μαζί με την νήσο Γαύδο, σε ενιαία πορεία από τη θάλασσα. Όσον αφορά στο χωρικό σύστημα «τοπίο ιδιαίτερης σημασίας» της ενότητας 8 (δυτική Ακτή) η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί, με ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσεων, στα πολυπληθή τοπία του δικτύου Φύση 2000 (όπως ενδεικτικά: Γραμβούσα, Φαλάσσαρνα, Ελαφώνησος, Έλος, Χρυσοσκαλίτισσα), στους κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους Καστέλι Κισσάμου, Ελαφονήσι, Ν. Γραμβούσα, Πολυρηνεία, Φαλάσσαρνα, Φοίνιξ Λάμπων και στα πολυπληθή Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.

Ειδικές επισημάνσεις

Οικιστικά / θεσμικά θέματα

Επιδιώκεται η συλλειτουργία των οικιστικών Παλαιόχωρα /Κάντανος - Καμπανός, Καστρί Γαύδου, Έλος, Καστέλι Κισσάμου/Δραπανιάς, ως πολύπολων σε επίπεδο υποδομών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της ενότητας. Σε επίπεδο Μελετών του Νόμου 2508/97 δεν έχει ολοκληρωθεί και δεν έχει θεσμοθετηθεί καμία Μελέτη.

Βρίσκονται σε διαδικασία εκπόνησης τα ΣΧΟΟΑΠ των τ. Καποδιστριακών Δήμων Κισσάμου, Ινναχωρίου και Πελεκάνου, ενώ στις διοικητικές περιοχές των τ. Καποδιστριακών Δήμων Μυθήμνης, Καντάνου και Ανατολικού Σελίνου δεν εκπονείται καμία μελέτη.

Υφιστάμενες ή προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης

Καμία από τις εκπονούμενες Μελέτες δεν έχει ολοκληρωθεί και προφανώς δεν υφίστανται παρατηρήσεις ως προς τις θεσμοθετημένες χρήσεις γης. Όμως για την υπάρχουσα κατάσταση των χρήσεων γης στην ευρύτερη δυτική παράκτια περιοχή, από Φαλάσσαρνα έως Σφηνάρι, εκτιμάται ότι η κατάσταση είναι αναστρέψιμη, με προγράμματα γεωργικού αναδασμού και μεταφοράς των θερμοκηπίων σε απόσταση από το μέτωπο της θάλασσας. Στο βαθμό μάλιστα που οι καλλιέργειες θα στρέφονται προς περιβαλλοντικά συμβατές μεθόδους, θα αντιμετωπίζονται και τα θέματα της μόλυνσης των εδαφών και του αποδέκτη. Ακριβώς οι ίδιες παρατηρήσεις καταγράφονται για την περιοχή της Κουντούρας, με την εντονότερη τουριστική δραστηριότητα και την αναγκαιότητα απορρύπανσης της γεωργικής γης και παραγωγής βιολογικών προϊόντων.

Για τις προς θεσμοθέτηση χρήσεις γης, στα εκπονούμενα ΣΧΟΟΑΠ, ισχύουν οι παρατηρήσεις που καταγράφονται σε όλα τα αντίστοιχα θεματικά πεδία των

προηγούμενων αναπτυξιακών ενοτήτων και που έχουν ευθεία αναφορά στο Γενικό Πλαίσιο και στο εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ και φυσικά πρέπει να ληφθούν υπόψη από τις Επιτροπές Επίβλεψης. Ούτως ή άλλως θα απαιτηθεί η εκπόνηση κατευθυντήριου δομικού σχεδίου, το οποίο θα ενσωματώνει χωρικές διαστάσεις και προβλέψεις για το σύνολο των διοικητικών περιοχών των δύο Καλλικράτειων Δήμων.

Θέματα υποδομών

- Στην ενότητα περιλαμβάνονται δύο από τις προτεινόμενες «ευρείες ζώνες αναζήτησης για ανάπτυξη δραστηριοτήτων ΑΠΕ», οι ακριβείς προϋποθέσεις για την εγκατάσταση των οποίων θα πρέπει να τεθούν και να ελεγχθούν από το δομικό σχέδιο, με στόχο να προστατεύονται αποτελεσματικά οι ευαίσθητοι ορεινοί όγκοι.
- Σχετικά με το ορυχείο γύψου στον όρμο Στόμιο, βόρεια της ζώνης υψηλής επισκεψιμότητας της Χρυσосκαλίτισσας, λόγω και του γεγονότος ότι η δραστηριότητα βρίσκεται εντός Ζώνης Ειδικής Προστασίας¹⁰, σκόπιμο είναι να εκπονηθεί και να εγκριθεί ΑΕΠΟ για σύνολο των παραγωγικών τμημάτων: ορυχεία, εγκαταστάσεις επεξεργασίας, λιμενικές υποδομές. Θα πρέπει να συνεξεταστούν και να προταθούν εναλλακτικοί μέθοδοι εξόρυξης και επεξεργασίας, με τις οποίες θα αποφεύγεται η διάχυση γυψόσκονης στο περιβάλλον.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στην ενότητα 8

Η ενότητα τοπίου των δυτικών ακτών της Κρήτης παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, με τις δύο ομάδες του δικτύου Φύση 2000, αυτήν του ΒΔ άκρου (Ήμερη και Άγρια Γραμβούσα -Τηγάνι και Φαλάσαρνα - Ποντικονήσι, Όρμος λιβάδι – Βίγλια, Χερσόνησος Ροδοπού - Παραλία Μάλεμε) και αυτήν του ΝΔ άκρου (Έλος - Τοπόλια - Σάσαλος - Άγιος Δίκαιος, παραλία από Χρυσосκαλίτισσα μέχρι Ακρωτήρι Κριός, Ν. Ελαφώνησος και Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη). Η ενότητα διασχίζεται από το Ε4, το οποίο έχει αφετηρία το Καστέλι Κισσάμου και στο εσωτερικό της περιλαμβάνονται πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων (Καστέλι Κισσάμου, Ελαφονήσι, Ν. Γραμβούσα, Πολυρηνεία, Φαλάσαρνα, Φοίνιξ Λάμπων) και οπίων ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους (περιοχή Ελαφώνησος - Κολυμπάρι - Καστέλι: Ελαφώνησος, Περιοχή Μονής Γωνιάς, Δικτυναίο Ιερό - Ακρ. Σπάντα, Πολυρηνεία, Ν. Ήμερη και Άγρια Γραμβούσα, Κόλπος Λιβάδι Κισσάμου, Καστέλι, Ρόκα).

¹⁰ Ο κύριος του έργου υποχρεούται βάσει του περιβαλλοντικού όρου δ.1.4.β (ΑΕΠΟ με ΑΔΑ: Β4360-ΜΞ7) να εκπονήσει Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΜΕΟΑ) αφού η περιοχή ανάπτυξης του έργου βρίσκεται εντός της Ζώνης Ειδικής Προστασίας «ΜΕΤΕΡΙΖΙΑ – ΑΓ. ΔΙΚΑΙΟΣ –ΤΣΟΥΝΑΡΑ – ΒΙΤΣΙΛΙΑ ΛΕΥΚΩΝ ΟΡΕΩΝ – GR 4340016», από την οποία μελέτη δύναται να προταθούν ειδικότεροι όροι και περιορισμοί. Στην Περιβαλλοντική αδειοδότηση (εφαρμογή του Ν. 4014/2011) πρέπει το έργο να αντιμετωπιστεί ως ενιαίο, γιατί στην ουσία είναι ένα έργο «σαλαμοποιημένο», και να υπάρχει μία ΑΕΠΟ για όλα τα παραγωγικά τμήματα: ορυχεία, εγκαταστάσεις επεξεργασίας, λιμενικές υποδομές.

Δηλαδή εκτιμάται πως θα πρέπει να υποβάλλει μία συνολική ΜΠΕ –αν και έχει εγκριθεί αρκετά πρόσφατα ΑΕΠΟ (03-01-2013)- για ένα ενιαίο έργο, στην οποία θα λάβει χώρα εκτίμηση των επιπτώσεων συνέργειας όλων των επί μέρους τμημάτων.

Ως προς την χρησιμοποιούμενη μέθοδο, δεν αναφέρονται στις ΑΕΠΟ οι τρόποι εξόρυξης και επεξεργασίας του γύψου-ορυκτού, οπότε δεν είναι δυνατό να εξεταστούν συγκεκριμένες εναλλακτικές τεχνολογίες, γι' αυτό και απαιτείται να ληφθούν υπόψη στον σχεδιασμό του έργου τα BREFs (έγγραφα αναφοράς). Επίσης καθότι τα έργα δεν εμπίπτουν στις διατάξεις της Οδηγίας IPPC (μεγάλες βιομηχανικές μονάδες) δεν γίνεται να επιβληθεί η εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών (όπως αυτές περιγράφονται στα BREFs), εκτός και εάν για την περίπτωση απαιτηθεί θεσμικά.

Οι στόχοι ποιότητας για το μοναδικό τοπίο της, πέραν από τις ενέργειες για την αντιμετώπιση της εκτός σχεδίου δόμησης και της δόμησης εντός των οικισμών, που αποτελούν κοινό πρόβλημα για όλο το νησί, είναι η επίλυση της σύγκρουσης των χρήσεων στις παραλιακές ζώνες (θερμοκήπια και τουριστικές εγκαταστάσεις, κυρίως στο ΒΔ άκρο, από την περιοχή της Φαλάσαρνας και νότια). Επιλύεται με τοπικούς αγροτικούς αναδασμούς, ώστε να απελευθερωθεί ζώνη 300,0μ. από την ακτή, αλλά και με στροφή των καλλιεργειών προς περιβαλλοντικά συμβατά.

Στους στόχους ποιότητας τίθεται και το θέμα της αντιμετώπισης με επάρκεια της οπτικής -και όχι μόνον- ρύπανσης από τα ορυχεία γύψου στο Στόμιο.

Στόχοι ποιότητας τοπίου στο τμήμα της ενότητας 9

Η αισθητική αξία του τοπίου στη χωρική ενότητα αναφέρεται σε μέρος των Λευκών Ορέων με μοναδικού ενδιαφέροντος τοπία και γεωλογικούς σχηματισμούς, με ιδιαίτερα ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, ενδιαφέρουσες διαδρομές και θέες και εξαιρετικής σημασίας οικοσυστήματα. Η κατάσταση του τοπίου στο σύνολό της είναι φυσική με μικρές αλλοιώσεις στα νοτιοανατολικά πεδινά. Σημαντικό τμήμα της χωρικής ενότητας βρίσκεται εντός Natura 2000 και με από τα πυκνότερα δίκτυα του Ε4 Κρήτης. Βασικός στόχος είναι η διατήρηση και η διαχείριση των στοιχείων του οικιστικού, φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής με τις προσήκουσες ενέργειες και δράσεις, όπως αυτές περιγράφονται για την ίδια ενότητα στην αναπτυξιακή ενότητα Βρυσών/Σφακίων.

Χάρτης Α.6: Σχεδιασμός του χώρου

Χάρτης Α.2.1.β' 1-11: ΠΕ Ρεθύμνης. Όρια των 74 οικισμών

Χάρτης Β.1.1.δ.1-2: Η ανάπτυξη του παραδείγματος επίδειξης εντός της Κρήτης

Β.1.1.δ.2: Στο επίπεδο της Περιφέρειας, για επιλεγμένο θεματικό πεδίο: παραγωγή ενέργειας γενικά και ΑΠΕ

(βλ. χάρτη εντός τεύχους Β.1.1.δ.2: Προτεινόμενο δίκτυο παραγωγής και διανομής ενέργειας από συμβατικές και από ανανεώσιμες πηγές και Προσάρτημα εντός τεύχους «Περιθώριο εγκατάστασης ΑΠΕ σε ζώνες καταλληλότητας ανάπτυξης ΑΠΕ – Προκαταρκτική Μελέτη»

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η δραστηριότητα της παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές¹¹ αποτελεί μονόδρομο, διότι είναι ευεργετική για το Περιβάλλον και η επιλογή της πρέπει να υποστηριχθεί δυναμικά. Από την άλλη πλευρά, με την δίχως όρους διασπορά των εγκαταστάσεων της, η οποία πραγματοποιείται με την εφαρμογή του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις προστασίας του Περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται από την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής παραγωγικής δραστηριότητας.

Ειδικά για την Κρήτη, όπως αναδεικνύεται σε όλα τα σχετικά με το αντικείμενο προηγούμενα τεύχη και κεφάλαια, έως σήμερα το ζήτημα της χωροθέτησης των εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ παρουσιάζει ιδιαίτερα αρνητικά χαρακτηριστικά. Μάλιστα, η περαιτέρω προώθηση της δραστηριότητας, τώρα όπου διαφαίνονται προθέσεις για επενδύσεις μεγάλης κλίμακας στους ορεινούς όγκους της νήσου δίχως κατάλληλη προετοιμασία, τείνει να αποτελέσει από τα κρισιμότερα θέματα χωρικής ανάπτυξης. Η κρισιμότητα του θέματος έχει γίνει αποδεκτή και σε επίπεδο δομών της Περιφέρειας Κρήτης, η οποία οργάνωσε με δική της πρωτοβουλία ειδική ημερίδα, στις 8.12.12, με θέμα την ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κρήτη και με τη συμμετοχή του συνόλου των φορέων και των επιστημονικών ειδικοτήτων, που έχουν λόγο για το ζήτημα.

Με πλήρη συνείδηση της δυσκολίας του εγχειρήματος, επιλέχθηκε από την Ομάδα Μελέτης η χωρική¹² εξειδίκευση του συγκεκριμένου θεματικού πεδίου. Εκτιμήθηκε ότι, στην περίπτωση του ευαίσθητου νησιωτικού τοπίου της Κρήτης, δεν αρκεί μία εκ νέου «ανάγνωση» των κριτηρίων του εν ισχύ Ειδικού Πλαισίου, αλλά προκύπτει η ανάγκη συντονισμένου σχεδιασμού και διατύπωσης μιας πρότασης με νέα μεθοδολογία για τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας, βάσει και των δυνατοτήτων που παρέχονται από τις τελευταίες εξελίξεις στο χώρο της τεχνολογίας. Στο κεφάλαιο «Β.1.1.γ.5-2α: Χωρική οργάνωση της λοιπής τεχνικής υποδομής / ενέργεια» περιγράφονται -και φυσικά δεν επαναλαμβάνονται εδώ- τόσο η επιδιωκόμενη χωρική οργάνωση της παραγωγής ενέργειας, όσο και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για τον εντοπισμό των «υποδοχέων» αναζήτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, πέρα από τις προβλεπόμενες ζώνες για ανάπτυξη ΑΠΕ στους Ενεργειακούς Κόμβους και στις κεφαλές των μεγάλων φραγμάτων.

¹¹ Από το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ, προβλέπεται να προωθούνται, από τις υποστηρικτικές υποδομές, εκείνες που αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και προσδίδουν στην Κρήτη τα χαρακτηριστικά που αναδεικνύουν την ανταγωνιστικότητα της. Θεωρείται ότι η Κρήτη μπορεί να χρησιμεύσει ως «πilotική» περιφέρεια, κέντρο επίδειξης και ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνολογίας για εκτεταμένες εφαρμογές ΑΠΕ. Μάλιστα, στο πλαίσιο της διαμορφούμενης το έτος 2000 πολιτικής για το Φυσικό Αέριο, προβλέπεται να διερευνηθεί η δυνατότητα μεταφοράς και χρήσης του στην Κρήτη, ενώ παράλληλα θα υλοποιούνται εγκαταστάσεις αξιοποίησης όλων των μορφών ΑΠΕ (ενεργειακή αξιοποίηση των αστικών απορριμμάτων, σύνδεση των μεταφορών με ενεργειακές παραμέτρους καθώς και υλοποίηση pilotικών εφαρμογών πολλαπλού σκοπού π.χ. άντληση - ταμίευση νερών με χρήση ΑΠΕ και συμβατικής ηλεκτροπαραγωγής).

¹² Βλ. εντός τεύχους χάρτη Β.1.1.δ.2: Δίκτυο παραγωγής και διανομής ενέργειας από συμβατικές και από ανανεώσιμες πηγές

Καταλυτικό ρόλο για την χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία παίζει ο προσδιορισμός από την ΡΑΕ της φέρουσας ικανότητας ΑΠΕ (Αιολικά) της Κρήτης, μάλιστα υπό το πρίσμα της διασύνδεσής¹³ της με το δίκτυο της Χώρας. Κρίνεται απόλυτα αναγκαίο να τεθεί ένα όριο συνολικής ισχύος εγκατάστασης ΑΠΕ και να σταματήσει η συνεχής έγκριση αδειών εγκατάστασης, που τείνει σε δυσθεώρητα μεγέθη και κάθε άλλο παρά εξυπηρετεί την εύλογη ανάγκη ανάπτυξης ΑΠΕ. Δίδονται άδειες εγκατάστασης μάλιστα χωρίς την περιβαλλοντική θεώρηση της πολλαπλασιαστικής συνέργειας των επιπτώσεων, που έχουν τα αδειοδοτούμενα έργα.

Δεύτερο στοιχείο, που είναι εξίσου καταλυτικό, είναι το γεγονός ότι και οι τρεις σημερινοί σταθμοί στην Κρήτη (και οι μελλοντικοί, που θα τους αντικαταστήσουν) ήδη μετασχηματίζονται¹⁴ και προγραμματίζεται να λειτουργούν με τη χρήση ενέργειας που προέρχεται από Ανανεώσιμες Πηγές σε μεγάλα ποσοστά. Προ πολλού χρόνου, πέραν της δεκαετίας, στον ΑΗΣ Χανίων τέθηκε σε λειτουργία πρότυπο σύστημα παραγωγής ενέργειας με αεροστρόβιλους, ο ΑΗΣ στον Αθερινόλακκο είναι μεν προγραμματισμένος να λειτουργεί με συμβατικές μεθόδους παραγωγής ενέργειας, αλλά προβλέπεται σταδιακή ενσωμάτωση σε αυτόν ΑΠΕ και ο μελλοντικός Σταθμός στον Κορακιά προβλέπεται να λειτουργεί με φυσικό αέριο, μάλιστα με εγκατάσταση σταθμού υδροπονημένου φυσικού αερίου στον εγγύς θαλάσσιο χώρο.

Άρα, όντως η Κρήτη μπορεί να λειτουργήσει ως πιλοτική περιφέρεια για εκτεταμένες, αλλά ελεγχόμενες, εφαρμογές ΑΠΕ, δεδομένου ότι ήδη υλοποιούνται και θα συνεχίσουν στο μέλλον εγκαταστάσεις αξιοποίησης όλων των μορφών, όπως ενεργειακή αξιοποίηση των αστικών απορριμμάτων, σύνδεση των μεταφορών με ενεργειακές παραμέτρους καθώς και υλοποίηση πιλοτικών εφαρμογών πολλαπλού σκοπού π.χ. άντληση - ταμείωση νερών με χρήση ΑΠΕ και συμβατικής ηλεκτροπαραγωγής, κ.ά.

Στον συνοδευτικό εντός τεύχους χάρτη «Β.1.1.δ.2: Δίκτυα παραγωγής και διανομής ενέργειας από συμβατικές και από ανανεώσιμες πηγές» σημειώνονται οι προτεινόμενες χωροθετήσεις για τους ενεργειακούς κόμβους, τα υλοποιημένα και τα προγραμματισμένα μεγάλα φράγματα, οι χωρικές ενότητες αναζήτησης (υποδοχείς) για εγκατάσταση ΑΠΕ, τα υπάρχοντα και τα προγραμματισμένα δίκτυα διανομής ενέργειας 150 KW και ενδεικτικά, οι θέσεις επαφής των καλωδίων διασύνδεσης. Προκύπτει σαφώς η αρμονική εικόνα της χωρικής κατανομής.

Από την Ειδική Προκαταρκτική Διερεύνηση που πραγματοποιήθηκε, από εξειδικευμένους επιστήμονες συνεργάτες και η οποία παρατίθεται σε προσάρτημα, με αντικείμενο τον ποσοτικό έλεγχο των περιθωρίων ανάπτυξης αιολικών εγκαταστάσεων εντός των υποδοχέων, λαμβάνοντας υπόψη την προκαταρκτική συνεκτίμηση του διαθέσιμου αιολικού δυναμικού στις συγκεκριμένες περιοχές, προέκυψε ότι η εν δυνάμει εγκατεστημένη ισχύς είναι 2095 MW και ότι στις εντοπισμένες περιοχές η ταχύτητα του ανέμου είναι τουλάχιστον ικανοποιητική έως υψηλή και σίγουρα επαρκώς ευνοϊκή για την υλοποίηση των σχετικών έργων.

Με την υπόθεση εργασίας ότι:

¹³ Το όριο τίθεται εκ των πραγμάτων, μιας και η Κρήτη είναι νησιωτική χώρα και το (τα) καλώδιο διασύνδεσης με την χώρα θα έχει περιορισμένη ισχύ. Καλό είναι να προσδιοριστεί από την ΡΑΕ το ανώτατο μέγεθός της.

¹⁴ Στις περιοχές των τριών Ενεργειακών Κόμβων θα παράγεται ενέργεια από ΑΠΕ, ενώ όταν η Κρήτη θα έχει διασυνδεθεί κάποιες εγκαταστάσεις συμβατικής παραγωγής θα διατηρηθούν και θα λειτουργούν ως ψυχρή εφεδρεία.

- οι τρεις σημερινοί και μελλοντικοί Ενεργειακοί Κόμβοι, για την εξασφάλιση και της αυτόνομης λειτουργίας της Κρήτης, προφανώς συνδεδεμένης με την υπόλοιπη χώρα, θα έχουν τουλάχιστον εγκατεστημένη ισχύ (με παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ) στην ίδια ποσότητα με σήμερα, δηλαδή τουλάχιστον 820 MW,
- στο μέλλον θα αναπτυχθούν και στους τρεις Ενεργειακούς Κόμβους εγκαταστάσεις ΑΠΕ με σημαντική ισχύ. Ήδη στην περιοχή του Ενεργειακού Κέντρου Αθρινόλακκου έχει δοθεί Άδεια Εγκατάστασης σε μεγάλη Ηλιοθερμική μονάδα, ισχύος 60 MW και
- στις κεφαλές των οκτώ μεγάλων (ή και περισσότερων, ανάλογα με τους προγραμματισμούς) θα αναπτυχθούν πάρα παραγωγή ηλιακής και ΗΥ ενέργειας. Τέτοιες πρωτοβουλίες ήδη έχουν ξεκινήσει να υλοποιούνται,

τότε διατυπώνεται η βεβαιότητα ότι από το παρόν Πλαίσιο, με τον προτεινόμενο σχεδιασμό, προβλέπεται υπερεπάρκεια υποδοχών, ακόμη και για το πιο ευφάνταστο σενάριο ορισμού της φέρουσας ικανότητας της Κρήτης από την ΡΑΕ.

Στο παρόν Πλαίσιο δεν διατυπώνονται άμεσες προτάσεις για την τύχη των ήδη εγκατεστημένων αιολικών και φωτοβολταϊκών μονάδων, που διαθέτουν και αυτές εγκατεστημένη ισχύ περίπου 230 MW, διότι οι επενδύσεις είναι πρόσφατες και πραγματοποιήθηκαν βάσει των κριτηρίων που έχει θεσμοθετήσει το Ελληνικό Κράτος. Πάντως, στις μεταβατικές διατάξεις του αναθεωρημένου Πλαισίου, κάποια πρόβλεψη για τους όρους ανανέωσης ή μη της Άδειας λειτουργίας των υφιστάμενων εγκαταστάσεων θα πρέπει να υπάρξει, που θα στηρίζεται όμως σε επεξεργασία εθνικού επιπέδου.

Τέλος, σημειώνεται ότι όλα τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι καταργούνται οι όροι και περιορισμοί από τα επιμέρους κριτήρια ένταξης αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο, που προβλέπονται στο Παράρτημα IV του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ. Τα συγκεκριμένα κριτήρια εξετάζουν το κάθε έργο ξεχωριστά αλλά και σε συνάρτηση με τη σωρευτική επίπτωση που έχει το έργο μαζί με άλλα έργα ίδιας φύσης στο συγκεκριμένο τοπίο. Στο πλαίσιο βελτίωσης αυτών των κριτηρίων θα πρέπει να σταθμιστεί η αναγκαιότητα για την εκπόνηση Μελέτης Τοπίου, όπως και να εξετάζεται ως παράμετρος καταλληλότητας της επιλεγείσας θέσης για την συγκεκριμένη εγκατάσταση και η κλίση του εδάφους.

χάρτη «Β.1.1.δ.2: Δίκτυα παραγωγής και διανομής ενέργειας από συμβατικές και από ανανεώσιμες πηγές»

Β.1.1.δ.3: Εξειδίκευση και Ανάδραση των κατευθύνσεων του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων.

Η εξειδίκευση των προβλέψεων του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων στις κατευθύνσεις για την χωρική οργάνωση των περιφερειακών ενοτήτων αποτελεί δίχως καμία αμφιβολία υποχρέωση των Μελετών Αναθεώρησης των εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ και η συγκεκριμένη προβληματική οφείλει να διατρέχει την συνολική επεξεργασία και όλα τα θεματικά πεδία τους και όπως εύκολα συνάγεται και αυτά της Μελέτης της Κρήτης. Άλλωστε, στο άρθρο 8, παρ. 2, του Ν. 2742/1999, διατυπώνεται ρητά ότι τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης πρέπει να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Ειδικών Πλαισίων, ενώ στον πρόσφατο νόμο (ν. 4269/2014) μεταρρύθμισης της χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής τα τελευταία «αναβαθμίζονται» σε επίπεδο Εθνικών Χωροταξικών Πλαισίων και προβλέπεται να αναθεωρούνται ανά πενταετία, εφόσον προκύπτει τεκμηριωμένη ανάγκη προς τούτο από τις εκθέσεις αξιολόγησης. Προβλέπεται επίσης ότι, κατά το χρονικό αυτό διάστημα, είναι κατ' εξαίρεση δυνατή η τροποποίησή τους, με στόχο τη βελτίωση και επικαιροποίησή τους, ώστε μεταξύ άλλων, να ενσωματώσουν κατευθύνσεις και προτάσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων στα πλαίσια της ανάδρασης.

Συγχρόνως, από τη νομική θεωρία διατυπώνεται η άποψη ότι τα Περιφερειακά Πλαίσια οφείλουν να εξειδικεύουν και να συμπληρώνουν με ελευθερία και ευχέρεια τις επιλογές¹⁵ και ρυθμίσεις τους, όταν κατά τεκμηριωμένο τρόπο οι ρυθμίσεις αυτές επιβάλλονται από την ιδιαιτερότητα των τοπικών συνθηκών. Επομένως, ως προς αυτήν την παράμετρο, από την παρούσα Μελέτη για την Περιφέρεια Κρήτης, δεν υπάρχει κάτι ειδικότερο να επισημανθεί ή να προστεθεί, εκτός του ότι είναι αναγκαίο να διακρίνονται οι έννοιες «εξειδίκευση» -από τον υπερκείμενο προς τον υποκείμενο σχεδιασμό- και «ανάδραση»- από τον υποκείμενο προς τον υπερκείμενο.

Ειδικά ως προς την παράμετρο «ανάδραση επιλογών του περιφερειακού σχεδιασμού προς τον σχεδιασμό εθνικού επιπέδου», βάσει λεπτομερέστερων στοιχείων που συλλέγονται στο περιφερειακό επίπεδο και λαμβάνοντας υπόψη και τη νεώτερη νομοθεσία (Νόμος για ΑΠΕ, Πλαίσιο για τον Τουρισμό, ΚΥΑ για την κατηγοριοποίηση της γεωργικής γης, κ.α.), υπάρχουν αρκετά ζητήματα στην παρούσα Μελέτη του Περιφερειακού Πλαισίου Κρήτης, τα οποία εξειδικεύουν, συμπληρώνουν ή και διευκρινίζουν ορισμένες διατάξεις εθνικού επιπέδου. Όπως είναι φυσικό, τέτοιου χαρακτήρα τροποποιήσεις προωθούνται αφού συγκεντρωθούν τα στοιχεία αναφοράς

¹⁵ Βλ. Μ. Χαϊνταρλής, «Περί της δεσμευτικότητας των εργαλείων χωρικού σχεδιασμού και της μεταξύ τους νομικής σχέσης», σε: Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (Βόλος 27 – 30 Σεπτεμβρίου 2012), Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: *τα στρατηγικού χαρακτήρα νομικά εργαλεία (Γενικό, Ειδικά και Περιφερειακά Πλαίσια) δημιουργούν με τις προβλέψεις τους μια γενική - και όχι απόλυτη - νομική υποχρέωση εναρμόνισης των προβλέψεων των από χωρική άποψη υποκείμενων σχεδίων προς αυτές των υπερκείμενων. Είναι ορθή η θέση που έχει διατυπωθεί από τη θεωρία ότι τα υποκείμενα σχέδια οφείλουν να διαθέτουν ελευθερία και ευχέρεια στη διατύπωση των ρυθμίσεών τους, όταν κατά τεκμηριωμένο τρόπο οι ρυθμίσεις αυτές επιβάλλονται από την ιδιαιτερότητα των τοπικών συνθηκών (Prier F, 2006). Τούτο βεβαίως σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι διατυπώσεις των χωρικά υπερκείμενων σχεδίων δε θα πρέπει να εμπεριέχουν και ενσωματώνουν έναν επαρκή και λειτουργικό ρυθμιστικό προσανατολισμό προς τα υποκείμενα σχέδια, προϋπόθεση απαραίτητη για την εξειδίκευση των κατευθυντήριων ρυθμίσεων των ευρύτερης χωρικής εμβέλειας σχεδίων. Άρα, ο τρόπος γραφής των νομικών κειμένων αναδεικνύεται σε ιδιαίτερα κρίσιμο παράγοντα για την ποιότητα της σχετικής νομοθέτησης.*

από το σύνολο των Μελετών Περιφερειακού επιπέδου. Πάντως, στο Σχέδιο ΥΑ, που συνοδεύει την παρούσα Μελέτη, προβλέπεται ειδικό άρθρο με μεταβατικές διατάξεις.

Εννοείται ότι όλα τα παραπάνω ισχύουν μόνον στην περίπτωση που οι σχετικές προτάσεις γίνουν δεκτές από τους περιφερειακούς φορείς και τον αρμόδιο κεντρικό φορέα, που είναι η διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠΕΚΑ. Τα θέματα αυτά θα διευκρινιστούν κατά το Β2 Στάδιο της παρούσας Μελέτης.

Καταγράφονται στη συνέχεια αναλυτικά οι εξειδικεύσεις/αναδράσεις που εντοπίστηκαν από την παρούσα Μελέτη και αφορούν στο Γενικό Πλαίσιο και στα Ειδικά Πλαίσια για τις ΑΠΕ και τον Τουρισμό. Όσον αφορά στα Ειδικά Πλαίσια για τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/13.04.09) και τις Υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ 2505Β/04.11.2011), δεν απαιτείται ουδεμία πρόσθετη επισήμανση, διότι οι γενικές διατάξεις του πρώτου συνάδουν¹⁶ απόλυτα με την παρούσα μελέτη, αυτές δε του δεύτερου, όσον αφορά στην Κρήτη, είναι πολύ περιορισμένης κλίμακας και δεν χρήζουν ειδικού σχολιασμού.

Β.1.1.δ.3-1: Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128Α/03.07.2008). Εξειδίκευση/Ανάδραση επιλογών του περιφερειακού σχεδιασμού

α. Οικιστικό δίκτυο

Έχει ήδη τεκμηριωθεί επαρκώς στα οικεία κεφάλαια, η πρόταση να περιληφθεί το Ρέθυμνο¹⁷, οικιστικό κέντρο 3^{ου} επιπέδου, στους δευτερεύοντες εθνικούς πόλους διαπεριφερειακής εμβέλειας. Επίσης, από την παρούσα Μελέτη, όπως άλλωστε και από το εν ισχύ Πλαίσιο, δεν προκύπτει ότι μπορούν ή ότι είναι ευκαίριο να λειτουργήσουν ως δίπολο οι δυο αστικοί σχηματισμοί Ηράκλειο και Χανιά, εξ' αιτίας της μεγάλης μεταξύ τους απόστασης (140,0 χλμ.) και της ύπαρξης ανάμεσά τους του δυναμικού αστικού πόλου του Ρεθύμνου. Προκύπτει, αντιθέτως, η αναγκαιότητα για ενίσχυση της μεταξύ τους συμπληρωματικότητας στο σύνολο των τομέων και ειδικότερα σε αυτούς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας/τεχνολογίας και της υγείας.

¹⁶ Κατά τις διατυπώσεις του συγκεκριμένου Πλαισίου, η δυναμική της οικονομίας της Κρήτης στηρίζεται στους δύο πυλώνες: τουρισμός και γεωργία, τομείς οι οποίοι συγκροτούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της. Η μεταποίηση έχει δευτερεύοντα ρόλο, ενώ η αναπτυξιακή στρατηγική διατηρεί αυτόν το δι-τομεακό προσανατολισμό. Από κλαδική άποψη η μεταποίηση εμφανίζει αυξημένη παρουσία μονάδων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. Από χωρική άποψη οι κύριες ζώνες ανάπτυξης της μεταποίησης θα είναι οι ευρύτερες περιοχές Ηρακλείου και Χανίων και με σαφώς μικρότερα μεγέθη οι περιοχές Ρεθύμνου και Αγίου Νικολάου. Είναι αναγκαία η αύξηση των οργανωμένων υποδοχέων, τόσο για μετεγκατάσταση όσο και για την ίδρυση νέων μονάδων. Για το σύνολο της Περιφέρειας Κρήτης (προγραμματικό πλαίσιο 2007-2013), οι απαιτούμενες εκτάσεις για οργανωμένους υποδοχείς της βιομηχανίας είχαν εκτιμηθεί στα 1300 στρέμματα, οι οποίοι έχουν ήδη υλοποιηθεί. Η πολιτική για τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας προβλέπει: α) αποτροπή της παρόδιας ανάπτυξης μονάδων μεταποίησης ένθεν και ένθεν του βασικού οδικού δικτύου και β) χωροθέτηση νέων μονάδων με αποφυγή των αναπτυσσόμενων ή υπό ανάπτυξη παράκτιων ζωνών τουριστικού χαρακτήρα και των ζωνών εντατικής ή ποιοτικής γεωργίας.

¹⁷ η πόλη εξελίσσεται σε ένα ιδιαίτερα δυναμικό αστικό κέντρο, με πρόβλεψη υψηλότερου ρυθμού αύξησης του πληθυσμού του από αυτόν του Ηρακλείου και των Χανίων, έως και το 2031, και διαθέτει ήδη αναβαθμισμένες κοινωνικές και τεχνικές υποδομές. Συγχρόνως, αναμένεται να παραλάβει και να προωθήσει με επάρκεια τις απαιτούμενες δραστηριότητες για την επιτυχία του καινοτομικού της ρόλου, ως κέντρο ανάδειξης και διάδοσης του δικτύου «ολοκληρωμένα και πολλαπλά παρελθόντα, με άξονα την έρευνα (ιστορία και φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον)».

Τέτοιες συμπληρώσεις/αναθεωρήσεις των σχετικών διατάξεων του Γενικού Πλαισίου, εφ' όσον οι προτάσεις γίνουν αποδεκτές, μπορεί να προωθηθούν οποιαδήποτε στιγμή κριθεί αναγκαία η αναθεώρησή του.

β. Διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορικής υποδομής

Από την παρούσα Μελέτη, στο διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών της Κρήτης (υλοποιημένο, υπό διαμόρφωση), όπως προτείνεται από το παρόν ΠΠΧΣΑΑ, περιλαμβάνεται ο οδικός άξονας Ρέθυμνο-Αγία Γαλήνη-Μοίρες-Άγιοι Δέκα, οι λιμένες/ πύλες διεθνούς εμβέλειας Ηρακλείου και Σούδας, τα αεροδρόμια/πύλες διεθνούς εμβέλειας Ηρακλείου και Χανίων, το αεροδρόμιο διαπεριφερειακής εμβέλειας Σητείας, τα λιμάνια διαπεριφερειακής εμβέλειας Καστέλι, Ρέθυμνο και Σητεία και ο εμπορευματικός λιμένας στο Τυμπάκι.

Η κατηγοριοποίηση, όσον αφορά στην Κρήτη, διαφοροποιείται σαφώς από αυτήν του ΓΠΧΣΑΑ. Συγκεκριμένα στο Γενικό Πλαίσιο: (1) δεν περιλαμβάνεται ως διευρωπαϊκός ο συμπληρωματικός οδικός άξονας Ρέθυμνο-Άγιοι Δέκα και (2) καταγράφονται μόνον ο αερολιμένας Ηρακλείου ως διεθνούς εμβέλειας, ο λιμένας Ηρακλείου ως διεθνής πύλη και ο λιμένας Σούδας ως διεθνούς ενδιαφέροντος, ενώ οι λιμένες στο Καστέλι και τη Σητεία και ο εμπορευματικός λιμένας στο Τυμπάκι χαρακτηρίζονται περιφερειακής σημασίας.

Οι χαρακτηρισμοί της πρώτης παραγράφου αποτελούν προτάσεις του ΠΠΧΣΑΑ. Και σε αυτήν την περίπτωση, εφ' όσον οι προτάσεις γίνουν αποδεκτές, μπορεί να προωθηθούν οποιαδήποτε στιγμή κριθεί αναγκαία η αναθεώρηση του Γενικού Πλαισίου.

Β.1.1.δ.3-2: Ειδικό Πλαίσιο ΑΠΕ (ΦΕΚ 2464Β/03.12.08).

Εξειδίκευση/Ανάδραση επιλογών του περιφερειακού σχεδιασμού

Η ολοκληρωμένη πρόταση του παρόντος Περιφερειακού Πλαισίου για την χωροθέτηση των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, κρίνεται ότι συνεπάγεται τροποποίηση¹⁸ του ισχύοντος Ειδικού Πλαισίου. Το προτεινόμενο χωρικό πλαίσιο παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ αποτελεί στοιχείο ανάδρασης προς το Ειδικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ (ΦΕΚ/2464/Β/2008) και ειδικά οι κατευθύνσεις για την χωροθέτηση των εγκαταστάσεων στις τρεις ομάδες περιοχών (α. ευρύτερες ζώνες των ενεργειακών κόμβων, β. κεφαλές των μεγάλων φραγμάτων και γ. εντός των ορίων ευρέων χωρικών ενότητων). Από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού, αναμένεται να διατυπωθούν συνοδευτικά μέτρα με κίνητρα για τους επενδυτές (όπως για παράδειγμα πυκνότητες), ώστε να διευκολυνθεί η σταδιακή εφαρμογή των ρυθμίσεων.

Από την παρούσα Μελέτη, έχουν εντοπιστεί μόνον δύο συμπληρωματικές ρυθμίσεις, που μπορεί να ενσωματωθούν σε τυχόν αναθεώρηση του Πλαισίου, οι οποίες παρατίθενται ως επιθυμητές βελτιώσεις. Προτείνεται, στο πλαίσιο βελτίωσης των κριτηρίων ένταξης των εγκαταστάσεων στο τοπίο, να εκτιμηθεί η αναγκαιότητα για την εκπόνηση Μελέτης Τοπίου και να εξετάζεται ως παράμετρος καταλληλότητας και η κλίση του εδάφους.

¹⁸ Στο σχετικό με το αντικείμενο κεφάλαιο της παρούσας Μελέτης σημειώνεται ότι: «όλα τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι καταργούνται οι όροι και περιορισμοί από τα επιμέρους κριτήρια ένταξης αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο, που προβλέπονται στο Παράρτημα IV του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ. Τα συγκεκριμένα κριτήρια εξετάζουν το κάθε έργο ξεχωριστά αλλά και σε συνάρτηση με τη σωρευτική επίπτωση που έχει το έργο μαζί με άλλα έργα ίδιας φύσης στο τοπίο».

Β.1.1.δ.3-3: Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 3155Β/12.12.13). Εξειδίκευση/Ανάδραση επιλογών του περιφερειακού σχεδιασμού

(βλ. εντός τεύχους χάρτη Β.1.1.δ.3-3: «Συγκριτική παρουσίαση της χωρικής οργάνωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά το Ειδικό Πλαίσιο Τουρισμού και κατά το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης»)

Με το νέο τροποποιημένο Ειδικό Πλαίσιο αντικαταστάθηκε το μέχρι πρόσφατα ισχύον (ΦΕΚ 1138Β/ 11.06.09). Θα αναφερθούν στη συνέχεια ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία του νέου Πλαισίου, ώστε να τεκμηριωθεί επαρκώς η αποσαφήνιση και εξειδίκευση των διατάξεων του από την παρούσα Μελέτη, φυσικά μόνον όσον αφορά στο επίπεδο του χωροταξικού σχεδιασμού. Σημειώνεται ότι, επειδή το συγκεκριμένο Πλαίσιο είναι πρόσφατο, δεν έχει τύχει της παρουσίασης και της κριτικής αποτίμησης των διατάξεών του, η οποία πραγματοποιήθηκε για όλα τα έως τότε εν ισχύ Ειδικά Πλαίσια και καταγράφεται στα τεύχη της Α' Φάσης της παρούσας Μελέτης (βλ. τεύχος 1).

Κατ' αρχήν, το νέο Πλαίσιο κατηγοριοποιεί ως εξής τις ζώνες ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων:

(Α) Αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές.

Η κατηγορία αυτή διακρίνεται σε δύο υποκατηγορίες:

(Α1) Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές και (Α2) Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές.

(Β) Περιοχές ενδεικνυόμενες για την ανάπτυξη ειδικών – εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η κατηγορία αυτή διακρίνεται σε δύο υποκατηγορίες:

(Β1) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και (Β2) Πόλοι εντατικής ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού (χιονοδρομικά κέντρα, λουτροπόλεις, κλπ.).

Κατά δεύτερο λόγο, το νέο Πλαίσιο περιλαμβάνει ορισμούς, ως εξής:

- Μαζικός ορίζεται ο τουρισμός που πληροί σωρευτικά τα παρακάτω κριτήρια: απευθύνεται στο ευρύ τουριστικό κοινό, διαμορφώνεται και διεκπεραιώνεται με οργανωμένο τρόπο από τουριστικούς φορείς και επιχειρήσεις και συνδέεται εκάστοτε με τις κυρίαρχες μορφές του και
- Ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού ορίζονται σύνθετα ειδικά τουριστικά προϊόντα, που ανταποκρίνονται σε ειδικά ενδιαφέροντα, χαρακτηρίζονται από δυναμική ζήτηση και διαφοροποιούνται από το κυρίαρχο μοντέλο μαζικού τουρισμού ως προς τους πόρους που αξιοποιούν, το βαθμό χωρικής συγκέντρωσης, καθώς και τη χρονική περίοδο ανάπτυξής τους.

Κατά τρίτο λόγο, το νέο Πλαίσιο περιλαμβάνει χαρτογράφηση των ζωνών, με βάση την παραπάνω κατηγοριοποίηση, όπου στο σχετικό με το θέμα λήμμα του ΦΕΚ σημειώνεται ότι «η χαρτογράφηση αυτή δεν συνιστά χωροθέτηση, αλλά προσδιορισμό ευρύτερων ζωνών άσκησης πολιτικής, οι οποίες αποτελούν ένα από τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη κατά τη χωροθέτηση».

Στον εντός τεύχους συνημμένο χάρτη Β.1.1.δ.3-3: «Συγκριτική παρουσίαση της χωρικής οργάνωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά το Ειδικό Πλαίσιο Τουρισμού και κατά το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης», που αποτελεί απόσπασμα του ΦΕΚ 1138Β/ 11.06.09 -μόνον για το χωρικό σύστημα της Κρήτης- και περιλαμβάνει

πρόσθετα στοιχεία επεξεργασίας των μελετητών για την κατανόηση των προτάσεων της παρούσας Μελέτης, απεικονίζονται:

- ως στοιχείο υποβάθρου, η χωρικά γενικευμένη προβλεπόμενη από το νέο Πλαίσιο χαρτογράφηση, με την οποία αφενός κατατάσσεται σχεδόν το σύνολο της παράκτιας ζώνης του νησιού σε περιοχές της κατηγορίας Α (αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες τουριστικά) και αφετέρου χωροθετούνται σε ευρέα περιγράμματα και μόνον στους ορεινούς όγκους οι περιοχές της κατηγορίας Β1 (με περιθώρια ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού) και
- οι προβλεπόμενες, τόσο από την παρούσα Μελέτη -όσο και από το εν ισχύ Περιφερειακό Πλαίσιο- ζώνες και περιοχές ανάπτυξης του τουρισμού, κατηγοριοποιημένες κατά ανάλογο τρόπο με το Ειδικό Πλαίσιο και εντασσόμενες στις ευρύτερες κατηγορίες ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αστικού/οικιστικού χαρακτήρα,

ώστε να διευκολύνεται η κατανόηση των μεταξύ τους διαφοροποιήσεων.

Σημειώνεται ότι μεταξύ των δυο προσεγγίσεων δεν υπάρχουν συγκρούσεις και αντιφάσεις στο χωρικό επίπεδο, μιας και από το νέο Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό προβλέπεται ότι η χαρτογράφηση δεν συνιστά χωροθέτηση και προβλέπεται επίσης «ακριβέστερη οριοθέτηση των περιοχών, κλπ». Ωστόσο λόγω των σημαντικών χωρικών αποκλίσεων η προσέγγιση της παρούσας μελέτης αποτελεί μεν εξειδίκευση του Ειδικού Πλαισίου, κρίνεται όμως ότι απαιτείται ανάδραση, δηλαδή τροποποίησή του, ως προς αυτήν τη διάσταση. Επισημαίνεται πάντως ότι στο εν ισχύ Περιφερειακό Πλαίσιο του 2003 προβλέπονται συγκεκριμένες ζώνες για την άσκηση της τουριστικής δραστηριότητας, οι οποίες μάλιστα δεν διαφοροποιούνται σημαντικά από τις προβλεπόμενες από την παρούσα Μελέτη, και άρα λογικά το νέο Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό θα όφειλε να τις λάβει υπόψη του, δεδομένου ότι είναι θεσμοθετημένες στο εν ισχύ.

Διατυπώνεται πάντως ο προβληματισμός εάν, επειδή τα Ειδικά Πλαίσια ανήκουν στον υπερκείμενο σχεδιασμό, προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις να καταργούνται αυτομάτως οι θεσμοθετημένες ζώνες των ΠΠΧΣΑΑ και δημιουργείται εύλογα η απορία εάν έχουν και σε ποιο βαθμό ισχύ μεταβατικές διατάξεις του τύπου «*Μέχρι την ολοκλήρωση της ακριβέστερης οριοθέτησης των περιοχών αυτών, για την αδειοδότηση ... εφαρμόζονται ... κλπ... και (οι ρυθμίσεις) εκτείνονται μέχρι τα όρια των δημοτικών ενοτήτων του Καλλικράτη*». Τα παραπάνω καταγράφονται διότι για την περίπτωση της Κρήτης, η μεταβατική περίοδος έχει κρίσιμο χαρακτήρα και εάν εφαρμοστεί η παραπάνω μεταβατική διάταξη -μάλιστα μέχρι τα όρια των εκτεταμένων δημοτικών ενοτήτων του Καλλικράτη, που πρακτικά σημαίνει σε όλον τον χώρο της Κρήτης-, ενδέχεται να παρουσιαστούν σημαντικές και ανεπιθύμητες επιπτώσεις ως προς τον κύριο χωροταξικό στόχο, που είναι η προστασία του περιβάλλοντος.

Όσον αφορά στις κατευθύνσεις και τις πολιτικές για την τουριστική ανάπτυξη (παράκτιος και ορεινός χώρος) της Κρήτης, που αναφέρονται αναλυτικά στο κεφάλαιο Β.1.1.γ.3., ως συμπεράσματα και προτάσεις της παρούσας επιστημονικής θεώρησης, εξειδικεύουν τα προβλεπόμενα από το νέο Πλαίσιο. Κατά το νέο Ειδικό Πλαίσιο, σε όλες τις ζώνες (Α1, Α2 και Β1) επιτρέπονται -δίχως αναφορά σε κριτήρια επιλογής (οικονομικά αποτελέσματα, φέρουσα ικανότητα, κορεσμός, κ.ά.)- όλοι οι τύποι των τουριστικών αναπτύξεων, ακόμη και οι «ολοκληρωμένες και σύνθετες, σε οργανωμένους υποδοχείς», που αντιστοιχούν κυρίως σε μορφές μαζικού τουρισμού, και αυτό για το σύνολο του παράκτιου, αλλά και για τον ορεινό χώρο.

Από την παρούσα Μελέτη, με τεκμηριωμένη αναφορά στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ιδιαιτερότητα των τοπικών συνθηκών, επιλέγονται γενικά ως περαιτέρω πρότυπο εξέλιξης της τουριστικής δραστηριότητας οι ήπιες μορφές πολυθεματικού τουρισμού, εναλλακτικού και ποιοτικά αναβαθμισμένου τύπου στα ορεινά και ημιορεινά σύνολα ή μορφές τουρισμού ενταγμένες σε οργανωμένους υποδοχείς, σύμφωνα με το Ειδικό Πλαίσιο. Στην υπεραναπτυγμένη βόρεια ακτή επιδιώκεται η ανάληψη δράσεων αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και αναβάθμισης του δομημένου χώρου και αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού η έγκριση νέων αιτημάτων για ανάπτυξη μορφών μονοθεματικού μαζικού τουρισμού. Συνοπτικά ορίζονται:

- οι ζώνες της βόρειας ακτής, ως παράκτιες ζώνες αστικών δραστηριοτήτων/οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής περιβαλλοντικής αναβάθμισης. Εντός του περιγράμματός τους εντάσσονται οι ζώνες Α1 του νέου Ειδικού Πλαισίου και δίδονται ως κατευθύνσεις η αναβάθμιση και μετατροπή υφισταμένων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε σύνθετα τουριστικά καταλύματα, η άσκηση ολοκληρωμένων πολιτικών τουριστικής ανάπτυξης μέσω οργανωμένων υποδοχέων και ο περιορισμός της κατασκευής νέων καταλυμάτων 3, 4 και 5 αστέρων.
- οι ζώνες της νότιας ακτής, ως παράκτιες ζώνες ελέγχου οικιστικής/τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής περιβαλλοντικής αναβάθμισης. Εντός του περιγράμματός τους εντάσσονται οι ζώνες Α2 του νέου Ειδικού Πλαισίου και δίδεται ως κατεύθυνση η ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας να προωθηθεί με ήπιους και ποιοτικούς όρους, ώστε να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά με τις τουριστικές δραστηριότητες του βόρειου άξονα και με ολοκληρωμένες τουριστικές παρεμβάσεις (οργανωμένοι υποδοχείς, σύνθετα καταλύματα), με παροχή κινήτρων για εκσυγχρονισμό υφιστάμενων τουριστικών μονάδων και με περιορισμό της κατασκευής νέων καταλυμάτων σε κατηγορίες 3, 4 και 5 αστέρων.
- οι ζώνες της ανατολικής και της δυτικής ακτής, ως παράκτιες ζώνες ήπιας τουριστικής/οικιστικής ανάπτυξης και προστασίας/ανάδειξης φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Εντός του περιγράμματός τους εντάσσονται οι ζώνες Β1 του νέου Ειδικού Πλαισίου, διότι τα χαρακτηριστικά τους ανταποκρίνονται πλήρως και διαθέτουν προϋποθέσεις ανάπτυξης ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού, καθώς και διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος υψηλών προδιαγραφών με παροχή υπηρεσιών που να διαφοροποιείται από το κυρίαρχο μοντέλο μονοθεματικού μαζικού τουρισμού και
- οι ζώνες οργάνωσης πολυδραστηριοτήτων / ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων στους ορεινούς και στους ημιορεινούς όγκους. Εντός του περιγράμματός τους εντάσσονται οι ζώνες Β1 του νέου Ειδικού Πλαισίου, διότι διαθέτουν προϋποθέσεις ανάπτυξης ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού (πολιτιστικός, συνεδριακός, εσωτερικός, ορεινός, διατροφικός, χειμερινός, κοινωνικός, αγροτικός και αθλητικός, κλπ), για επέκταση της τουριστικής περιόδου, που συγχρόνως απαντά και στους στόχους πληθυσμιακής τόνωσης και παραγωγικής ανασυγκρότησης με πολυδραστηριότητες των πολυπληθών παραδοσιακών οικισμών, καθώς και προστασίας και ανάδειξης των στοιχείων της φυσικής και πολιτισμικής προσωπικότητας του καθέκαστα χώρου.

Γενικά, οι κατευθύνσεις για τον λοιπό -εκτός των ως άνω οριζόμενων ζωνών- παράκτιο «εκτός σχεδίου» χώρο είναι η θεσμοθέτηση προβλέψεων από τα υποκείμενα επίπεδα, ώστε να αποθαρρύνεται η έγκριση περιβαλλοντικών όρων (ΕΠΟ) και η έκδοση οικοδομικών αδειών για τουριστικές εγκαταστάσεις, να περιορίζεται αποτελεσματικά η εκτός σχεδίου δόμηση για παραθεριστική κατοικία, με διοχέτευση της ζήτησης κατά το δυνατόν στο δίκτυο των οικισμών.

Χάρτης Β.1.1.δ.3-3: Συγκριτική παρουσίαση της χωρικής οργάνωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά το Ειδικό Πλαίσιο Τουρισμού και κατά το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης

B.1.1.ε: Πρόγραμμα Δράσης 2014-2031

B.1.1.ε.1: Διαθέσιμοι πόροι

B.1.1.ε.1-1: Περίοδος 2014-2020

α) Σύνολο Χώρας. Τομεακά προγράμματα¹⁹

Το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) 2014-2020 ενσωματώνει τις εθνικές προτεραιότητες σ' ένα αναπτυξιακό πλαίσιο που επιδιώκει:

1. Την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων εργασίας σε κλάδους που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα.
2. Την ολοκλήρωση βασικών υποδομών αλλά και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.
3. Την αντιμετώπιση της κρίσης, την καταπολέμηση της φτώχειας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
4. Τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης.

Σε κάθε επιδίωξη αντιστοιχίζεται ένα τομεακό πρόγραμμα.

Τομεακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»

Η γενική στόχευση του προγράμματος είναι να δοθεί πάρα πολύ μεγάλη έμφαση σε συγκεκριμένους και προκαθορισμένους τομείς της οικονομίας, που έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα για τη χώρα και θα την οδηγήσουν ταχύτερα στην ανάπτυξη.

Οι τομείς προτεραιότητας είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Τουρισμός γενικά, αλλά και ειδικότερες μορφές τουρισμού.
- ✓ Αγροτοδιατροφικός τομέας.
- ✓ Logistics.
- ✓ Περιβαλλοντική βιομηχανία (eco business), δηλαδή βιομηχανία που συνδυάζει ταυτόχρονα δυο στόχους: την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.
- ✓ Ο τομέας της υγείας, είτε με την έννοια της βιοτεχνολογίας, είτε με την έννοια των generics.
- ✓ Τουρισμός υγείας, υπηρεσίες υγείας.
- ✓ Παραγωγή και εξοικονόμηση ενέργειας.
- ✓ Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών.
- ✓ Δημιουργικές βιομηχανίες που αφορούν σε τομείς όπως είναι το ελληνικό design, αλλά και επιχειρήσεις στο χώρο του πολιτισμού.

Οι δαπάνες για την καινοτομία διπλασιάζονται στο ΣΕΣ 2014-2020 και ανεβαίνουν από το 4% επί του συνόλου του προϋπολογισμού, που ήταν το 2007-2013, στο 8% ενώ δίνεται και ιδιαίτερη έμφαση στην υποστήριξη των εξωστρεφών και εξαγωγικών επιχειρήσεων.

Τομεακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

Προτεραιότητα του προγράμματος είναι η ολοκλήρωση βασικών υποδομών. Αφορά σε νέες υποδομές αλλά και σε ολοκλήρωση έργων που βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη, όπως η ολοκλήρωση του διευρωπαϊκού οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου,

¹⁹ Τα κείμενα για το ΣΕΣ 2014-2020 προέρχονται από τις ανακοινώσεις του Υπουργείου Ανάπτυξης της 9/12/2013

η επέκταση του μετρό της Αθήνας, η κατασκευή του μετρό της Θεσσαλονίκης, η προώθηση λιμενικών έργων και έργων αεροδρομίων, η διαχείριση αποβλήτων καθώς και δράσεις για τη φύση και τη βιοποικιλότητα.

Τομεακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»

Στόχος του Προγράμματος είναι ο περιορισμός των συνεπειών της κρίσης, η αντιμετώπιση της ανεργίας, η καταπολέμηση της φτώχειας και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Είναι δράσεις για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την απασχόληση.

Ενδεικτικοί τομείς προτεραιότητας:

- Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης για νέους, γυναίκες, μακροχρόνια ανέργους.
 - Κατάρτιση και βελτίωση δεξιοτήτων, δια βίου μάθηση.
 - Κουπόνια ανέργων, πρακτική άσκηση και μαθητεία.
 - Βελτίωση του πλαισίου και εκσυγχρονισμός του ΟΑΕΔ.
 - Βρεφονηπιακοί σταθμοί
 - Μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.
 - Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τομεακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»

Η στόχευση του Προγράμματος είναι μια στρατηγική αλλαγών, σε διάφορους τομείς που διαπερνούν τις δομές και αφορούν πολλά Υπουργεία ταυτόχρονα. Στόχος είναι να αντιμετωπιστούν περισσότερο προβλήματα οργάνωσης, διαχείρισης και ελέγχου στη Δημόσια Διοίκηση έτσι ώστε να συμβάλλει στην αναπτυξιακή προσπάθεια.

Ενδεικτικά οι τομείς προτεραιότητας είναι οι εξής:

- ⇒ Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση (E-government) – παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών στους πολίτες.
- ⇒ Διοίκηση βάσει στόχων και αξιολόγηση του ανθρώπινου δυναμικού.
- ⇒ Αναδιοργάνωση δομών και λειτουργίας.
- ⇒ Εκσυγχρονισμός της Δικαιοσύνης, (π.χ. ψηφιοποίηση των Δικαστηρίων.)
- ⇒ Δράσεις διαχείρισης της μετανάστευσης.
- ⇒ Αναβάθμιση των ικανοτήτων των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού και
- ⇒ Αναδιοργάνωση των Υπηρεσιών υγείας (μελέτες και αναδιοργάνωση των υπηρεσιών υγείας για αλλαγή των μοντέλων διαχείρισης της υγείας).

Τομεακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη»

Το πρόγραμμα θα είναι πολυτομεακό και μονοταμειακό (ΕΓΤΑΑ) και στοχεύει κυρίως στην εξυπηρέτηση των στόχων των Χρηματοδοτικών Προτεραιοτήτων:

- 1) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας,
- 2) Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση και
- 3) Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

Τομεακό Πρόγραμμα «Θάλασσα και Αλιεία»

Το πρόγραμμα θα είναι μονοταμειακό (ΕΤΘΑ) και στοχεύει κυρίως στην εξυπηρέτηση των στόχων των Χρηματοδοτικών Προτεραιοτήτων:

- 1) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας και
- 2) Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

Τομεακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια»

Το πρόγραμμα θα είναι πολυταμειακό (ΕΤΠΑ , ΕΚΤ και Τ.Σ.) και στοχεύει στην υποστήριξη της λειτουργίας και της εφαρμογής όλων των Ε.Π. που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

β. Περιφερειακά προγράμματα

Το πρόγραμμα κάθε Περιφέρειας δεν θα έχει μόνο δράσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, όπως συμβαίνει στο ΕΣΠΑ 2007-2013, αλλά θα είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό, ώστε κάθε Περιφέρεια να προωθεί αποτελεσματικά ολοκληρωμένες τοπικές παρεμβάσεις.

Θα δοθούν περίπου 800 με 900 εκατομμύρια ευρώ στις Περιφέρειες, έτσι ώστε να προωθούνται κοινωνικού χαρακτήρα δράσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και το ένα τρίτο των κονδυλίων περίπου που αφορά στο πρόγραμμα της αγροτικής ανάπτυξης. Κάθε πρόγραμμα σε περιφερειακό επίπεδο, θα είναι σφαιρικό και κάθε Περιφέρεια θα μπορεί να κάνει έργα τεχνικά, έργα που αφορούν στον τομέα της επιχειρηματικότητας, έργα του Κοινωνικού Ταμείου και έργα αγροτικής ανάπτυξης.

Οι 13 Περιφέρειες στη νέα προγραμματική περίοδο θα διαχειριστούν το 35% των πόρων του ΣΕΣ 2014-2020, σε αντίθεση με το 22% των πόρων που συνολικά διαχειρίζονταν στο ΕΣΠΑ 2007-2013. Σημαντικό τμήμα των πόρων που θα κατευθυνθούν στις Περιφέρειες αφορούν σε Δήμους, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους μέσω αναπτυξιακών έργων.

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΕΣ 2014-2020 (χιλ. €)	
Τομεακό Πρόγραμμα	Σύνολο χώρας
Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.150.095
Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	3.975.842
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	2.391.335
Μεταρρύθμιση δημόσιου τομέα	429.361
Αγροτική ανάπτυξη	4.936.438
Θάλασσα και αλιεία	294.118
Τεχνική βοήθεια	376.622
ΣΥΝΟΛΟ	16.553.811

Στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) διατίθενται **4,2 δις €**, εκ των οποίων **452,0 εκ. €** αφορούν στην Περιφέρεια Κρήτης.

γ. Περιφέρεια Κρήτης

Διαθέσιμοι δημόσιοι πόροι Τομεακών Προγραμμάτων ΣΕΣ 2014-2020 – Σύνολο Χώρας – Κρήτη κατά το Ρεαλιστικό σενάριο

Τομεακό Πρόγραμμα	Σύνολο χώρας (χιλ.€)	% Κρήτης	Κρήτη (χιλ.€)
Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.150.095	6,8%	283.992
Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	3.975.842	8,2%	326.481
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	2.391.335	7,2%	171.675
Μεταρρύθμιση δημόσιου τομέα	429.361	7,2%	30.824
Αγροτική ανάπτυξη	4.936.438	11,5%	568.081
Θάλασσα και αλιεία	294.118	11,5%	33.847
Τεχνική βοήθεια	376.622	7,2%	27.038
ΣΥΝΟΛΟ	16.553.811	8,7%	1.441.938

Οι δημόσιοι πόροι των τομεακών προγραμμάτων ΣΕΣ 2014-2020 ανά Περιφέρεια και πρόγραμμα, δεν είναι διαθέσιμοι. Γι' αυτό το λόγο έγινε προσέγγιση από την ομάδα μελέτης κατανομής των διαθέσιμων κονδυλίων στην Περιφέρεια Κρήτης με βάση το μερίδιο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας 2010 των παραγωγικών κλάδων που επωφελούνται από κάθε πρόγραμμα, στην ΑΠΑ των αντίστοιχων κλάδων στη Χώρα. Η κατανομή βασίστηκε στη παραδοχή ότι την επόμενη προγραμματική περίοδο η πορεία της Κρήτης θα είναι βελτιωμένη, γι' αυτό και το ποσοστό συμβολής των παραγωγικών κλάδων προσαυξήθηκε μ' ένα συντελεστή 1,15 σε σχέση με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο.

Διαθέσιμοι δημόσιοι πόροι ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 κατά το Ρεαλιστικό σενάριο

Τομεακό Πρόγραμμα	ΠΕΠ Κρήτης (χιλ. €)
Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	45.202
Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	207.927
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	67.802
Μεταρρύθμιση δημόσιου τομέα	13.560
Αγροτική ανάπτυξη	103.964
Θάλασσα και αλιεία	
Τεχνική βοήθεια	13.560
ΣΥΝΟΛΟ	452.015

Οι στοχεύσεις του νέου ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 στην κατανομή των δημόσιων πόρων είναι διαφορετικές από αυτές της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Το ΣΕΣ επικεντρώνεται σε:

- Προγράμματα υψηλής οικονομικής αποδοτικότητας
- Δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης και σε
- Στροφή προς την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, με στοχευμένες επενδύσεις και ευφυή εξειδίκευση.

Με βάση τις στοχεύσεις αυτές, σε συνδυασμό με τον περιορισμό των διαθέσιμων κονδυλίων, έγινε η κατανομή των πόρων ΠΕΠ για την Κρητική οικονομία. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην διοχέτευση κονδυλίων στο πρόγραμμα μέτρων με χωρική αναφορά και σε υποδομές στο οποίο εντάσσονται εκτός των άλλων και δράσεις ολοκληρωμένων τοπικών παρεμβάσεων, καθώς και δράσεις για την ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης. Στη νέα προγραμματική περίοδο δίνεται αυξημένη βαρύτητα σε δράσεις ανάπτυξης των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και σε ανάπτυξη ήπιων υποδομών με στόχο την ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς και της εξωστρέφειάς της.

B.1.1.ε.1-2: Περίοδος 2021-2031

Καθώς δεν υπάρχει προγραμματική προσέγγιση για την περίοδο 2021 -2031, η πρόβλεψη για τους διαθέσιμους πόρους για προγράμματα ανάπτυξης στην Κρήτη μόνο σε εύλογες υποθέσεις μπορεί να στηριχθεί. Είναι οι εξής:

- Η Ελλάδα θα έχει ξεπεράσει την τρέχουσα οικονομική κρίση, οι περισσότερες περιφέρειές της όμως, περιλαμβανομένης της Κρήτης, θα παραμένουν

επιλέξιμες για κοινοτική συνδρομή και θα διατίθενται κοινοτικοί δημόσιοι πόροι.

- Η δυνατότητα διάθεσης εθνικών δημόσιων πόρων θα αυξάνεται με την αύξηση του ΑΕΠ.
- Για συντηρητική εκτίμηση, θεωρείται ότι συνολικά οι διαθέσιμοι δημόσιοι πόροι θα αυξάνονται με ρυθμό 2% ετησίως. Για ακόμη ασφαλέστερες εκτιμήσεις, το προκύπτον ποσό για το σύνολο της περιόδου 2021-2031 μειώνεται περαιτέρω κατά περίπου 20%.
- Έτσι, το ετησίως διαθέσιμο ποσό δημόσιων πόρων είναι περί τα € 270 εκ. και στις δύο περιόδους 2014-2020 και 2021-2031.

Διαθέσιμοι δημόσιοι πόροι από εθνικά τομεακά και περιφερειακά προγράμματα στην Κρήτη 2014-2031 (χιλ.€)			
	2014-2020	2021-2031	Σύνολο
Ανταγωνιστικότητα επιχειρηματικότητα	329.193	515.938	845.131
Υποδομές μεταφορών περιβάλλον αειφόρος ανάπτυξη	534.408	837.567	1.371.975
Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού εκπαίδευση	239.477	375.327	614.804
Μεταρρύθμιση δημόσιου τομέα	44.384	69.563	113.947
Αγροτική ανάπτυξη	705.891	1.106.328	1.812.219
Θάλασσα και αλιεία			
Τεχνική βοήθεια	40.598	63.629	104.227
ΣΥΝΟΛΟ	1.893.953	2.968.352	4.862.304

B.1.1.ε.2: Ανάγκες επενδύσεων

B.1.1.ε.2-1: Οι αναγκαίες επενδύσεις στην Κρήτη 2014-2020

α. Παραγωγικές επιχειρηματικές επενδύσεις

Σε όλους τους τομείς εκτός από τον πρωτογενή.

Οι αναγκαίες νέες επιχειρηματικές επενδύσεις (μη περιλαμβανομένων επενδύσεων για αντικατάσταση υπάρχοντος κεφαλαίου, που εκτιμάται ότι θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από προβλέψεις αποσβέσεων λειτουργουσών επιχειρήσεων) στην Κρήτη, την περίοδο 2014-2020, έχουν υπολογιστεί αναλυτικά στο μοντέλο που ανέπτυξαν οι μελετητές για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης. Παρουσιάζονται κατά κλάδο στον επόμενο πίνακα.

Κρήτη - Προβλεπόμενες καθαρές επιχειρηματικές επενδύσεις 2014-2020 - Όλοι οι κλάδοι πλην του πρωτογενούς - Ρεαλιστικό σενάριο (χιλ. €)	
Μεταποίηση τροφίμων – ποτών (1)	153.471
Λοιποί συνδεδεμένοι κλάδοι με (1) και (2)*	262.507
Καταλύματα – εστίαση	1.571.269
Λοιποί συνδεδεμένοι κλάδοι με (4)**	296.172
Αναδυόμενοι κλάδοι***	59.027
Λοιπή μεταποίηση	92.083
Λοιποί κλάδοι	429.623
ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΛΑΔΩΝ	2.864.151

* (2) Κυρίως μεταφορές, αποθηκεύσεις, εμπόριο

** (4) Κυρίως μεταφορές, πρακτορεύσεις, εμπόριο

*** Κυρίως ιχθυοκαλλιέργειες

Στην επόμενη περίοδο 2021-2031, οι ανάγκες επενδύσεων υπολογίζονται με προσεγγιστικό τρόπο βάσει εύλογων παραδοχών:

- Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε όλους τους παραγωγικούς τομείς της Κρητικής οικονομίας θα αυξάνεται με ρυθμό περί το 3% ετησίως,
- Η σχέση προστιθέμενου κεφαλαίου προς προστιθέμενο προϊόν θα παραμείνει περίπου στα ίδια επίπεδα που έχουν υπολογιστεί για την περίοδο 2014-2020, δηλαδή στο 1,5-1,6 κατά μέσο όρο για όλους τους κλάδους δραστηριότητας πλην του πρωτογενούς.

Προκύπτει ότι οι ανάγκες επενδύσεων στη δεύτερη περίοδο 2021-2031 θα ανέλθουν συνολικά σε € 5,6 δις.

Στον πρωτογενή τομέα (αγροτική παραγωγή, αλιεία)

Και σε αυτήν την περίπτωση, οι αναγκαίες νέες επιχειρηματικές επενδύσεις στην Κρήτη, την περίοδο 2014-2020, έχουν υπολογιστεί αναλυτικά στο μοντέλο που ανέπτυξαν οι μελετητές για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης. Ανέρχονται σε € 284 εκ. σύμφωνα με το ρεαλιστικό σενάριο.

Σε αυτή την περίοδο προβλέπεται πολύ ταχεία άνοδος της προστιθέμενης αξίας στον πρωτογενή τομέα, λόγω της έμφασης που αποδίδει η πολιτική ανάπτυξης της Περιφέρειας και της διάθεσης πολύ αυξημένων κονδυλίων από το εθνικό τομεακό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης.

Προϋπόθεση είναι η βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων των Κρητικών επιχειρήσεων του αγροτοδιατροφικού τομέα. Σήμερα (2012) η Κρήτη εξάγει € 167 εκ. προϊόντα του αγροτοδιατροφικού τομέα και εισάγει € 104 εκ. Το 2021 χρειάζεται να έχει αυξήσει τις εξαγωγές κατά περισσότερο από € 500 εκ. Χρειάζεται να λειτουργήσει αποτελεσματικά μία λιτή δομή υποβοήθησης της εξαγωγικής

προσπάθειας με συνολικό προϋπολογισμό για το σύνολο της περιόδου 2014-2020 όχι μεγαλύτερο από € 5-7 εκ. και στελέχωση περίπου 10 ατόμων.

Στην επόμενη περίοδο 2021-2031 δεν μπορεί να συνεχιστεί ο ίδιος υψηλός ρυθμός ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα. Η εκτίμηση είναι ότι θα επιβραδυνθεί σε επίπεδο 2,5% ετησίως. Η σχέση προστιθέμενου κεφαλαίου προς προστιθέμενο προϊόν θα παραμείνει περίπου στα ίδια επίπεδα που έχουν υπολογιστεί για την περίοδο 2014-2020, δηλαδή στο 0,5 κατά μέσο όρο.

Προκύπτει ότι οι ανάγκες επενδύσεων στη δεύτερη περίοδο 2021-2031 στον πρωτογενή τομέα της Κρητικής οικονομίας θα ανέλθουν συνολικά σε € 158,6 εκ.

B.1.1.ε.2-2: Οι επενδύσεις σε δράσεις με χωρική αναφορά και σε υποδομές (περιλαμβάνονται υποδομές για αγροτική ανάπτυξη)

Ο υπολογισμός των αναγκαίων πόρων για τα έργα και τις δράσεις αυτής της κατηγορίας είναι ευκολότερα βατός, διότι οι προτάσεις του Χωροταξικού Σχεδίου είναι αναλυτικές και άρα είναι δυνατό να καταγραφούν (αφού έχουν περιγραφεί) τα φυσικά τους αντικείμενα. Να σημειωθεί ότι στο Πρόγραμμα Δράσης γενικά καταγράφονται και κοστολογούνται τα μέτρα χωρικού χαρακτήρα, που ανήκουν στο επίπεδο εφαρμογής του χωροταξικού²⁰ σχεδιασμού.

Αναφέρονται στη συνέχεια οι παραδοχές και οι εκτιμήσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την κοστολόγηση των μέτρων χωρικού χαρακτήρα.

1. Συγκρότηση Οικιστικού δικτύου:

- **Διοίκηση.** Δεν διαπιστώνονται ειδικές ανάγκες για δημιουργία διοικητικών κέντρων των νέων Δήμων, δεδομένου ότι οι κτιριακές υποδομές που δημιουργήθηκαν με τον Νόμο Καποδίστρια εκτιμάται ότι αρκούν και με το παραπάνω.
- **Υποδομές κοινωνικών εξυπηρετήσεων.** Οι ανάγκες σε κτιριακές υποδομές καταγράφονται αναλυτικά στους πίνακες Β.1.1.γ.1-4 (α έως δ) και είναι: 10 μονάδες για δημοτικά περιφερειακά ιατρεία/κέντρα υγείας, κατά το δυνατόν σε υφιστάμενα παραδοσιακά κελύφη και 9 μονάδες για γυμνάσια και λύκεια – εκτιμώμενο κόστος περί τα 35,0 εκατ. €.

2. Αναβάθμιση αστικού και περιαστικού χώρου

- **Αναπλάσεις σε ζώνες αστικών δραστηριοτήτων.** Τα μεγέθη των εκτάσεων του περιαστικού και του αστικού χώρου που επιβάλλεται να αναπλαστούν υπολογίζονται με βάση τις γενικευμένες εκτάσεις τους, όπου το 30% των αστικοποιημένων εκτάσεων εκ των πραγμάτων συγκροτούν το δίκτυο των κοινόχρηστων χώρων και όπου για το 10% εξ' αυτών θα εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για να αναπλαστεί - εκτιμώμενο κόστος περί τα 45,0 εκατ. €.

²⁰ Δεν καταγράφονται π.χ. οι ανάγκες των οικισμών σε δίκτυα ύδρευσης – αποχέτευσης, ο εκσυγχρονισμός των δικτύων διανομής ρεύματος στα οικιστικά κέντρα, τα τυχόν αναγκαία πρόσθετα αλιευτικά καταφύγια και οι υποδομές τους, το τριτεύον οδικό ή αρδευτικό δίκτυο, κ.ά. Τα αναγκαία κονδύλια γι' αυτήν την κατηγορία των έργων δεν είναι αμελητέα και γι' αυτό ενδεχόμενες εικόνες περισσείας διαθέσιμων πόρων πρέπει να ερμηνευθούν μόνο ως ένδειξη περιθωρίων για χρηματοδότηση και τέτοιων αναγκών.

- **Προστασία και ανάδειξη μνημείων και μνημειακών συνόλων στα οικιστικά κέντρα.** Εκτιμάται ότι θα υπάρξουν 6 συνεχιζόμενες δράσεις στα μεγάλα αστικά κέντρα και 17 νέες στα μικρότερα. Το κόστος των παρεμβάσεων υπολογίζεται επί τη βάση αριθμού μνημειακών συνόλων που αντικειμενικά δύνανται να αναδειχθούν και εκτιμάται σε περίπου 27,0 εκατ. €.
- **Συνέχιση Προγράμματος Μελετών και Εφαρμογών.** Συνεχίζεται η εκπόνηση μελετών ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ και Πολεοδομικών Μελετών, με εκτιμώμενο κόστος 4,0 εκατ. €. Προγραμματίζονται και ανατίθενται η προτεινόμενη μελέτη ΣΟΑΠ και οι 3 προτεινόμενες ΠΕΧΠ και εφαρμόζεται τμήμα από τα πορίσματά τους. Εκτιμώμενο κόστος -βάσει αναμενόμενων χωρικών προβλημάτων και μεγέθους εκτάσεων- περίπου 40,0 εκατ. €.

3. Αναβάθμιση παράκτιου χώρου

- **Αναπλάσεις στις παράκτιες ζώνες ανάπτυξης τουρισμού και παραθεριστικής κατοικίας.** Συμπεριλαμβάνονται και οι χωρικές ενότητες ιδιαίτερος υποβαθμισμένων τοπίων και ο υπολογισμός γίνεται με βάση τις εκτάσεις του προς αναβάθμιση παράκτιου χώρου (υπολογίζεται το 10% των εκτάσεων εντός του περιγράμματος των παράκτιων ζωνών αστικής / τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής αναβάθμισης και των παράκτιων ζωνών ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής αναβάθμισης), με παρεμβάσεις και στα δημόσια κτίρια και με συμμετοχή στην ανάπλαση ή την κατεδάφιση ιδιωτικών κτιρίων (αυθαίρετα, αυθαίρετες κατασκευές, κλπ.) – εκτιμώμενο κόστος περί τα 165,0 εκατ. €.
- **Παρεμβάσεις εξυγίανσης στις λοιπές παράκτιες ζώνες.** Συμπεριλαμβάνονται και οι χωρικές ενότητες ιδιαίτερος υποβαθμισμένων τοπίων και ο υπολογισμός γίνεται με βάση τις εκτάσεις του προς αναβάθμιση παράκτιου χώρου (υπολογίζεται το 2% των εκτάσεών τους) - εκτιμώμενο κόστος περί τα 20,0 εκατ. €.

4. Προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της ενιαίας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς:

- **Παρεμβάσεις στις ζώνες με φέρουσα ικανότητα φυσικού /πολιτιστικού κεφαλαίου.** Παρεμβάσεις κατά προτεραιότητα στις περιοχές των 9 ενοτήτων τοπίων ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και των ιδιαίτερος υποβαθμισμένων, που βρίσκονται εντός ή στην άμεση περιφέρειά τους – υπολογίζονται έργα και παρεμβάσεις στο 5% των εκτάσεων, με εκτιμώμενο κόστος 35,0 εκατ. €.
- **Μέτρα προστασίας και δράσεις αναβάθμισης στις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές.** Η ανάδειξη και η συνολική διαχείρισή τους (περίπου 75.000 Ha στις ζώνες NATURA 2000) εκτιμάται ότι θα απαιτήσει παρεμβάσεις στο 3% των συνολικών προς προστασία εκτάσεων – εκτιμώμενο κόστος 20,5 εκατ. €.
- **Προστασία και ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών.** Συμπεριλαμβάνεται και ο άμεσος περιβάλλον χώρος τους και τα μνημεία και μνημειακά σύνολα εντός του περιγράμματός τους (από τους περίπου 100 χαρακτηρισμένους και από αυτούς που πρόκειται να χαρακτηριστούν, εκτιμάται ότι θα καταστεί δυνατόν να αναδειχθούν συνολικά έως το έτος στόχο περί τους 50, με τις απαιτούμενες υποδομές, την αποκατάσταση και ανάδειξη των βυζαντινών εκκλησιών και μοναστηριών - εκτιμώμενο κόστος 19,0 εκατ. €.
- **Επεμβάσεις ανάδειξης στους αρχαιολογικούς χώρους και τα ΤΙΦΚ,** σύμφωνα και με τις δυνατότητες της αρμόδιας υπηρεσίας, ώστε να ενσωματωθούν στο δίκτυο των ολοκληρωμένων και πολλαπλών παρελθόντων (συνολικά υφιστάμενες: περίπου 470 κηρυγμένες αρχαιολογικές θέσεις και 100 ΤΙΦΚ κηρυγμένα, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα μνημεία και μνημειακά

σύνολα εντός των αστικών κέντρων / θα αναδειχθούν περί τους 50 χώρους και άλλα τόσα ΤΙΦΚ) - εκτιμώμενο κόστος 19,0 εκατ. €.

- **Αποκατάσταση τοπίων** από τις λατομικές δραστηριότητες και εκσυγχρονισμός των μεθόδων παραγωγής στις οχλούσες δραστηριότητες εξόρυξης γύψου (Στόμιο και Μόχλος). Εκεί όπου δεν ασκούνται οι δραστηριότητες ή εκεί όπου δεν κριθεί αναγκαίο να ασκούνται, προβλέπονται δράσεις και έργα αναβάθμισης, με εκτιμώμενο κόστος 2,5 εκατ. €.

5. Ολοκληρωμένες προγραμματικές παρεμβάσεις.

Προβλέπονται κατά μήκος του περιπατητικού μονοπατιού Ε4 και στις 10 ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους, οι οποίες εμπλουτίζονται με πολυδραστηριότητες και ενισχύονται οι γεωργικοκτηνοτρόφοι να μετατρέψουν τμήμα των καταλυμάτων τους σε αγροτουριστικά (εκτιμώνται στο 1,5% του συνολικού αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ήτοι περί τους 1300 - χρηματοδοτούνται από το τομεακό και τον άξονα του ΠΕΠ: Αγροτική Ανάπτυξη) - εκτιμώμενο κόστος 38,5 εκατ. €.

6. Μεταφορική υποδομή

- **Συμπλήρωση των διευρωπαϊκών οδικών δικτύων** (οδικοί άξονες και τεχνικά έργα: Άγιοι Δέκα / Ιεράπετρα + Παχιά Άμμος / Σητεία + Σούδα – αεροδρόμιο) – χρηματοδότηση από Τομεακό ΣΕΣ, με εκτιμώμενο κόστος 363,0 εκατ. €.
- **Συμπλήρωση των διαπεριφερειακών οδικών δικτύων** (οδικοί άξονες και τεχνικά έργα, με βελτιώσεις: Ρέθυμνο – Αγία Γαλήνη – Άγιοι Δέκα + Αρκαλοχώρι / Καραβάδος + ΝΟΑΚ – αεροδρόμιο Καστέλι –ΒΟΑΚ) - χρηματοδότηση από Τομεακό ΣΕΣ, με εκτιμώμενο κόστος 520,0 εκατ. €.
- **Συμπλήρωση του πρωτεύοντος και του δευτερεύοντος οδικού δικτύου.** Απαιτούνται μικρής κλίμακας συμπληρώσεις και βελτιώσεις - με εκτιμώμενο κόστος 60,0 εκατ. €.
- **Αερολιμενικές υποδομές** (Για Ηράκλειο/Καστέλι και Χανιά: δρομολογούνται διαδικασίες χρηματοδότησης εκτός ΣΕΣ / Η Σητεία ολοκληρώνεται με ΕΣΠΑ).
- **Λιμενικές υποδομές κρουαζιέρας** (Ηράκλειο - Σούδα και για μικρά Ρέθυμνο και Σητεία), χρηματοδότηση από Τομεακό ΣΕΣ, με εκτιμώμενο κόστος 20,0 εκατ. €
- **Υποδομές Περιφερειακών Λιμένων** (Σητεία, Άγιος, Ρέθυμνο, Καστέλι, Τυμπάκι), με χρηματοδότηση από ΠΕΠ και με εκτιμώμενο κόστος 30,0 εκατ. €.

7. Λοιπή Τεχνική Υποδομή

- **Ενέργεια.** Οι δράσεις για την διασύνδεση της Κρήτης με τη Χώρα και τη δημιουργία του τρίτου ενεργειακού κόμβου θα αναζητηθούν από άλλες πηγές. Η μετεγκατάσταση της ΔΕΗ στον Κορακιά, η εγκατάσταση σταθμού υδροπονημένου αερίου στη θαλάσσια ζώνη ανοιχτά του και ο εκσυγχρονισμός/συμπλήρωση των δικτύων διανομής ρεύματος 150KW, χρηματοδοτούνται από το ΣΕΣ, με εκτιμώμενο κόστος 30,0 εκατ. €.
- **Υδάτινο δυναμικό.** Προγραμματίζεται η κατασκευή των φραγμάτων Πλατύ στον Κέδρο και Σεμπρωνιώτη και δημιουργούνται λιμνοδεξαμενές και σύστημα μικρότερων φραγμάτων (περίπου 10 μικρού και μεσαίου μεγέθους). Χρηματοδοτούνται από το τομεακό και τον άξονα του ΠΕΠ 'αγροτική ανάπτυξη' και το κόστος τους, όπου συμπεριλαμβάνεται και η αποκατάσταση/αναβάθμιση του περιβάλλοντα χώρου) εκτιμάται σε 150,0 εκατ. €.
- **Διαχείριση υγρών αποβλήτων.** Το προηγούμενο πρόγραμμα για δημιουργία δικτύων και μονάδων επεξεργασίας λυμάτων ολοκληρώθηκε και εκτιμάται ότι θα απαιτηθεί να επεκταθεί και σε 5-10 μικρότερα αστικά κέντρα, καθώς και να

προγραμματιστεί η υλοποίηση της τριτοβάθμιας επεξεργασίας λυμάτων στα μεγάλα αστικά κέντρα. Τα έργα χρηματοδοτούνται από το τομεακό και τον άξονα του ΠΕΠ 'θάλασσα / αλιεία) και το κόστος τους εκτιμάται σε 29,0 εκατ. €.

- **Διαχείριση στερεών αποβλήτων.** Έχει ολοκληρωθεί η μονάδα στον Κουρουπητό/Χανιά, η μονάδα της Χερσονήσου ΗΡΑ / σύμμεικτα – οργανικά χρηματοδοτείται από το ΕΣΠΑ, όπως και μεγάλο τμήμα της μονάδας Ποταμών ΡΕ / σύμμεικτα – ανακυκλώσιμα – οργανικά. Μένει να χρηματοδοτηθούν από το ΣΕΣ ή το νέο ΠΕΠ οι μονάδες της Μεσσαράς ΗΡΑ / σύμμεικτα – οργανικά, της Σητείας / σύμμεικτα – ανακυκλώσιμα και της Ιεράπετρας / οργανικά. Το κόστος τους εκτιμάται σε 27,0 εκατ. €.

8. Οργάνωση μεταποιητικών υποδοχών.

- **Υποδοχείς για δραστηριότητες χαμηλής και μεσαίας όχλησης** (3 σημαντικής δραστηριότητας και έκτασης) και για μεταποίηση γεωργικών προϊόντων (9), με δημιουργία των αναγκαίων υποδομών και των κέντρων εξυπηρέτησης.
- **Υποδοχείς για μονάδες υψηλής οχλήσεως** (2, στον Κορακιά-Φόδελε και βόρεια από το Μαράθι Ακρωτηρίου προς την απόληξη του αεροδιαδρόμου, επίσης με δημιουργία των αναγκαίων υποδομών και των κέντρων εξυπηρέτησης. Το κόστος των Μελετών, της δημιουργίας των υποδομών και των κέντρων εξυπηρέτησης εκτιμάται σε περίπου 24,0 εκατ. €.

9. Γεωργικές υποδομές (χρηματοδοτούνται όλες από το τομεακό πρόγραμμα και τον άξονα του ΠΕΠ 'αγροτική ανάπτυξη').

- **Επέκταση αρδευτικών δικτύων** σε νέες εκτάσεις (περί τα 15.000 στρ.), με εκτιμώμενο κόστος 18,0 εκατ. €.
- **Εξυγίανση γεωργικών εδαφών** (περί τα 2.500 στρ.), με εκτιμώμενο κόστος 5,0 εκατ. €.
- **Οργάνωση ζωνών εναλλασσόμενης βόσκησης**, με παρεμβάσεις οι οποίες θα επιλέγονται σταδιακά θα λειτουργούν υποδειγματικά και παραδειγματικά, με εκτιμώμενο κόστος 3,0 εκατ. €.
- **Ενισχύσεις σε παραγωγούς** για εκσυγχρονισμό κτηνοτροφικών μονάδων και αντιμετώπιση των προβλημάτων ρύπανσης (υπολογίζονται για το ¼ των πάνω από 20 χοιρομητέρες, ήτοι 250 χοιροτροφικές και σε υψηλό ποσοστό των μεγάλων πάνω από 5.000 κεφαλές, ήτοι 80 πτηνοτροφικές), με εκτιμώμενο κόστος 29,0 εκατ. €.

10. Σημειακές παρεμβάσεις μεσαίας και μεγάλης κλίμακας

- **Εμπλουτισμός των πόλεων:** Δεν είναι χρήσιμο να κοστολογηθούν υποδομές, που δεν έχει αποφασιστούν η υλοποίησή τους. Κοστολογείται η πρόταση της παρούσας μελέτης για δημιουργία του Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης στο Ρέθυμνο και της έδρας εγκατάστασης του Ενιαίου Διαχειριστικού Φορέα. Το εκτιμώμενο κόστος (στο οποίο συμπεριλαμβάνεται και το κόστος οργάνωσης του υλικού και των προγραμμάτων, του εκθεσιακού υλικού, των δικτύων προβολής, για την πρώτη επταετία και η ανακαίνιση κτιρίων) περί τα 18,0 εκατ. €.
- **Εμπλουτισμός των λοιπών αστικών κέντρων**, με 4 Μονάδες Ενημέρωσης/Παραρτήματα του Ενιαίου Κέντρου Περιβάλλοντος Ρεθύμνου (Χώρα Σφακίων, Ανώγεια, Τζεργιάδο, Παλαίκαastro), με εκτιμώμενο κόστος 6,0 εκατ. €.
- **Εμπλουτισμός των λοιπών αστικών κέντρων**, με 1 μονάδα για μικρό Ερευνητικό Κέντρο (Σητεία) και 1 μονάδα (Ιεράπετρα) και 7 παραρτήματα (Σπήλι, Κίσσαμος, Αρκαλοχώρι, Αρχάνες, Μοίρες, Παλαιόχωρα, Πέραμα) για παραγωγικές σχολές, με εκτιμώμενο κόστος 9,0 εκατ. €.

- **Ενίσχυση του ΜΑΙΧ με υποδομές**, για το Κέντρο Πιστοποίησης Περιβαλλοντικών Προϊόντων στα Χανιά, με εκτιμώμενο κόστος 2,0 εκατ. €.
- **Δημιουργία πολυλειτουργικού Πάρκου** (συνεδριακού, ερευνητικού, αναψυχής κλπ.) στις Γούβες, με εκτιμώμενο κόστος 10,0 εκατ. €.

Δεν εντάσσονται στον προϋπολογισμό κόστους των σημειακών παρεμβάσεων, αυτές για τις οποίες:

- Τα απαιτούμενα έργα έχουν ενταχθεί στις γενικότερες παρεμβάσεις (π.χ. Πάρκο – Διεθνής πολυλειτουργικός κόμβος Αλικαρνασσός – σημερινό αεροδρόμιο),
- δεν έχει ωριμάσει ή και αποσαφηνιστεί το αίτημα για την υλοποίησή τους, όπως: Το Παρατηρητήριο Χωροταξίας στο Ηράκλειο, το Μεσογειακό Κέντρο Δημοσιογραφίας στα Χανιά, η Σχολή Καλών Τεχνών στα Χανιά, το μικρό Ερευνητικό Κέντρο Γαύδου, η Μονάδα για προβολή επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στο Ηράκλειο και οι 4 (μια για κάθε Π.Ε.) Μονάδες υποστήριξης νέων επιχειρήσεων.

Εκτίμηση αναγκαίων πόρων για τα μέτρα χωρικού χαρακτήρα – Κρήτη 2014-2020 και 2021-2031 / σε εκατ. €

	2014-2020	2021-2031	2014-2031
Β. ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ – ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ			
Συγκρότηση οικιστικού δικτύου	35		35
Οργάνωση/υλοποίηση διοικητικών κέντρων στις έδρες των νέων Δήμων	-	-	-
Οργάνωση περιφερειακών ιατρείων + Υλοποίηση Κοινωνικών υποδομών	35	-	35
Αναβάθμιση αστικού και περιαστικού χώρου	56	59	116
Παρεμβάσεις με αναπλάσεις αστικού και περιαστικού χώρου	25	20	45
Παρεμβάσεις ανάδειξης μνημείων και μνημειακών συνόλων	15	12	27
Πρόγραμμα εκπόνησης Μελετών ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και Πολεοδομικών	1,5	2,5	4
Μελέτη ΣΟΑΠ και εφαρμογές	10	15	25
Μελέτες ΠΕΠΧ και εφαρμογές	5	10	15
Αναβάθμιση παράκτιου χώρου	100	85	185
Αναπλάσεις στις παράκτιες ζώνες ανάπτυξης τουρισμού και παραθεριστικής	90	75	165
Παρεμβάσεις εξυγίανσης στις λοιπές παράκτιες ζώνες	10	10	20
Προστασία, διατήρηση, ανάδειξη φυσικής / πολιτιστικής κληρονομιάς	46	50	96
Παρεμβάσεις στις ζώνες με φέρουσα ικανότητα+ τοπία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος	15	20	35
Μέτρα προστασίας/δράσεις αναβάθμισης στις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές	10	10	20
Προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών, μνημείων και μνημειακών συνόλων εντός τους και ευρύτερου περιβάλλοντα φυσικού χώρου	10	9	19
Προστασία / ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και ΤΙΦΚ	9	10	19
Αποκατάσταση τοπίων από λατομικές και λοιπές οχλούσες δραστηριότητες	1,5	1	2,5
Ολοκληρωμένες προγραμματικές παρεμβάσεις (από αγροτική ανάπτυξη)	18,5	20	38,5
Στο Περιπατητικό μονοπάτι Ε4	8,5	10	18,5
Στις ζώνες ορεινών / ημιορεινών όγκων και ήπιας μορφής πολυδραστηριοτήτων	10	10	20
Μεταφορική υποδομή	400	593	993
Συμπλήρωση των Διευρωπαϊκών οδικών δικτύων - ΣΕΣ	175	188	363
Συμπλήρωση και βελτιώσεις των Διαπεριφερειακών οδικών δικτύων - ΣΕΣ	160	360	520
Βελτιώσεις στο πρωτεύον και το δευτερεύον οδικό δίκτυο	30	30	60
Αερολιμενικά (δρομολογούνται εκτός ΣΕΣ και ΠΕΠ)	-	-	-
Υποδομές κρουαζιέρας /Λιμενικά διεθνή	20	-	20
Υποδομές περιφερειακών Λιμένων	15	15	30
Λοιπή τεχνική υποδομή	139	97	236
Ενέργεια (ΔΕΗ στον Κορακιά/ δίκτυα διανομής/ σταθμός Φ/Α) - ΣΕΣ	30	-	30
Υδάτινο δυναμικό (χρηματοδότηση από 'άξονα αγροτική ανάπτυξη')	80	70	150
Διαχείριση υγρών αποβλήτων (χρηματοδότηση από 'άξονα θάλασσα και αλιεία')	11	18	29
Διαχείριση στερεών αποβλήτων	18	9	27
Οργάνωση μεταποιητικών υποδοχέων	14	10	24
Μελέτες και κατασκευή υποδομών και κέντρων εξυπηρέτησης	14	10	24
Γεωργικές υποδομές (από το τομεακό: αγροτική ανάπτυξη)	30	25	55
Επέκταση αρδευόμενων ζωνών με δίκτυα	10	8	18
Εξυγίανση γεωργικών εδαφών και αναδιάρθρωση καλλιεργειών	8	7	15
Οργάνωση ζωνών εναλλασσόμενης βόσκησης	2	1	3
Ενισχύσεις σε παραγωγούς για εκσυγχρονισμό κτηνοτροφικών μονάδων	10	9	19
Σημειακές παρεμβάσεις	34,5	10,5	45
Δημιουργία και λειτουργία Κέντρου Ενημέρωσης/Περιβάλλοντος στο Ρέθυμνο	17	1	18
4 Παραρτήματα του Κέντρου Ενημέρωσης/Περιβάλλοντος	5,5	0,5	6
Ερευνητικό Κέντρο, Παραγωγική Σχολή και τα Παραρτήματά της	4	5	9
Ενίσχυση του ΜΑΙΧ με υποδομές	2	-	2
Πολυλειτουργικό Πάρκο στις Γούβες – ΣΕΣ	6	4	10
ΣΥΝΟΛΟ	873,5	950	1.823,5

γ. Ανθρώπινο δυναμικόΑπόκτηση δεξιοτήτων και δια βίου Μάθηση εργαζομένων

Το πρόγραμμα κατάρτισης καλύπτει τις ανάγκες εργαζομένων σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Στόχοι για τους εργαζομένους είναι:

- ⇒ Η προσαρμογή σε νέες τεχνολογίες,
- ⇒ Η προσαρμογή στο επιχειρησιακό περιβάλλον για όσους νεο-προσλαμβάνονται σε επιχειρήσεις,
- ⇒ Η απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων,
- ⇒ Η απόκτηση πολύ-ειδικοτήτων, όπου χρειάζονται,
- ⇒ Η απόκτηση ευελιξίας για μετακίνηση από μία ειδικότητα σε άλλη, όταν χρειάζεται,
- ⇒ Η αύξηση της παραγωγικότητας,

Από την εμπειρία προγραμμάτων κατάρτισης εργαζομένων σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα με μετρημένα ικανοποιητικά αποτελέσματα, προκύπτει ότι είναι αποτελεσματική η κάλυψη των αναγκών, όταν οι ανθρωποώρες κατάρτισης μέσα σε ένα τυπικό έτος αντιπροσωπεύουν ποσοστό των συνολικών ετήσιων ωρών εργασίας, που κυμαίνεται κοντά στα ακόλουθα επίπεδα, ανά τομέα:

Ανθρωποώρες κατάρτισης - Ποσοστό των συνολικών ετήσιων ωρών εργασίας

Κλάδοι Οικονομικής Δραστηριότητας	Ποσοστό ωρών εργασίας για κατάρτιση
Πρωτογενής τομέας	0,50%
Μεταποίηση	1,25%
Υπόλοιποι τομείς πλην δημοσίου	0,75%
Δημόσιος τομέας	0,75%

Για τους αναγκαίους υπολογισμούς λαμβάνεται το σύνολο των ετήσιων ωρών εργασίας ανά άτομο ίσο με 1600 ώρες για τον πρωτογενή τομέα και 1870 ώρες για τους υπόλοιπους τομείς. Το κόστος ανά ανθρωπόωρα κατάρτισης των εργαζομένων λαμβάνεται ίσο με € 10.

Το συνολικό κόστος του προγράμματος κατάρτισης εργαζομένων για πλήρη κάλυψη αναγκών, σύμφωνα με τα παραπάνω σταθερότυπα, υπολογίζεται σε € 289,3 εκ. σε σταθερές τιμές 2014 για την οκταετία 2014-2021 (επόμενος πίνακας).

Συνολικό κόστος προγράμματος κατάρτισης εργαζομένων για πλήρη κάλυψη αναγκών 2014-2021

	Ποσοστό ωρών εργασίας για κατάρτιση	Απασχολούμενοι (μέσος όρος 2010 - 2021)	Ώρες εργασίας ετησίως ανά εργαζόμενο	Ώρες εργασίας ετησίως Σύνολο εργαζομένων	Ώρες κατάρτισης ετησίως	Κόστος ανά ώρα ανά εργαζόμενο	Κόστος πλήρους κάλυψης αναγκών 2014-2020
Πρωτογενής τομέας	0,50%	62.969	1600	100.750.203	503.751	10	35.262.571
Μεταποίηση Βιομηχανία – Βιοτεχνία	1,25%	18.153	1870	33.945.806	424.323	10	29.702.581
Υπόλοιποι τομείς πλην δημοσίου	0,75%	147.280	1870	275.414.289	2.065.607	10	144.592.502
Δημόσιος τομέας	0,75%	44.383	1870	82.996.084	622.471	10	43.572.944
Σύνολο		272.785			3.616.151		253.130.598

Συνολικό κόστος προγράμματος κατάρτισης εργαζομένων για πλήρη κάλυψη αναγκών 2021-2031

	Ποσοστό ωρών εργασίας για κατάρτιση	Απασχολούμενοι (μέσος όρος 2021 - 2031)	Ώρες εργασίας ετησίως ανά εργαζόμενο	Ώρες εργασίας ετησίως - Σύνολο εργαζομένων	Ώρες κατάρτισης ετησίως	Κόστος ανά ώρα ανά εργαζόμενο	Κόστος πλήρους κάλυψης αναγκών 2014-2021
Πρωτογενής τομέας	0,50%	82.449	1600	131.918.794	659.594	10	72.555.337
Μεταποίηση Βιομηχανία – Βιοτεχνία	1,25%	21.509	1870	40.221.059	502.763	10	55.303.957
Υπόλοιποι τομείς πλην δημοσίου	0,75%	164.741	1870	308.065.200	2.310.489	10	254.153.790
Δημόσιος τομέας	0,75%	45.402	1870	84.901.768	636.763	10	70.043.959
Σύνολο		314.101			4.109.609		452.057.042

Υποστήριξη ανέργων

Η υποστήριξη ανέργων υλοποιείται με δύο τρόπους:

1. Την προσφορά κατάρτισης/ επανακατάρτισης για ενίσχυση γνώσεων /ικανοτήτων /δεξιοτήτων στο επάγγελμά τους ή για αλλαγή επαγγέλματος.
2. Την υποστήριξη της απασχόλησης με προγράμματα επιδότησης για περιορισμένο χρόνο.

Στην πράξη υιοθετούνται κάποιοι συνδυασμοί και των δύο αυτών δράσεων.

Για τους άνεργους, οι στόχοι του προγράμματος κατάρτισης περιλαμβάνουν:

- Την αρχική κατάρτιση των νέων ανέργων που εξέρχονται από το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Την απόκτηση νέων ειδικοτήτων και δεξιοτήτων.

Ο εναλλακτικός υπολογισμός του κόστους πλήρους κάλυψης των αναγκών κατάρτισης όλων των ανέργων (επόμενος πίνακας) βασίζεται στις εκτιμήσεις/παραδοχές ότι:

- ενώ για κάθε εργαζόμενο προβλέπεται κατά μέσο όρο κατάρτιση 13 ωρών ετησίως, για τους άνεργους χρειάζεται βασική εφάπαξ κατάρτιση 80 ωρών ετησίως,
- για όσα χρόνια παραμένουν άνεργοι μετά την βασική κατάρτιση χρειάζεται και συμπληρωματική κατάρτιση 8 ωρών ετησίως και
- είναι πιθανή ανακύκλωση των ανέργων κατά 20% ετησίως (20% των ανέργων στην αρχή ενός έτους θα βρει δουλειά, αλλά θα αντικατασταθεί από ίσου αριθμού νέους άνεργους), οπότε για τους προστιθέμενους άνεργους θα χρειάζεται νέα βασική κατάρτιση.

Η επιδοτούμενη απασχόληση αποβλέπει στην επανατοποθέτηση των ανέργων στην αγορά εργασίας και ταυτόχρονα στην απόκτηση εργασιακής εμπειρίας και στοχευμένων νέων γνώσεων και κυρίως ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Ο εναλλακτικός υπολογισμός κόστους μέσω επιδοτούμενης απασχόλησης (επόμενος πίνακας) βασίζεται στις εκτιμήσεις/παραδοχές ότι,

- Καλύπτεται ετησίως το 20% των ανέργων του έτους.
- Η επιδοτούμενη απασχόληση καλύπτεται με € 350 ανά ανθρωπομήνα²¹ την περίοδο 2014-2020 και € 450 ανά ανθρωπομήνα την περίοδο 2021-2031.
- Εκτείνεται σε 6 μήνες.

Το υπολογιζόμενο κόστος για κάθε εναλλακτική προσέγγιση παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα.

²¹ Το υπόλοιπο κόστος του ανθρωπομήνα καλύπτεται με δαπάνες των μονάδων (κυρίως επιχειρήσεων) απασχόλησης

Κόστος πλήρους κάλυψης αναγκών υποστήριξης ανέργων

Κόστος υποστήριξης ανέργων μέσω κατάρτισης	2014-2020	2021-2031
Αριθμός ανέργων	43.238	36.408
Ώρες κατάρτισης ανά άνεργο	80	80
Κόστος ανά ανθρωποώρα ανέργου καταρτιζομένου	10	10
Κόστος βασικής κατάρτισης ανέργων	34.590.400	29.126.400
Συμπληρωματική ετήσια επανακατάρτιση	3.459.040	2.912.640
Ανακύκλωση ανέργων	6.918.080	5.825.280
Συνολικό κόστος κατάρτισης ανέργων	117.607.360	116.505.600
Κόστος υποστήριξης ανέργων μέσω επιδοτούμενης απασχόλησης	2014-2020	2021-2031
Αριθμός ανέργων	43.238	36.408
Κόστος επιδότησης ανά μήνα	350	450
Μήνες επιδοτούμενης εργασίας	6	6
% ανέργων που τοποθετούνται σε επιδοτούμενη εργασία	20%	20%
Συνολικό κόστος	145.279.680	196.603.200

Οι ανάγκες για υποστήριξη των ανέργων προκύπτουν ως μέσος όρος των ανωτέρω δύο εναλλακτικών προσεγγίσεων/υπολογισμών.

B.1.1.ε.3: Βαθμός κάλυψης αναγκών

Ανακεφαλαιώνονται τα στοιχεία για τους διαθέσιμους πόρους και τις ανάγκες και υπολογίζεται ο βαθμός κάλυψης των αναγκών (επόμενος πίνακας). Συνοψίζονται τα συμπεράσματα:

- Στο θεματικό αντικείμενο «ανταγωνιστικότητα- επιχειρηματικότητα» οι διαθέσιμοι δημόσιοι πόροι για υποστήριξη των νέων επενδύσεων καλύπτουν το 11,5% των επενδύσεων στην περίοδο 2014-2020 και το 9,2% στην περίοδο 2021-2031. Το ποσοστό αυτό, ως μέσος όρος, είναι σημαντικό. Δεν θα διατεθεί σε όλους τους παραγωγικούς κλάδους ισοβαρώς. Αναμένεται ότι θα καλυφθούν περισσότερο επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που προωθούν την ευφυή εξειδίκευση, την καινοτομία και την εξωστρέφεια. Ταυτόχρονα, αναμένεται να δοθεί έμφαση στην αποτελεσματική αξιοποίηση των επενδυόμενων κεφαλαίων, δηλαδή στην επίτευξη συντελεστών Κεφαλαίου/

Προϊόντος χαμηλότερων από τους σήμερα παρατηρούμενους (βλ. κεφ. Β.1.1.β.3-6). Εν πάση δε περιπτώσει, αναμένεται να επιλέγονται κυρίως πρωτοβουλίες που αυξάνουν τη δυναμικότητα παραγωγής.

- Στο θεματικό αντικείμενο «Υποδομές μεταφορών/ περιβάλλον/ αειφόρος ανάπτυξη» η δυνατότητα κάλυψης των αναγκών επιπέδου χωρικού επεμβάσεων είναι υψηλή. Εντούτοις, δεν έχουν υπολογιστεί οι ανάγκες χαμηλότερου επιπέδου σχεδιασμού στις οποίες επίσης θα διατεθούν πόροι. Επειδή αυτές οι ανάγκες δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθούν στα πλαίσια αυτής της μελέτης, το συμπέρασμα είναι ότι εάν προστεθούν, το πιθανότερο είναι ότι το σύνολο των αναγκών που δεν εκτιμώνται και των αναγκών που εκτιμήθηκαν θα υπερβαίνουν τους διαθέσιμους πόρους.
- Αντίστοιχη παρατήρηση ισχύει και για τις ανάγκες του πρωτογενή τομέα.
- Για την κατάρτιση, απασχόληση και δια βίου μάθηση, η κάλυψη των αναγκών δεν ξεπερνάει το 50% και στις δύο περιόδους.
- Πέραν των κτιριακών αναγκών των εκπαιδευτικών μονάδων η μελέτη δεν μπορεί ως εκ του αντικειμένου της να προσδιορίσει άλλες ανάγκες που θα καλυφθούν με τους διαθέσιμους πόρους των προγραμμάτων των περιόδων 2014-2020 και 2021-2031. Ως εκ τούτου, δεν υπολογίζεται βαθμός κάλυψης αναγκών για αυτό το θεματικό αντικείμενο.

Διαθέσιμοι πόροι και ανάγκες χρηματοδότησης ανά θεματικό αντικείμενο**Κρήτη 2014-2020 και 2021-2031 (χιλ. €)**

Θεματικό αντικείμενο	Διαθέσιμοι πόροι		
	2014-2020	2021-2031	Σύνολο
Ανταγωνιστικότητα επιχειρηματικότητα	329.193	515.938	845.131
Υποδομές μεταφορών περιβάλλον αειφόρος ανάπτυξη	624.811	1.028.329	1.653.140
Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού εκπαίδευση	239.477	394.137	633.614
Εκπαίδευση-έρευνα	62.583	103.001	165.584
Κατάρτιση - Απασχόληση και δια βίου μαθηση	176.894	291.136	468.030
Μεταρρύθμιση δημόσιου τομέα	44.384	69.563	113.947
Αγροτική ανάπτυξη - Θάλασσα και αλιεία	615.488	791.342	1.406.831
Τεχνική βοήθεια	40.598	63.629	104.227
ΣΥΝΟΛΟ	1.893.953	2.862.937	4.756.890
Θεματικό αντικείμενο	Ανάγκες		
	2014-2020	2021-2031	Σύνολο
Ανταγωνιστικότητα επιχειρηματικότητα	2.864.151	5.632.128	8.496.278
Υποδομές μεταφορών περιβάλλον αειφόρος ανάπτυξη	745.000	810.724	1.555.724
Κατάρτιση - Απασχόληση και δια βίου μαθηση	384.574	608.611	993.186
Αγροτική ανάπτυξη - Θάλασσα και αλιεία	412.541	297.900	710.440
Θεματικό αντικείμενο	Βαθμός κάλυψης αναγκών		
	2014-2020	2021-2031	Σύνολο
Ανταγωνιστικότητα επιχειρηματικότητα	11,5%	9,2%	9,9%
Υποδομές μεταφορών περιβάλλον αειφόρος ανάπτυξη	83,9%	126,8%	106,3%
Κατάρτιση - Απασχόληση και δια βίου μαθηση	46,0%	47,8%	47,1%
Αγροτική ανάπτυξη - Θάλασσα και αλιεία	149,2%	265,6%	198,0%

B.1.1.ε.4: Προϋποθέσεις για την επίτευξη αποτελεσμάτων

Η δαπάνη των προβλεπόμενων διαθέσιμων πόρων δεν εγγυάται από μόνη της την έστω και μερική κάλυψη των αναγκών που εκτιμήθηκαν. Η επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων για τη χωρική ανασυγκρότηση και για τις οικονομικές και κοινωνικές βελτιώσεις, όπως επιχειρούνται να προδιαγραφούν ολοκληρωμένα από την παρούσα Μελέτη, απαιτούν διαφορετικές προσεγγίσεις από αυτές που εφαρμόστηκαν έως σήμερα στην Ελλάδα.

Η πρόταση για το Πρόγραμμα Δράσης και η κατανομή των διαθέσιμων δημόσιων πόρων διαμορφώθηκαν με βάση την παραδοχή ότι στη νέα προγραμματική περίοδο θα ισχύσουν τα εξής στην Περιφέρεια Κρήτης:

1. Οι θεματικές προτεραιότητες του προγράμματος διαμορφώνονται ως ολοκληρωμένο σύνολο που κατατείνει στην επίτευξη στόχων ευημερίας.
2. Οι στόχοι των δράσεων είναι σκόπιμο να μεταφράζονται πάντα (αναγνωρίζονται όμως και εξαιρέσεις) σε ποσοτικά μεγέθη που αναφέρονται:
 - ο στο βιοτικό επίπεδο (π.χ., δημιουργία προστιθέμενης αξίας ή απασχόλησης, συγκεκριμένη μείωση ποσοστού πληθυσμού σε κατάσταση φτώχειας),
 - ο στην ποιότητα ζωής (π.χ., συγκεκριμένη αύξηση στις σχολικές επιδόσεις, μείωση x% χρόνου αναμονής για ιατρική εξέταση, βελτίωση ψ % σε δείκτες υγείας) και
 - ο στην ποιότητα του περιβάλλοντος (π.χ., μείωση ω% συγκεκριμένων ρύπων, μετατροπή σε καλή κατάσταση υποβαθμισμένων υδατικών σωμάτων).
3. Οι δράσεις σε μία θεματική προτεραιότητα έχουν ποσοτικές συνέργειες (υποστηρίζουν ή υποστηρίζονται) με δράσεις σε άλλες θεματικές προτεραιότητες. *Παράδειγμα:* Δράσεις για ενθάρρυνση της εξωστρέφειας πρωτογενούς παραγωγής σχετίζονται όχι μόνο ως σύλληψη, αλλά και ποσοτικά με δράσεις κατάρτισης στοχευμένες στο ανθρώπινο δυναμικό που εμπλέκεται (ή μπορεί να εμπλακεί), με δράσεις ΤΠΕ που σχετίζονται με συγκεκριμένους φορείς εξωστρέφειας (παραγωγοί, επιχειρήσεις, συλλογικοί φορείς τους που πραγματοποιούν βήματα εξωστρέφειας), με δράσεις υποδομών/δικτύων που διευκολύνουν την εξωστρέφεια (π.χ., αεροπορικό cargo).
4. Αξιολογείται η σκοπιμότητα διάθεσης πόρων για κάθε σύνολο δράσεων με συνέργειες σε σχέση με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. *Παράδειγμα:* Μετράται η απόδοση αστικής ανάπτυξης με βάση την αξία που προσφέρει στους πολίτες, όπως μετράται με κατάλληλη μέθοδο (π.χ., value transfer).
5. Για κάθε δράση ή ομάδα δράσεων αναζητούνται ρυθμίσεις-καταλύτες που θα προωθούν όχι μόνο την υλοποίηση της δράσης αλλά και την συνεχή αποτελεσματική αξιοποίησή της.
6. Ορίζονται πρώιμοι δείκτες αποτελεσματικότητας των δράσεων, βάσει των οποίων, εάν, σε οποιαδήποτε φάση, διαπιστωθεί αναντιστοιχία υλοποιήσεων με στόχους να λαμβάνονται εγκαίρως διορθωτικά μέτρα.

Προσάρτημα:

Προκαταρκτική Μελέτη

Περιθώριο εγκατάστασης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε
ζώνες καταλληλότητας ανάπτυξης ΑΠΕ

Κώστας Κομνηνός
Μηχ. Μηχανικός ΕΜΠ - Ενεργειακός Σύμβουλος
MSc Αιολική Ενέργεια DTU (DK)
kkomninos@cpd-consultants.com
+30 698 99 96 515

Γιάννης Μάργαρης
Δρ. Ηλεκ. Μηχανικός ΕΜΠ - Ερευνητής ΑΠΕ
PostDoc Συστήματα Ηλεκτρικής Ενέργειας DTU (DK)
ilmargaris@cpd-consultants.com
+30 694 777 66 51
<http://www.cpd-consultants.gr>

Αθήνα, 18 Δεκεμβρίου 2013

1 Σκοπός Μελέτης

Σκοπός του παρόντος σημειώματος είναι μια προκαταρκτική εκτίμηση των δυνατοτήτων εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) στις ζώνες καταλληλότητας που έχουν ορισθεί από τον χωροτάκτη στην Περιφέρεια Κρήτης. Σε αυτή τη φάση η ανάλυση περιλαμβάνει αποκλειστικά αιολικές μονάδες παραγωγής - μεμονωμένες ανεμογεννήτριες (Α/Γ) ή ομαδοποιήσεις αυτών σε αιολικά πάρκα (Α/Π).

Η εκτίμηση αυτή βασίζεται κατ' αρχάς σε χωροταξικά κριτήρια και όχι με βάση τη μέγιστη ενεργειακή απόδοση των εν λόγω μονάδων παραγωγής ή ζητήματα διασύνδεσης στο ηλεκτρικό δίκτυο. Στις περιοχές που μας έχουν υποδειχθεί από το χωροτάκτη με βάση τα διαθέσιμα ανεμολογικά στοιχεία εντοπίζονται οι πιθανές θέσεις εγκατάστασης αιολικών μονάδων.

2 Μεθοδολογία Διερεύνησης

Η μεθοδολογία η οποία υιοθετήθηκε για την προκαταρκτική εκτίμηση των δυνατοτήτων εγκατάστασης αιολικών μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας περιγράφεται από τα παρακάτω βήματα.

1. Τα προτεινόμενα πολύγωνα καταλληλότητας εγκατάστασης Α/Γ ψηφιοποιήθηκαν σε συντεταγμένες ΕΓΣΑ87 με χρήση λογισμικού GIS (παράρτημα 5.1).
2. Τα ψηφιοποιημένα πολύγωνα μεταφέρθηκαν στο λογισμικό google earth και εντοπίστηκαν περιοχές οι οποίες λόγω κατάλληλης τοπογραφίας (ισοϋψείς, κορυφογραμμές) και προσανατολισμού (κάθετα στην κύρια διεύθυνση του ανέμου) ευνοούν την εγκατάσταση Α/Γ (παράρτημα 5.2).
3. Στις περιοχές αυτές (κλάδοι ή ζώνες) εκτιμήθηκε η εν δυνάμει εγκατάσταση Α/Γ με βάση το τυπικό μέγεθος Α/Γ και την τυπική απόσταση μεταξύ τους. Ως τέτοια θεωρήθηκαν Α/Γ με διάμετρο δρομέα 75μ, ενώ η απόσταση μεταξύ τους κατά την χωροθέτηση ορίστηκε σε $2D = 150\mu$ (όπου D η διάμετρος δρομέα της τυπικής Α/Γ).
4. Οι περιοχές αυτές σε συνδυασμό με το διαθέσιμο αιολικό δυναμικό, όπως αυτό διατίθεται στα δεδομένα του γεωπληροφοριακού χάρτη της ΡΑΕ (παράρτημα 5.4), ελέγχθηκαν σε περιβάλλον GIS ώστε να διαπιστωθεί η καταλληλότητα τους από πλευράς ικανοποιητικού αιολικού δυναμικού.

3 Παραδοχές

Στην παρούσα προκαταρκτική μελέτη πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω παραδοχές:

- ☐ Δεν έγινε εφαρμογή των κριτηρίων του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ).
- ☐ Οι θέσεις εντός των πολυγώνων στις οποίες κρίθηκε δυνατή η εγκατάσταση της τυπικής ανεμογεννήτριας δεν έχουν αξιολογηθεί με

βάση το κριτήριο της προσβασιμότητας που εν γένει αποτελεί σημαντική παράμετρος σχεδίασης νέων εγκαταστάσεων ΑΠΕ, αιολικών πάρκων στην προκειμένη.

☐ Δεν διερευνήθηκε η απόσταση των εν λόγω σημείων εγκατάστασης ανεμογεννητριών από τα υφιστάμενα δίκτυα ΜΤ/ΥΤ - παράμετρος που επηρεάζει σημαντικά το κόστος επένδυσης των αιολικών πάρκων.

☐ Δεν έγινε διερεύνηση για τον απαιτούμενο χώρο κατασκευής των υποσταθμών που απαιτούνται για τη διασύνδεση των αιολικών πάρκων στα υφιστάμενα δίκτυα διανομής και μεταφοράς.

4 Αποτελέσματα

Με βάση τις εντοπισμένες περιοχές (κλάδοι και ζώνες) που κρίθηκαν κατάλληλες για την εγκατάσταση Α/Γ υπολογίστηκε ο αριθμός των εν δυνάμει τυπικών Α/Γ προς εγκατάσταση στις περιοχές αυτές καθώς και η αντίστοιχη συνολική ισχύς. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα σχετικά μεγέθη για κάθε πολύγωνο.

Π.Ε.	Πολύγωνο	Επιφάνεια (χλμ ²)	Τυπικός αριθμός Α/Γ	Συνολική ισχύς προς εγκατάστασ η (MW)
Λασιθίου	Λασ_Α	24,54	143	287
Λασιθίου	Λασ_Β	77,44	119	239
Ηρακλείου	Ηρα_Γ	40,21	71	142
Ηρακλείου	Ηρα_Δ	35,90	112	224
Ρεθύμνου	Ρεθ_Ε	51,08	41	82
Ρεθύμνου	Ρεθ_Ζ	53,46	185	371
Χανίων	Χαν_Η	33,91	278	556
Χανίων	Χαν_Θ	42,19	97	195
Σύνολο		<u>358,73</u>	<u>1047</u>	<u>2095</u>

Για κάθε Π.Ε. προκύπτει η παρακάτω εν δυνάμει εγκατεστημένη ισχύς.

Π.Ε.	Τυπικός αριθμός Α/Γ	Συνολική ισχύς προς εγκατάσταση (MW)
Λασιθίου	262	526
Ηρακλείου	183	366
Ρεθύμνου	226	453
Χανίων	375	751

Λαμβάνοντας υπόψη την προκαταρκτική συνεκτίμηση του διαθέσιμου αιολικού δυναμικού στις συγκεκριμένες περιοχές (δες παράρτημα 5.3) συμπεραίνουμε ότι στη πλειοψηφία (~80%) των εκτιμώμενων θέσεων χωροθέτησης Α/Γ των εντοπισμένων περιοχών η ταχύτητα του ανέμου είναι τουλάχιστον ικανοποιητική έως υψηλή και σίγουρα επαρκώς ευνοϊκή για την υλοποίηση σχετικών έργων.

Σημειώνεται φυσικά ότι μετά την άρση των παραπάνω παραδοχών (δες κεφ.3) η συνολική εν δυνάμει ισχύς Α/Γ προς εγκατάσταση αναμένεται να μειωθεί σε μικρό ποσοστό.

